T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

COĞRAFYA 12

BECERİ TEMELLİ ETKİNLİK KİTABI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde bilgiyi üreten, günlük hayatında kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. niteliklerdeki bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere bireyden yalnızca bilgi sahibi olması değil, belli becerileri kazanması ve bu becerileri hayatının her alanında kullanması beklenmektedir.

Çağımızın becerilerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve yaşama aktarılması için beceri temelli uygulamalara yer veren öğrenme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bilgi edinmenin yanı sıra bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla hazırlanan etkinlik kitabında öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin öğrencilere bütünleşik bir biçimde kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda konu içeriğine uygun beceri kazandırmaya yönelik etkinlikler tasarlanmıştır. Beceri kazanma süreci karmaşık olduğundan öğrencilerin becerileri yeni durumlara aktararak sürekli kullanmasını sağlamak amacıyla aynı becerinin farklı durumlarda kullanımını içeren farklı konu içeriğine sahip etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır.

Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin bazılarının bireysel, bazılarının grupla yapılması bazı etkinliklerinin iş birliğine dayalı olması, bazı etkinliklerde teknolojinin ön plana çıkarılması öğrencilerde farklı becerilerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Etkinliklerin genellikle farklı kategoride farklı becerileri geliştirmeye uygun hazırlanmasının yanında çoğu etkinlikte günlük hayatla ilişki kurulmasına ve öğrencilerde ilgi uyandıracak düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak için etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması, sorumluluk alması da beklenmektedir.

Etkinliklerin öğrencilerimiz için yararlı olması dileğiyle...

12. SINIF

COĞRAFYA

ETKİNLİKLER LİSTESİ

1. ÜNİTE > DOĞAL SİSTEMLER

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
1	12.1.1	Güneş Kaybolursa	3
2 *	12.1.1-2	Sebepler ve Sonuçlar	5
3 *	12.1.2	Geleceğe Sözümüz Var	7

2. ÜNİTE > BEŞERÎ SİSTEMLER

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
4 *	12.2.1	Gerekliliklerimizin Oyunlarımıza Yansıması	9
5 *	12.2.1	Festivallerle Kültürümüz	11
6	12.2.2	Kentleşme Çarkı	13
7	12.2.2	Ziya Gökalp Mahallesi Şehirleşme Süreci	15
8 *	12.2.3	Şehirlerimiz Akıllanıyor	17
9 *	12.2.3	Uzay Madenciliği	19
10	12.2.4	İşlevsel Bölgeler	21
11	12.2.5	Bölgesel Kalkınma Projeleri	23
12	12.2.6	Hizmet Sektörü	25
13	12.2.7	Demir Ağlarla Örülmüş Dünya	27
14	12.2.7	Türkıye-Nijerya Tıcaret Yolları	29
15 *	12.2.8	Yerleşme-Ulaşım-Ekonomi	31
16 *	12.2.8	Cidde Şehri ve Ulaşım	33
17	12.2.9	Ekonominin Can Damarı: Ulaşım I	35
18	12.2.9	Ekonominin Can Damarı: Ulaşım II	37
19	12.2.10	Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Dünya Ticaretindeki Yeri	39
20	12.2.10	Dünya Ticaret Merkezleri	41
21	12.2.11	Elektronik Ticaret	43
22	12.2.12	Tarihî Ticaret Yolları ve Türkiye'nin Konumu	45
23	12.2.13	Ürünlere ve Sektörlere Göre Türkiye'nin Dış Ticareti	47
24	12.2.14	Turizm Zenginliklerimiz	49
25	12.2.14	Gezelim Öğrenelim	51
26	12.2.15	Her Köşesi Ayrı Güzel	53
27	12.2.15	Ülkemizi Tanıyalım	55
28 *	12.2.16	Türkiye'nin Uyguladığı Turizm Politikalarının Etkileri	57
29 *	12.2.17	Bacasız Sanayi: Turizm	59

3. ÜNİTE > KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
30	12.3.1	Kıtaların ve Okyanusların Önemindeki Değişimler	61
31	12.3.2	Ülkelerin Konumsal Önemindeki Farklılıklar	63
32	12.3.3	Dünyanın Merkezi Anadolu	65
33	12.3.3	Kıbrıs Adası'nın Önemi	67
34 *	12.3.4	Güç Merkezi Türkiye	69
35 *	12.3.4	Doğal Gaz Zengini Türkiye	71
36	12.3.5	Türkiye'nin Tarihî ve Kültürel Bağları	73
37	12.3.5	Türk Kültürünün İzleri	75
38 *	12.3.6	Teknolojinin Kültürel Etkileşimdeki Rolü	77
39 *	12.3.6	Teknolojinin Ekonomik Etkileşimdeki Rolü	78
40	12.3.7	Gelişmişliğin Ölçütü Nedir?	79
41	12.3.8	Gelişmişliklerine Göre Ülkeler	81
42	12.3.9	Bir Ülke Bir Kıta	83
43	12.3.9	Doğal Kaynaklarından Faydalanamayan Bir Ülke: Venezuela	85
44	12.3.10	Enerji Koridoru: Türkiye	87
45	12.3.11	Çatışma Alanlarında Mekânsal Unsurlar	89
46	12.3.11	Su Savaşları	91

4. ÜNİTE > ÇEVRE VE TOPLUM

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
47 *	12.4.1	Beslenme Halkası ve Taşıma Kapasitesinde Yaşanan Değişimler	93
48 *	12.4.1	Çevre Sorunları ve Yenilenebilir Enerji	95
49	12.4.2	Çevreye Verilen Önemin Ülkelere Göre Farklılaşması	97
50	12.4.2	Çevre Sorunlarıyla Mücadelede İnsanın Rolü	99
51	12.4.3	Çevresel Örgütlerin Önemi	101
52	12.4.3	Tehlikedeki Miraslar	103
53 *	12.4.4	Yok Olan Miras	105

EKLER

Cevap Anahtarı	107
Kaynakça	122
Görsel Kaynakça	124

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

1. ÜNİTE > **Doğal Sistemler** *Kazanım 12.1.1: Doğa olaylarının ekstrem durumlarını ve etkilerini açıklar.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama*

Etkinlik İsmi	**GÜNEŞ KAYBOLURSA**	20 dk.
Amacı	Doğada meydana gelen olayların neden olabileceği ekstrem durumları açıklayabilme.	Bireysel

1.Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Herhangi bir doğa olayının aşırı ya da sıra dışı ölçülerde gerçekleşmesi şeklinde tanımlanan "ekstrem olaylar", bir yerde o güne kadar görülmeyen veya nadiren görülen doğa olayları olarak bilinmektedir. Bu nadir olaylara elbette tarihte rastlamak da mümkündür. Bu doğa olaylarının yansımaları toplumlar üzerinde derin etkiler bırakmıştır.

Ekstrem doğa olaylarının bir tanesi de MS 535-537 tarihleri arasında Geç Antik Çağ olarak adlandırılan bir zaman diliminde vuku bulmuştur. Kroniklerde yer aldığı şekliyle Güneş 18 ay boyunca âdeta ışık vermemiş, gündüz saatlerinde dahi geçmeyen bir karanlık yaşanmıştır. Bu durum toplumlar üzerinde büyük etkiler meydana getirmiş ve bunun neticesinde yaşanan soğuk ve ekinlerin olgunlaşmaması nedeniyle Akdeniz çevresinde yaşayan pek çok insan hayatını kaybetmiştir. Günümüz iklim bilimcileri tarihte yaşanan bu felakete ilişkin son derece kesin sonuçlar elde etmişlerdir. Bu sonuçlar, o tarihlerde büyük bir volkan patlaması silsilesinin gerçekleştiği gerçeğini gözler önüne sermiştir. İklim bilimciler, bu hadiseyi ayrıntılı ele alırken Antarktika ve Grönland'daki buz çekirdeklerini incelemişlerdir. Elde ettikleri veriler, anomali olarak adlandırılan hadisenin ne denli boyutlara ulaştığının açık bir kanıtını sunmaktadır. Bu verilere göre 536-540 yılları arasında bu buz küplerinde yoğun miktarda sülfat oluştuğu tespit edilmiştir. Yoğun miktarda sülfat bulunması ise bu devirlerde çok büyük ölçekli bir volkanik patlamanın olduğuna işaret etmektedir. Bu patlamanın neticesinde ortaya çıkan toz bulutları nedeniyle Güneş'in Dünya'ya ulaşan ışığında ve ısısında ciddi anlamda azalma yaşanmıştır. Ephesoslu Ioannes yaşanan felaketi şu cümlelerle anlatmıştır: "Güneş'ten bir işaret vardı. bunun bir benzeri daha önce ne görülmüş ne de işitilmişti. Güneş karardı ve karanlığı on sekiz ay boyunca devam etti. Her gün yaklaşık dört saat parlıyordu ve bu ışık zayıf bir gölgeden başka bir şey değildi. Herkes Güneş'in bir daha tekrar tam parlaklığına ulaşmayacağını konuşuyordu."

1. Doğa olayları ve doğal afetler her zaman ekstrem hava olaylarına sebep olur mu? Gerekçenizle açıklayınız.

2. Akdeniz çevresinde yaşanan doğa olayına ait kanıtların Antarktika ve Grönland'da bulunması nasıl açıklanabilir?

3. Tarihsel süreçte bu şekilde yaşanan doğa olayları, küresel çapta etkili toplumsal hareketlere sebep olmuş mudur? Örnek bir olay araştırarak yazınız.

2.Yönerge ***Günümüzde yaşanan ekstrem bir hava olayı ile ilgili aşağıdaki gazete haberini okuyarak soruları cevaplayınız.***

Doğaya Diz Çöken Teksas'ta Neler Yaşandı?

Türkiye büyüklüğünde bir yüz ölçümüne ve 30 milyon nüfusa sahip olan eyalet, geçtiğimiz hafta neredeyse baştan sona dondu! Bildiğimiz anlamıyla "fiziksel bir donma" olayından söz ediliyor.
ABD Teksas'ta görülmesi alışık olunmayan bu doğa olayı nedeniyle felaket yaşanıyor. 2021 yılından itibaren dünyanın en büyük problemlerinden biri olacağı belirtilen "iklim değişikliği" Teksas'ta hayatı durdurdu.

1. Teksas'ın genel olarak kıyılarında ve doğusunda görülen iklim özellikleri, Türkiye'de İzmir veya Antalya'nın iklim özelliklerine benzetilebilir. Bu durumda Teksas'ta yaşanan ekstrem soğukları küresel ısınma ile ilişkilendirdiğinizde ortaya çıkan çelişkiyi nasıl açıklarsınız?

2. Günlük hayatınızda gözlemleyebildiğiniz ekstrem iklimsel gelişmelere insanların hazır olduğunu düşünüyor musunuz? Süreci yavaşlatmak amacıyla ne gibi önlemler alınabilir?

Hazırlayan: *Derya HANÇERLİOĞLU*

1. ÜNİTE > Doğal Sistemler

Kazanım 12.1.1: Doğa olaylarının ekstrem durumlarını ve etkilerini açıklar.
Kazanım 12.1.2: Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Zamanı Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama

Etkinlik İsmi	**SEBEPLER VE SONUÇLAR**	30 dk.
Amacı	Doğada meydana gelen olayların gelecekte neden olabileceği sorunlar ve bu sorunlar karşısında alınabilecek önlemlerle ilgili fikir üretebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

1.Yönerge ***Aşağıdaki tablolarda verilen bilgilerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

İKLİM DEĞİŞİMİ VE KÜRESEL ISINMANIN NEDENLERİ

İKLİM DEĞİŞİMİNİN DOĞAYA ETKİSİ

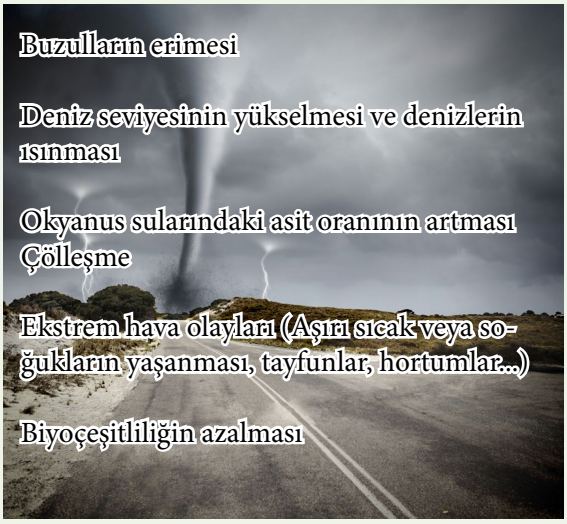

İKLİM DEĞİŞİMİNİN İNSAN YAŞAMINA ETKİSİ

1. Küresel ısınma ile meydana gelen sıcaklık artışını hissedebiliyor musunuz? Bu artış, doğadaki dengeye yönelik ne gibi tehditler içeriyor olabilir?

2. Ekstrem hava olaylarına örnekler vererek bu olayların meydana gelmesinde insanın rolünü açıklayınız.

3. İklim değişikliği ve küresel ısınma sonucu buzullar erimekte buna karşılık susuzluk artmaktadır. Ortaya çıkan bu çelişkili durum nasıl açıklanabilir?

4. Buzulların erimesi ile donmuş virüslerin tekrar hayatımıza girmesi ve bu durumun yeni salgınlara neden olması ihtimali hakkında neler düşünüyorsunuz?

2. Yönerge ***Aşağıdaki grafikte bir bireyin ortalama karbon ayak izinin ölçümü verilmiştir. Bu grafiği inceleyerek soruları cevaplayınız.***

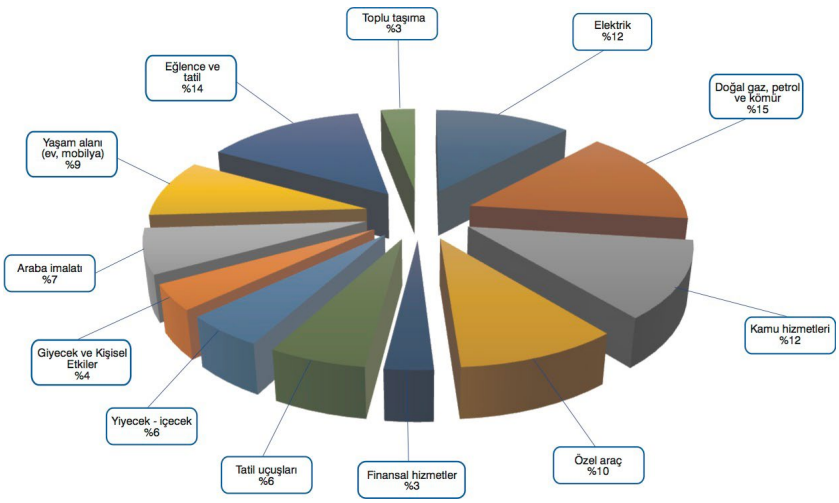

1. Doğaya bireysel olarak verdiğimiz olumsuz etkileri azaltmak amacıyla grafikte yer alan her birim için azaltıcı, akılcı ve sürdürülebilir bir önlem yazınız.

2. Sanayileşmiş bir şehrin yöneticisi olsaydınız doğaya vereceğiniz zararı en aza indirmek için ne gibi önlemler alırdınız?

Hazırlayan: *Derya HANÇERLİOĞLU*

1. ÜNİTE > Doğal Sistemler *Kazanım 12.1.2: Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Zamanı Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama

Etkinlik İsmi	**GELECEĞE SÖZÜMÜZ VAR**	20 dk.
Amacı	Doğada meydana gelen olayların gelecekte yaratabileceği sonuçlar ve alınabilecek önlemler hakkında yapılan çalışmaları değerlendirebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıda Kyoto Protokolü ile ilgili harita ve sözleşme şartları verilmiştir. Verilenleri inceleyerek soruları cevaplandırınız.***

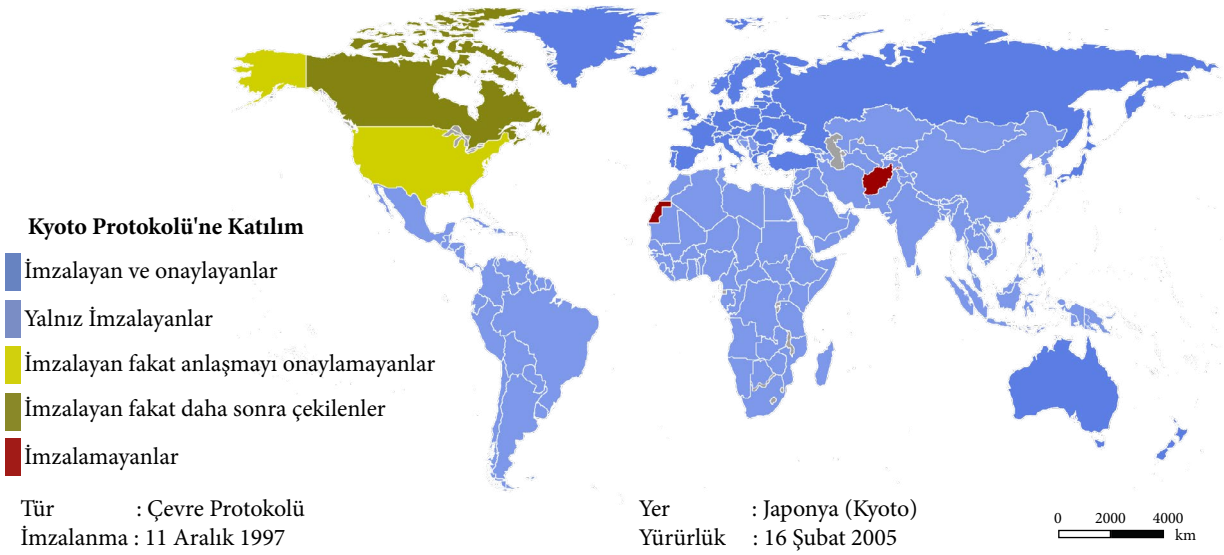

Tür : Çevre Protokolü
İmzalanma : 11 Aralık 1997
Yer : Japonya (Kyoto)
Yürürlük : 16 Şubat 2005

KYOTO PROTOKOLÜ

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), Birleşmiş Milletler öncülüğünde imzalanan küresel ısınmaya yönelik hükûmetler arası ilk çevre sözleşmesidir. Sera gazı emisyonlarının küresel ölçekte artmaya devam etmesi ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin giderek daha fazla hissedilir hâle gelmesi üzerine gelişmiş ülkelerin bağlayıcı yükümlülükler üstlenmeleri için BMİDÇS'ye taraf ülkeler, mevcut Sözleşme'nin niteliğini güçlendirmek amacıyla Kyoto Protokolü'nü (KP) müzakere etmeye başlamışlardır. İki buçuk yıl süren müzakereler sonucunda Protokol, Sözleşme'nin 1997 yılında Kyoto'da yapılan 3. Taraflar Konferansı'nda kabul edilerek, 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Protokol'e Türkiye'nin (2009) yanı sıra hâlen 191 ülke ve AB taraftır.

- Daha az enerji ile ısınma, daha az enerji tüketen araçlarla uzun yol alma, daha az enerji tüketen teknoloji sistemlerini endüstriye yerleştirme sağlanacak; ulaşımda, çöp depolamada çevrecilik temel ilke olacak,
- Atmosfere salınan sera gazı miktarı %5'e çekilecek,
- Endüstriden, motorlu taşıtlardan, ısıtmadan kaynaklanan sera gazı miktarını azaltmaya yönelik mevzuat yeniden düzenlenecek,
- Atmosfere bırakılan metan ve karbondioksit oranının düşürülmesi için alternatif enerji kaynaklarına yönlenilecek,
- Fosil yakıtlar yerine biyodizel yakıt kullanılacak,
- Çimento, demir-çelik ve kireç fabrikaları gibi yüksek enerji tüketen işletmelerde atık işlemleri yeniden düzenlenecek,
- Termik santrallerde daha az karbon çıkartan sistem ve teknolojiler devreye sokulacak,
- Güneş enerjisinin önü açılacak, nükleer enerjide karbon sıfır olduğu için dünyada bu enerji ön plana çıkarılacak,
- Fazla yakıt tüketen ve fazla karbon üretenden daha fazla vergi alınacaktır.

1. Protokolü incelediğinizde alınan kararların ülkelerin üretim maliyetlerini değiştirip değiştirmeyeceği konusunda neler söyleyebilirsiniz? Bu durum protokolün uygulanabilirliğini zorlaştırır mı?

2. Protokolü imzalayan fakat onaylamayan, daha sonra geri çekilen veya hiç imzalamayan ülkelerin gerekçeleri neler olabilir?

3. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik kullanımın sera gazı salınımına etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçelerinizi araştırarak yazınız.

4. Kyoto Protokolü'nde yer alan maddeleri inceleyiniz. Protokol'ün sürdürülebilirliği ve işlevselliği açından eklenecek ve çıkarılacak maddelerle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Derya HANÇERLİOĞLU*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım 12.2.1: Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Kanıt Kullanma

Etkinlik İsmi	**GEREKLİLİKLERİMİZİN OYUNLARIMIZA YANSIMASI**	20 dk.
Amacı	Ekonomik etkinliklerin kültürel ögeler üzerindeki etkisini yorumlayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

İnsanın hayatını devam ettirebilmek amacıyla doğada vermiş olduğu mücadele, fiziki ve sosyal şartların her bölgede aynı olmayışından dolayı farklı ekonomik etkinlikleri ve buna bağlı oluşan farklı kültürel değerleri doğurmuştur. Bir toplumun kültürel değerlerini yansıtan en önemli ögelerden birisi de halk oyunlarıdır. Halk oyunları, kültürel mirasın aslını koruyarak sonraki kuşaklara aktarılmasında büyük önem taşımaktadır. Halk oyunlarındaki figürler, bölgenin baskın ekonomik etkinliklerini anlatan ve bereketi artırmak amacıyla yapılan festivallerde sunulan ritüellerden oluşur. Ülkemizde farklı ekonomik etkinliklerin yapıldığı çeşitli bölgelerden bazı halk oyunu örnekleri aşağıda verilmiştir.

Görsel 1: Silifke'nin yoğurdu adlı halk oyunu

Akdeniz Bölgesi'nden Silifke'nin Yoğurdu

Eski bir Türkmen oyunu olup kadınlarla erkeklerin karşılıklı oynamasıyla gerçekleşir. Silifke ekonomisinde hayvancılığın, Türkmen yaşantısında da yoğurdun önemi büyüktür. Oyunun başından sonuna dek yoğurdun üretimini gözlemek mümkündür.Türkmenler, eski dönemlerde yoğurt yapar ve bunu satarak geçimlerini sağlarlardı. Böylece günlük yaşama girerek temel yiyecek olan yoğurt, türküsü ve oyunuyla günümüze ulaşmıştır. Yoğurt, Türkmen için geçim kaynağı olması nedeniyle büyük bir saygınlığa sahiptir. Bu saygınlık da Türkmenleri yoğurdun bereketi için oyun oynamaya yöneltmiştir.

Görsel 2: Horon adlı halk oyunu

Karadeniz Bölgesi'nden Horon

Bölgenin en önemli oyun türüdür. Trabzon'a özgü horonun yapısında tarım kültürünün varlığı apaçık ortadadır. İlkbahar aylarında tarla ve bahçelerde gruplar hâlinde yapılan toprak bellemedeki ritmik hareketler oyuna yansımıştır. Bellemedeki kol, bacak ve vücuttaki hareketler başlı başına horon olayıdır. Dağ havasının, mısır ekmeğinin, hamsinin etkisi altında yoğrulan horonlar, aynı zamanda hamsinin titreyişini ve çırpınışını ifade etmektedir. Karadeniz'de yalnız başına iş yapmak çok zordur. Horon bir bakıma Karadenizlinin her işte el ele vermesinin, birlikte çalışmaya duyduğu ihtiyacın anlatımıdır.

Görsel 3: Hasat adlı halk oyunu

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Hasat Oyunu

İş ve günlük yaşamı taklit eden bir oyun da Adıyaman yöresinin Hasat isimli oyunudur. Oyunda Adıyaman köylüsünün tarlaya buğday ekmesi, onu orakla biçmesi, tarlada oturup dinlenmesi, yemek yemesi, kadının tarlada çalışan eşine eskiden testi yerine kullanılan kabakla su getirmesi, kısacası dans figürleriyle buğday hasadı zamanında yaşananlar anlatılır.

1. Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesinin kültürel zenginliği etkileyebileceği konusundaki gözlemleriniz nelerdir?

2. Sosyal ve ekonomik hayatta, halk oyunlarının ortaya çıkmasında etkili olduğunu düşündüğünüz argümanlar nelerdir?

3. Bir ülkenin bölgeleri arasında yaşanan kültürel farklılığı hangi gerekçelere dayanarak açıklarsınız?

Hazırlayan: *Derya HANÇERLİOĞLU*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.1: Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Kanıt Kullanma*

Etkinlik İsmi	**FESTİVALLERLE KÜLTÜRÜMÜZ**	20 dk.
Amacı	Ekonomik etkinliklerden yola çıkarak turizmin kültürel ögeler üzerindeki sonuçları hakkında çıkarım yapabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

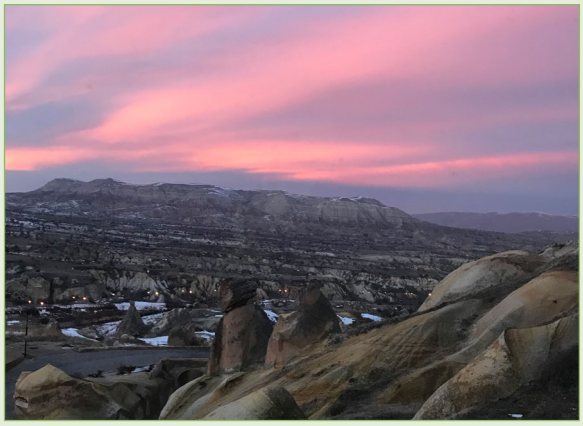

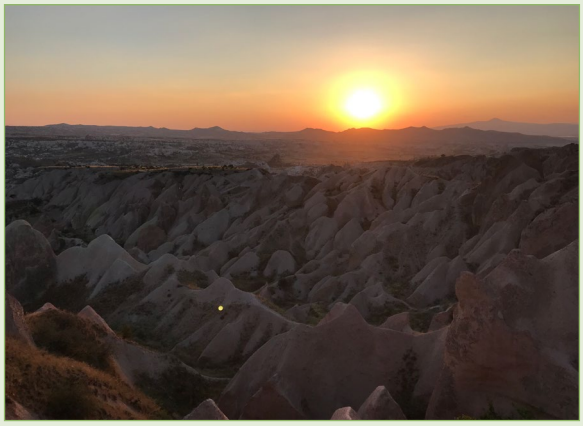

Kentler maddi ve manevi kültürel değerleri sayesinde turist çekerler. Turizm hareketleri, bölgeye ekonomik bir kazanç sağlarken yapılan festival ve eğlencelerle bölgenin kültürel değerlerinin oluşması ve zenginleşmesine katkı sağlar. Bu etkinlikler, aynı zamanda turizme katkıda bulunan maddi kültür ürünlerinin korunmasını da sağlar. Fakat günümüzde manevi kültür ögelerinin standartlaşan kent hayatından olumsuz etkilenmesi, dünyada sakin şehir kavramını ortaya çıkarmıştır.

Maddi ve manevi kültür değerleri ile dikkat çeken turistik kentlerimizden biri de Kapadokya'da yer alan Ürgüp'tür. Ürgüp ilçesi, kültürel ve doğal varlıkları ile bölge turizmine hareketlilik kazandırmış olup yerli ve yabancı turist yoğunluğunun yaşanması ile bir cazibe merkezi hâline gelmiştir. İlçede temel ekonomik etkinliklerden bağcılık ve turizm, bir potada eritilip bölgenin önemli geçim kaynaklarından olmuştur.

Bölgede yapılan bazı etkinlikler aşağıda sıralanmıştır.

Ürgüp Bağ Bozumu Festivali

Turizm potansiyelini artırmak ve bağcılığı teşvik etmek amacıyla Ürgüp'te 48 yıldır uluslararası düzeyde bağ bozumu festivali yapılmaktadır.

Uluslararası Balon Festivali

Geçmişi çok eskilere dayanmayan ve turizmi canlandırmak için yapılan Uluslararası Kapadokya Balon Festivali, bölgenin turizm hareketliliğini ve kazancını önemli ölçüde artırmaktadır.

1. Standartlaşan kent yaşamı, kültürel yapıyı nasıl etkilemektedir?

2. Farklı kültürlere ait turistlerin geldiği Ürgüp'te baskın ekonomik faaliyetlerin etkisiyle yapılan festivaller kültürel değerler üzerinde ne gibi olumsuzluklara neden olabilir?

3. Ürgüp ilçesine gelen turistlerin bölgenin kültürel değerlerine katkıları neler olabilir?

4. Yaşadığınız yerdeki baskın ekonomik faaliyetin kültür yapınız üzerindeki etkilerine örnekler veriniz.

Hazırlayan: *Derya HANÇERLİOĞLU*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım 12.2.2: Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Değişim ve Sürekliliği Algılama*

Etkinlik İsmi	**KENTLEŞME ÇARKI**	20 dk.
Amacı	Sanayileşmeye bağlı olarak hızla büyüyen kentlerdeki mekânsal etkileri yorumlayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Coğrafya öğretmeni, sınıfa getirdiği bir çark üzerinde sanayileşme nedeniyle yaşanan yoğun göçün kentler üzerindeki mekânsal etkilerinin çift sayılar ile gösterildiğini ifade etmiştir. Sanayileşme sonucu yoğun göç alan kentlerde görülen mekânsal etkilerin ise çark üzerinde tamamlanmamış cümleler hâlinde verildiğini ve bu cümlelerin öğrenciler tarafından tamamlanacağını belirtmiştir.

Öğretmen, etkinlikle ilgili öğrencilerin yapması gereken işlemleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Çark tek yönlü olarak sola doğru çevrilecektir.
- Çark her çevrildiğinde bir önceki sayı diliminden sonraki çark diliminde durmaktadır.
- Her öğrenci çarkı 2 kez çevirecektir. Birinci çevirmede, Tablo 1'deki saniyeleşme ve göçün şehirleşmeye yönelik etkisi tamamlanacaktır. İkinci çevirmede ise bu etkinin çözüm önerisi yazılacaktır.
- Tablo 1'de etkinliğe örnek oluşturması amacıyla sanayileşme ve göçün neden olduğu etki, çarkın "0" no.lu diliminde, bu etkinin çözüm önerisi ise "1" no.lu çark diliminde verilmiştir.
- Etkinliği çözecek ilk öğrenci çarkı 1 no.lu çark diliminden başlayarak çevirecektir.

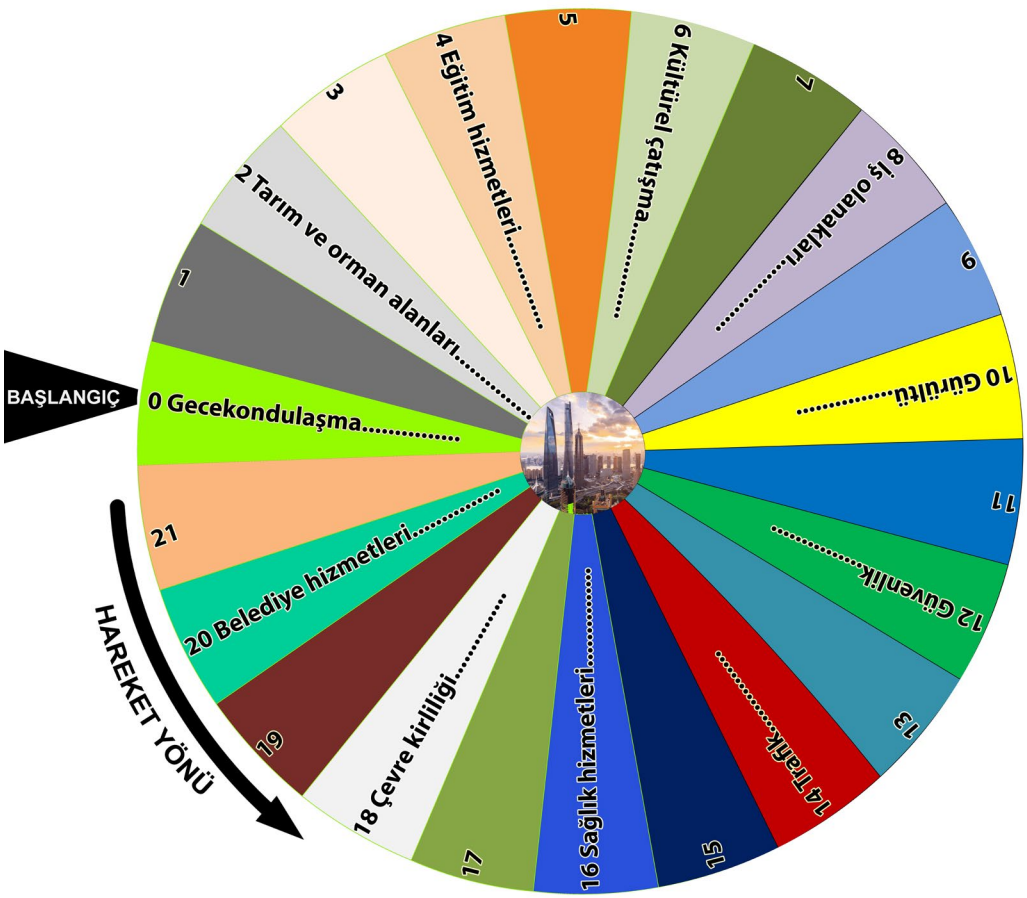

Görsel 1: Sanayileşerek hızlı büyüyen kentlerde yaşanan mekânsal etki çarkı

1. Öğretmenden sonra çarkı çeviren öğrenciler tabloyu sırası ile nasıl doldurmalıdır?

Tablo 1: Çark döndürme tablosu

Çözen	Sanayileşme ve Göçün Şehirleşme Üzerindeki Etkisi (Eksik Dilimler)	Sanayileşme ve Göçün Şehirleşme Üzerindeki Etkisine Yönelik Çözüm Önerisi (Boş Dilimler)
Öğretmen	Gecekondulaşma ARTAR.	Kentsel dönüşüm projeleri artırılarak şehir planlaması yapılmalıdır.
1. Öğrenci		
2. Öğrenci		
3. Öğrenci		
4. Öğrenci		
5. Öğrenci		
6. Öğrenci		
7. Öğrenci		
8. Öğrenci		
9. Öğrenci		
10. Öğrenci		

2. Sanayileşme ve şehirleşmeye bağlı olarak oluşan göçün mekânsal etkilerinin görüldüğü şehirlere yakın çevrenizde örnek var mıdır? Var ise gördüğünüz değişimi araştırarak yazınız.

3. "Kentlilik Bilinci" nedir? Kentlilik bilincine sahip olmak, kentleşmeden kaynaklanan toplumsal sorunların azalmasına neden olur mu? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Fatma AKAR*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** Kazanım 12.2.2: Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama

Etkinlik İsmi	**ZİYA GÖKALP MAHALLESİ ŞEHİRLEŞME SÜRECİ**	30 dk.
Amacı	Sanayileşmeye bağlı olarak hızla büyüyen kentlerdeki mekânsal etkileri yorumlayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görsel, grafik ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

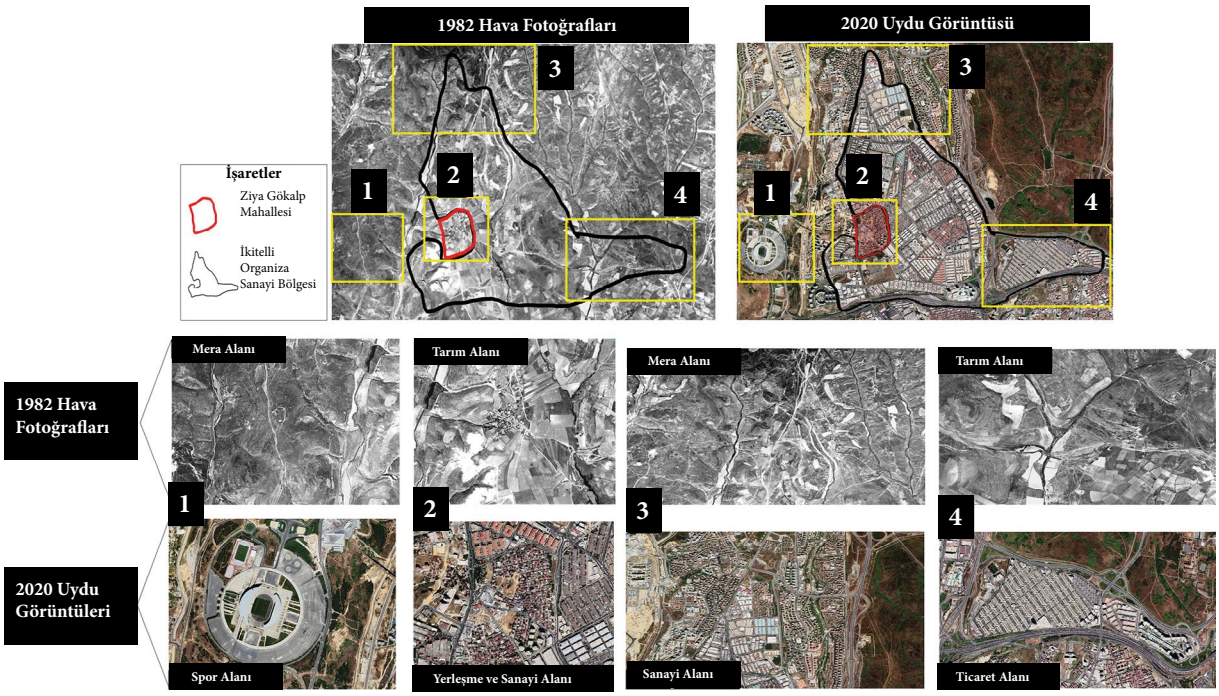

Görsel 1 : Ziya Gökalp Mahallesi'nin 1982 yılına ait hava fotoğrafı, 2020 yılına ait uydu görüntüsü ve arazi değişimi

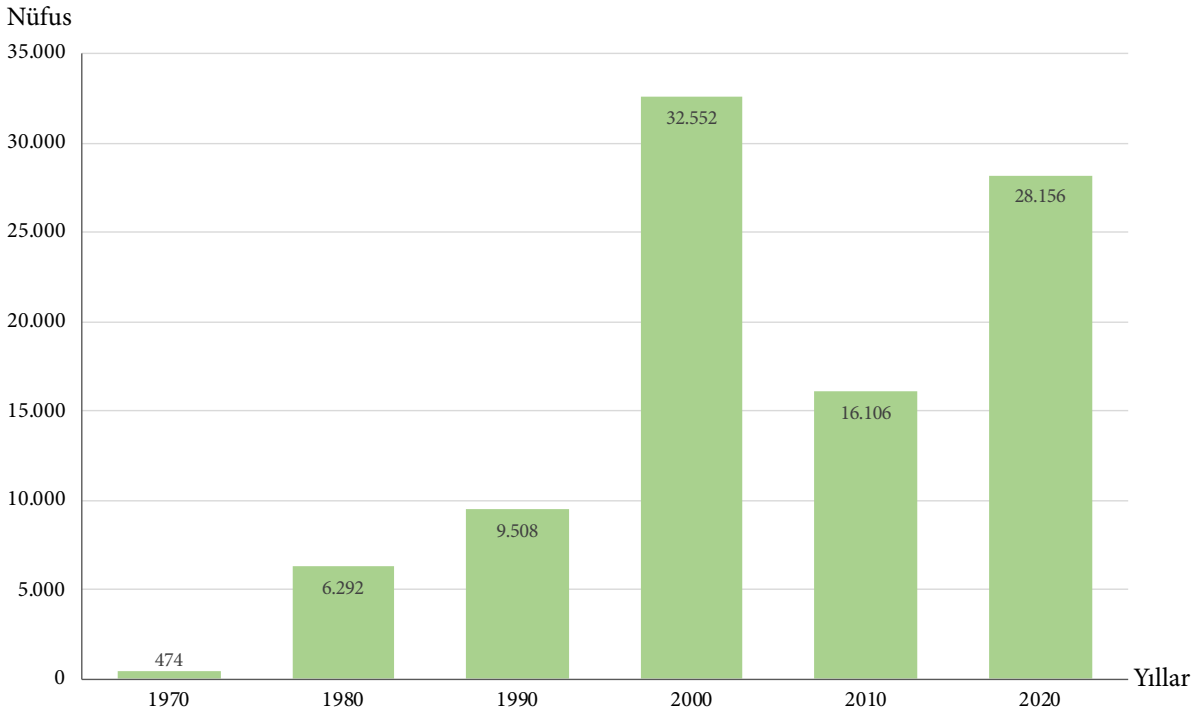

Grafik 1: Ziya Gökalp Mahallesi'ne ait nüfus sonuçları (DEİ ve TÜİK)

Fatma Öğretmen, öğrencilerine derste "Sanayileşme, Göç ve Şehirleşme" konusunu anlattıktan sonra akıllı tahtaya Görsel 1 ve Grafik 1'i yansıtmıştır. Fatma Hanım, otuz yıl önce yaşadığı ve bugün Türkiye'nin en büyük organize sanayi bölgelerinden biri olan İkitelli OSB içinde kalan Ziya Gökalp Mahallesi'nin (Başakşehir/İstanbul) hızlı sanayileşme faaliyetlerinin yoğunlaşmadan önceki hâlini anlatmak istemiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nin içinde kalan ilk yerleşme, eskiden köy statüsünde olan Ziya Gökalp Mahallesi'dir. Günümüzde halk arasında bu mahalle, hâlâ İkitelli köyü olarak anılmaktadır. 1990'lı yıllara kadar mahalle halkının büyük bölümünü mübadele sonucu Yunanistan'dan gelenler oluşturmaktaydı. Bu insanlar; geçimlerini geniş çiftliklerde besi hayvancılığı, süt ürünleri üretimi ve tarımsal faaliyetler yaparak sürdürüyordu. Mahalleye taşındığımız dönemde evimize çok yakın mesafede küçük bir göl vardı. Göldeki kurbağaların sesi sokağımıza kadar gelirdi. Bulunduğumuz sokağa çok yakın mesafelerdeki tepelik alanlarda büyüklerimiz çeşitli yabani otları toplardı. 1970'lere kadar çok az hane bulunduğu için belediye otobüslerinin uğramadığı mahallemize çok az sayıda minibüs hattı ile ulaşım sağlanırdı. 1975 yılından sonra köyün yakın çevresinde, Ayamama Deresi Vadisi'nde sanayi tesislerinin kurulmaya başlamasıyla nüfusta artış yaşanmışsa da asıl nüfus çoğalması 1980'lerden sonra gerçekleşmiş ve bu yerleşim alanı, köy statüsünden çıkarılarak mahalle statüsüne geçirilmiştir. 1990'lardan sonra ise çok hızlı sanayileşme sonucunda mahallenin mekânsal çevresinde, idari ve kültürel yapısında değişimler yaşanmıştır.1987 yılında Bakırköy'den sonra Küçükçekmece ilçesine bağlanan mahallemiz, 2007 yılında idari olarak Başakşehir ilçesine bağlanmıştır.

1. 1990'lardan sonra yaşanan hızlı sanayileşme ile Ziya Gökalp Mahallesi'nde mekânsal, idari ve kültürel açıdan nasıl bir değişim gerçekleşmiştir? Açıklayınız.

2. Yakın çevrenizde Ziya Gökalp Mahallesi gibi hızlı sanayileşmeye bağlı olarak değişim gösteren mekânlar var mıdır? Hangi mekânsal ve sosyal değişimler dikkatinizi çekmiştir, araştırarak örnekler veriniz.

3. Ziya Gökalp Mahallesi'ndeki sanayileşme ve göç alımına bağlı olarak ulaşım ağında nasıl değişimler meydana gelmiş olabilir?

4. 2015 yılında riskli bölge ilan edilerek kentsel dönüşüm alanı olarak belirlenen Ziya Gökalp Mahallesinin geçmişten günümüze doğru şehirleşme sürecindeki arazi planlamasında sizce hangi hatalar yapılmıştır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Fatma AKAR*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler | *Kazanım 12.2.3: Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi | *Alan Becerileri: Zamanı Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ŞEHİRLERİMİZ AKILLANIYOR**	30 dk.
Amacı	Gelecekte akıllı kentlerin sürdürülebilir kentleşme açısından kurulmasının etkilerini yorumlayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki görsel, grafik ve metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Görsel : Akıllı şehir

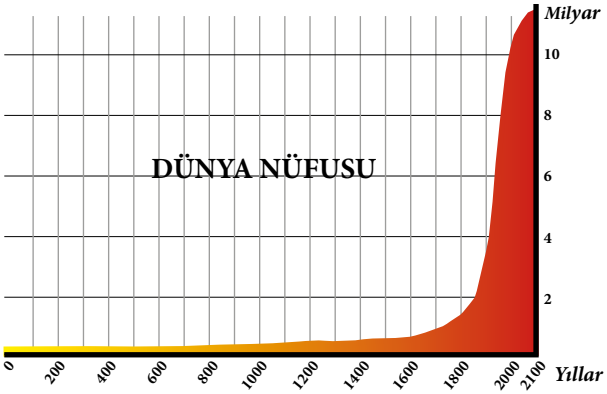

Grafik : Geçmişten günümüze, günümüzden de geleceğe doğru (2100 yılı) dünya nüfusu

Hızla artan dünya nüfusu; başta gıda, enerji, tatlı su, yerleşilecek alan ve güvenlik gibi tüm insanlığı ilgilendiren konularda çözüm üretmek amacıyla çeşitli projeler geliştirilmektedir. Yakın gelecekte şehirleşmede dijital dönemin getirdiği yenilikler önemli rol oynayacaktır. Yüksek teknoloji kullanımıyla daha iyi bir kentsel alan oluşturma ve yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen akıllı kentler ortaya çıkmaya başladı bile. Akıllı kentler; "Paydaşlar arası iş birliği ile hayata geçirilen, yeni teknolojileri ve yenilikçi yaklaşımları kullanan, veri ve uzmanlığa dayalı olarak gerçekleştirilen ve gelecekteki problem ve ihtiyaçları öngörerek hayata değer katan çözümler üreten daha yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirlerdir." Akıllı kentlerin bileşenlerini; akıllı insanlar, akıllı yaşam, akıllı ekonomi, akıllı çevre, akıllı hareketlilik ve akıllı yönetim oluşturmaktadır.

1. Dünya nüfusunun hızla arttığı göz önünde bulundurulduğunda yakın gelecekte doğal kaynakların ve çevrenin sürdürülebilir kentleşme için kullanımında akıllı kentlerin kurulması ne gibi faydalar sağlayacaktır? Araştırınız.

2. Geleceğin dünyasında oluşturulması hedeflenen akıllı kentlere dünyadan ve Türkiye'den örnekler var mıdır? Araştırınız.

3. E-devlet ve e-belediyecilik gibi dijital uygulamalar, Türkiye'de akıllı kentleşme ve akıllı yönetim açısından ne tür faydalar sağlamaktadır? Açıklayınız.

4. Şehirlerde artan nüfus, değişen dijital ekonomi, doğal kaynakların kullanımı, kentlerin yönetimi gibi kent bileşenleri dikkate alındığında sizce gelecekte akıllı kentler oluşturulurken yapay zekâdan nasıl yararlanılacaktır? Örneklerle açıklayınız.

Hazırlayan: *Fatma AKAR*

2. ÜNİTE > **Beşeri Sistemler**

Kazanım 12.2.3: Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur. Teknolojik değişimler ve doğa ilişkisine ait örneklerden yararlanılarak doğa ve uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**UZAY MADENCİLİĞİ**	20 dk.
Amacı	Gelecekte uzay madenciliği ile doğal kaynak ve ekonomi arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin, görsel ve fotoğraflardan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

UZAY MADENCİLİĞİ

Uzay madenciliği, geleceğin önemli ekonomik faaliyet alanlarından biri olacaktır. Bu bakımdan dünyanın gelişmiş ülkeleri, asteroit ya da uzay madenciliğine yönelik önemli yatırımlar yapmaktadır. Amerika Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA), 200 kilometre genişliğe sahip ve 10 kentilyon (10 bin katrilyon) dolar değerinde bir asteroit tespit ettiğini ve bu asteroidin değerinin dünya ekonomisinin toplam değerinden (yaklaşık 75 trilyon dolar) daha fazla olduğunu açıkladı. Ayrıca söz konusu asteroide gömülü hâlde bulunan demir, nikel, altın, platin, bakır, kobalt, iridyum, radyum gibi değerli madenlerin varlığından söz edildi.

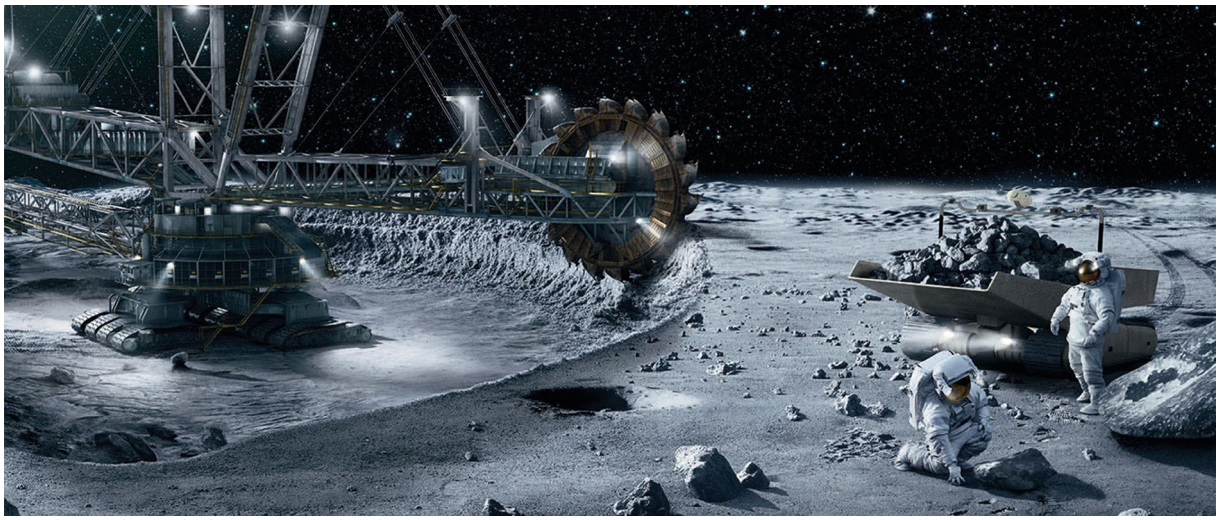

Görsel 1: Yapılması planlanan uzay madenciliği örneği

"Hayabusa 2 uzay aracının kapsülü Dünya'ya indi"

Japon Uzay Araştırma Ajansı tarafından Tanegaşima Uzay Merkezinden 2014'te fırlatılan Hayabusa 2 uzay aracı, Ryugu'ya asteroidine Haziran 2018'de ulaşmış ve 2019'un Kasım ayında da buradan ayrılmıştı. Japon Uzay Araştırma Ajansı (JAXA), Dünya'ya 220 bin kilometre uzaklıktaki Hayabusa 2'den başarılı bir şekilde ayrılan kapsülün Avustralya'nın Woomera bölgesine indiğini duyurdu. Yalnızca 40 santimetre çapındaki kapsülde Ryugu'dan toplanan ve Güneş sisteminin oluşumuna ışık tutması beklenen örneklerin bulunduğu kaydedildi.

Basından

Görsel 2 : Hayabusa 2 uzay aracının, Ryugu asteroidinden dünyaya gönderdiği asteroid parçası

1. Uzay madenciliği, dünyadaki doğal kaynakların kullanımını nasıl etkileyecektir? Açıklayınız.

2. Ülkelerin, ekonomik faaliyet alanlarını uzay madenciliğine doğru kaydırmak istemelerinin nedeni ne olabilir? Araştırınız.

3. Teknolojik gelişmelerden hareketle asteroit madenciliğinin uygulanabilirliği konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Fatma AKAR*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım 12.2.4: Ülkemizdeki işlevsel bölgeleri özelliklerine göre analiz eder.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama ve Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İŞLEVSEL BÖLGELER**	20 dk.
Amacı	Ülkemizdeki işlevsel bölgelerin oluşturulma nedenleri ve özelliklerini analiz edebilme.	Bireysel
Gerekli Materyal: Orta Atlas		

Yönerge ***Aşağıda verilen metin ve haritalardan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

İşlevsel bölgeler; ekonomik ve kültürel açıdan yerel özellik gösteren, küresel anlamda ise diğer bölgelerle etkileşim hâlinde olan yerlerdir. Türkiye'de işlevsel bölgeler, bir merkez etrafında gelişmiştir. Bu merkez, çeşitli faaliyetlerin işleyişini kontrol eden ve düzenleyen bir odak noktası konumundadır. Merkezler arasındaki etkileşimin artmasına bağlı olarak bölgelerin işlevsellikleri artabilir ya da azalabilir. Türkiye'de işlevsel bölgeler; işlevsel yönetim bölgeleri, işlevsel hizmet bölgeleri, işlevsel istatistik bölgeleri ve işlevsel plan (proje) bölgeleri olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.

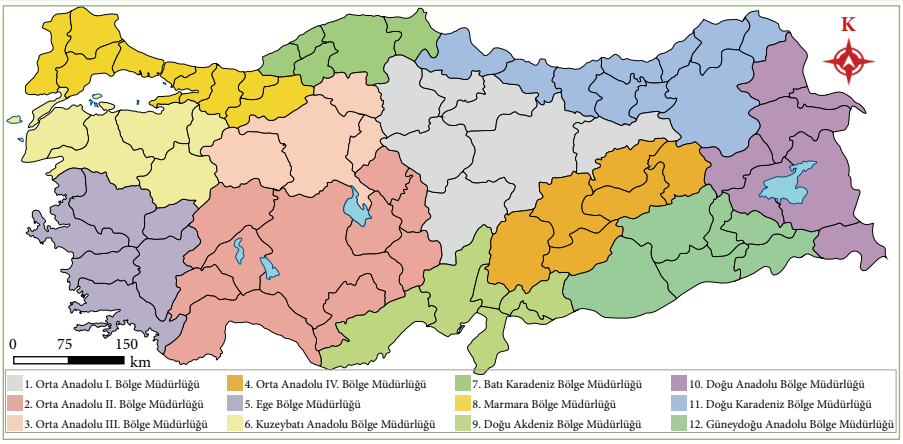

Harita 1: Maden Tetkik ve Arama Bölge Müdürlükleri

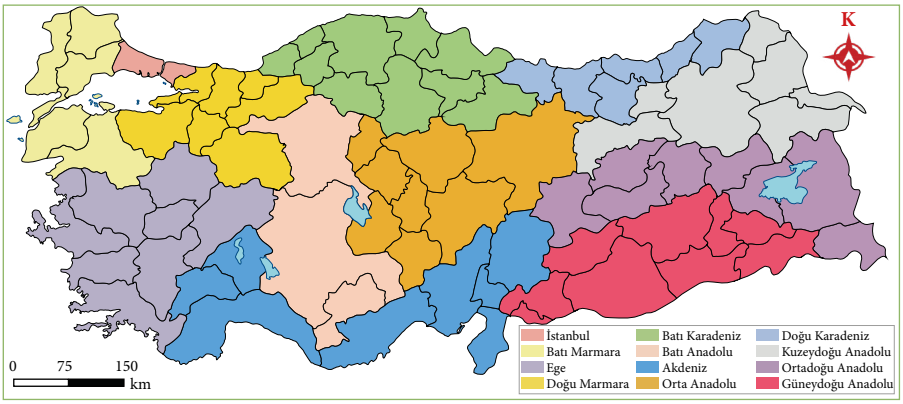

Harita 2: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 1 Bölgeleri

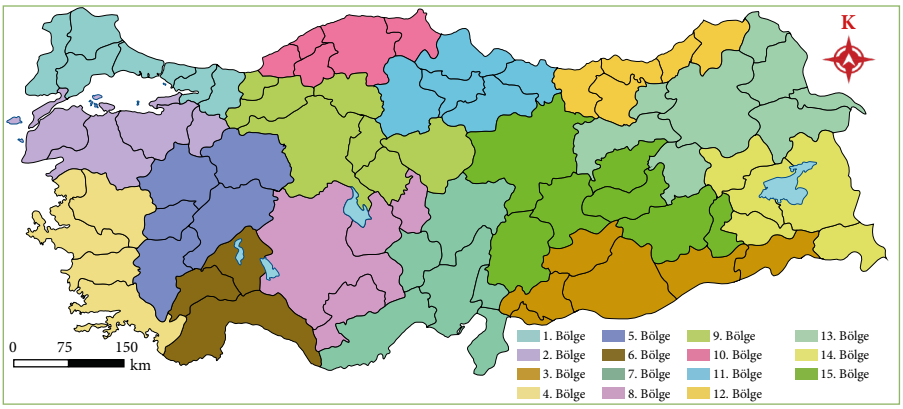

Harita 3: Orman Bölge Müdürlükleri

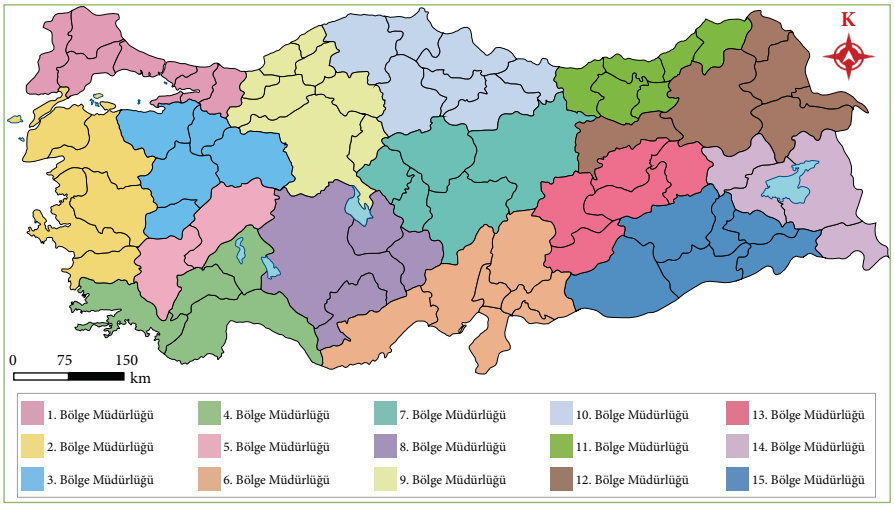

Harita 4: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Bölge Müdürlükleri

1. İşlevsel bölgelerin oluşturulmasına neden ihtiyaç duyulmuştur?

2. İşlevsel bölge türleri nelerdir?

3. İşlevsel bölge sınırları oluşturulurken nelere dikkat edilir? İşlevsel bölge sınırları değişir mi?

4. Aşağıda verilen illerin haritalarda yer alan hangi işlevsel bölge türlerine ait olduğunu yazınız.

İller	İşlevsel Bölge Türü			
	Harita 1	Harita 2	Harita 3	Harita 4
Bursa				
Kars				
Kahramanmaraş				
Muğla				
Tokat				

Hazırlayan: *Mutlu KARAKOÇ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.5: Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama ve Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BÖLGESEL KALKINMA PROJELERİ**	20 dk.
Amacı	Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini oluşturuldukları bölgeye etkileri açısından değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve tablolardan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Türkiye'nin her bölgesi aynı düzeyde gelişmemiştir. Bu nedenle bölgelerdeki doğal kaynaklar kullanılarak çeşitli projeler hazırlanmış ve bu projelerin uygulanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Hazırlanan kalkınma projeleri ile bölgelerin zayıf ve güçlü yönleri tespit edilmiş ve bu doğrultuda bazı bölgelerde projelerin uygulama aşamasına geçilmiştir. Bazı bölgelerde ise projelerin uygulanabilmesi için bilimsel altyapının hazırlanmasına ve gereken finansman desteğinin sağlanmasına çalışılmaktadır. Bu amaçla ilk bölgesel kalkınma çalışmalarına 1950'li yılların sonlarına doğru potansiyeli tespit edilen 16 bölgenin belirlenmesiyle başlanmıştır. Yürütülen çalışmalarda hedeflenen gelişmelerin sağlanamaması, 5 büyük proje üzerinde yoğunlaşılmasına neden olmuştur. Bu projeler; Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP), Zonguldak-Bartın-Karabük Projesi (ZBK) ve Konya Ovası Projesi'dir (KOP).

Tablo: GAP Kapsamında Bulunan İllerde Bazı Tarım Ürünlerinin Ekim Alanları

Ürünler	**Yıllar**	
	2005 (da)	**2019 (da)**
Antep Fıstığı	2.318.740	3.538.470
Zeytin	408.320	862.264
Şeker Pancarı	9680	26.770
Mısır	535.500	1.626.152
Yer Fıstığı	50	27.00
Ayçiçeği (Yağlık)	29.280	82.437

Tablo: Konaklama Tesislerine Gelen Turist Sayısı

İller	**Yıllar**	
	2002 (kişi)	**2018 (kişi)**
GAP	790.334	2.723.436

1. Tabloda verilen tarım ürünlerine ait ekim alanlarının artış göstermesinde GAP'ın nasıl bir etkisini açıklayınız.

2. GAP bölgesine gelen turist sayısındaki artış, bölgeyi sosyal ve kültürel açıdan değerlendiriniz.

3. GAP bölgesinde meydana gelen değişimler göz önüne alındığında diğer kalkınma projeleri hayata geçtiğinde etkisi nasıl olur? Araştırınız.

4. a. Aşağıda verilen harita üzerine lejantı da göz önünde bulundurarak kalkınma projelerini ve bu projelerin uygulandığı illeri örnekteki gibi yazınız.

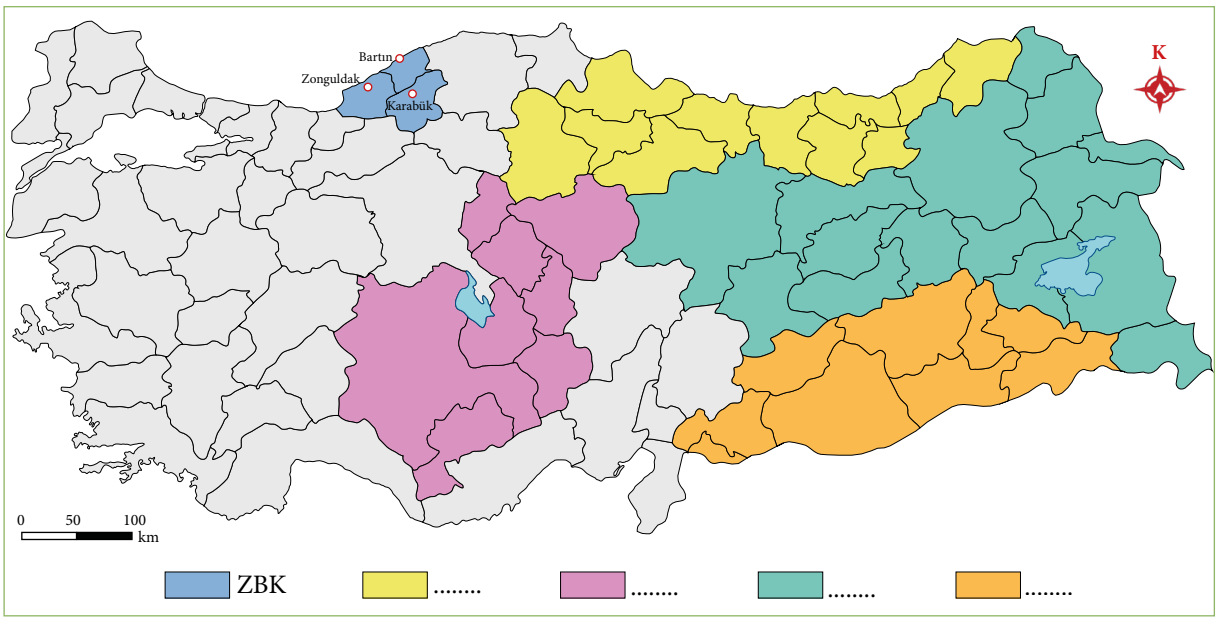

b. Haritayı inceleyerek kalkınma projelerinin belli bölgelerde yoğunlaşmasının nedenlerini yorumlayınız.

Hazırlayan: *Mutlu KARAKOÇ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.6: Hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasıyla olan ilişkisini açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Değişim ve Sürekliliği Algılama; Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama, Zamanı Algılama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**HİZMET SEKTÖRÜ**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında hizmet sektörünün rolünü açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve grafiklerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Bütün ülkelerde ekonomiye yön veren temel sektörler; tarım, sanayi ve hizmet sektörleridir. Gelişmiş ülkelerde hizmet sektörünün gayrisafi millî hasıla içindeki payı, tarım ve sanayi sektörlerine göre daha fazladır. Hizmet sektörleri içerisinde de ulaşım, ticaret ve turizm sektörleri önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca hizmet sektörü önemli oranda istihdam sağlamaktadır. Hizmet sektörünün tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de Cumhuriyet tarihinden itibaren gelişimi ve etkisi artmaktadır.

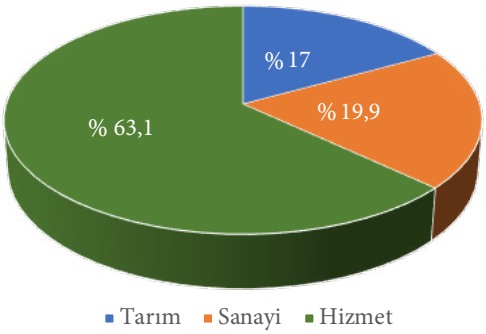

Grafik 1: Türkiye'de nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı (TÜİK, 2019)

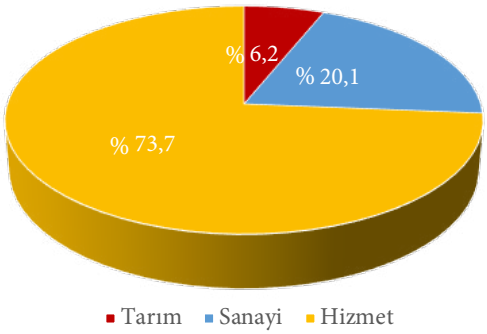

Grafik 2: Türkiye'de gayrisafi millî hasılasının sektörel dağılımı (TÜİK, 2019)

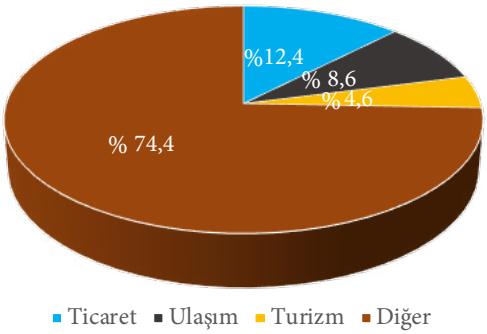

Grafik 3:Türkiye'nin GSYH'sine ticaret, ulaşım ve turizm sektörlerinin katkıları (TÜİK, 2019)

1. Türkiye'nin coğrafi konumunun hizmet sektörünün gelişmesindeki etkisini açıklayınız.

2. Türkiye'de hizmet sektörünün ekonomideki payının büyümesi ülke ekonomisini nasıl etkiler? Açıklayınız.

3. Türkiye'de hizmet sektörünün ön plana çıkmasında nelerin etkili olduğunu araştırınız.

Hazırlayan: *Mutlu KARAKOÇ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.7: Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Gözlem Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**DEMİR AĞLARLA ÖRÜLMÜŞ DÜNYA**	20 dk.
Amacı	Demir yolu ulaşımı özelinde ulaşım sistemleri üzerinde etkili olan faktörleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki tablodan ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Tablo 1: Ulaşımı etkileyen faktörler

ULAŞIMIN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- **FİZİKÎ FAKTÖRLER**
  - COĞRAFÎ KONUM
  - YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ
  - İKLİM
- **BEŞERÎ FAKTÖRLER**
  - EKONOMİK FAALİYETLER
  - NÜFUS VE YERLEŞME
  - TEKNOLOJİK GELİŞMELER

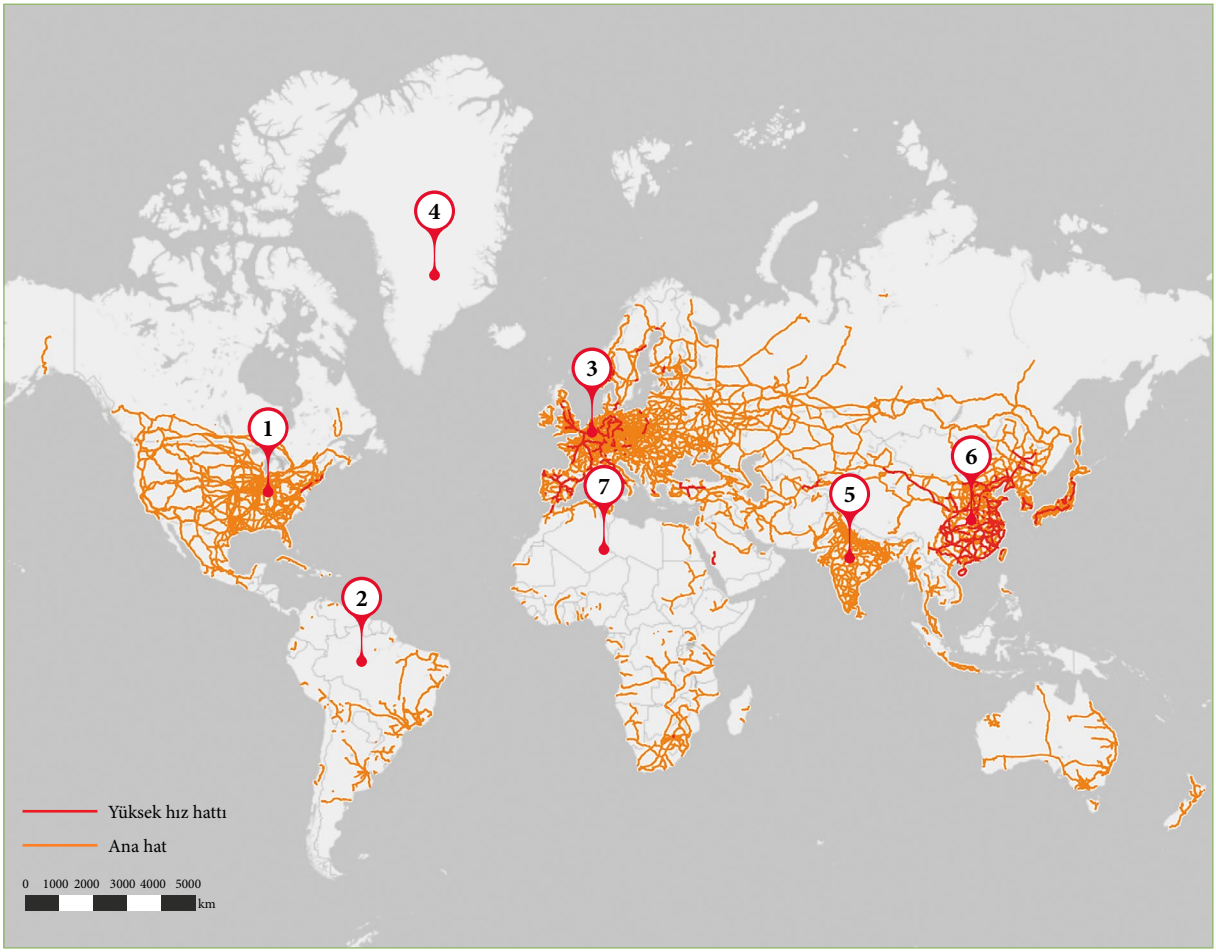

Harita 1: Dünya demir yolları haritası

1. Yüksek hızlı tren hatlarının daha yoğun olduğu bölgeleri belirleyerek hızlı tren hatlarının bu bölgelerde daha fazla gelişmiş olmasının sebeplerini açıklayınız.

2. Haritada 1, 3, 5 ve 6 numara ile gösterilen bölgelerin isimlerini ve bu bölgelerde demir yolu ulaşımının gelişmiş olmasının sebeplerini açıklayınız.

3. Haritada gösterilen alanlardan demir yolu ulaşımının gelişmediği bölgeleri yazarak bu bölgelerde ulaşımın gelişmemesinde etkili olan temel faktörleri açıklayınız.

4. 3 ve 6 numaralı bölgeleri birbirine bağlayan demir yollarının gelişmesinin sebeplerini açıklayınız.

Hazırlayan: *Şükür ÇAKIR*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.7: Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri açıklar.*
Genel Beceriler: Problem Çözme Becerisi, Yaratıcı Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRKİYE-NİJERYA TİCARET YOLLARI**	15 dk.
Amacı	Ulaşım sistemleriyle ticari faaliyetler arasındaki ilişkiyi açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Senaryo gereği Türkiye, Nijerya'ya demir-çelik ürünleri satacak, Nijerya da Türkiye'ye petrol satacaktır. Buna göre aşağıdaki metin ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Ulaşım sistemleri dendiğinde akla ilk olarak kara yolu, hava yolu, demir yolu ve deniz yolu gelir. Ancak boru hatları ve iletişim kanalları da ulaşım sistemleri içerisinde yer alır. Bu açıdan bakıldığında ulaşım; insanların, malların ve üretilen hizmetlerin bir noktadan başka bir noktaya taşınmasını ifade eder. Taşıma işlemi, bazen tek bazen de birden fazla ulaşım aracı kullanılarak gerçekleşmektedir. Birden fazla ulaşım sisteminin kullanıldığı ulaşım modeline multimodal (çok seçenekli) taşımacılık denilmektedir.

Harita 1: Afrika-Orta Doğu fiziki haritası

1. Türkiye ve Nijerya arasındaki ticaret senaryosunda multimodal taşımacılığın kullanılmasının nedenlerini açıklayınız.

2. Ulaşım faaliyetleri esnasında karşılaşılabilecek güçlükleri, ulaşım sistemlerini etkileyen faktörler açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Şükür ÇAKIR*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım: 12.2.8: Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasında ilişki kurar.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**YERLEŞME-ULAŞIM-EKONOMİ**	30 dk.
Amacı	Gaziantep ve Çanakkale örneğinden hareketle ulaşımı yerleşme ve ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki infografik görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

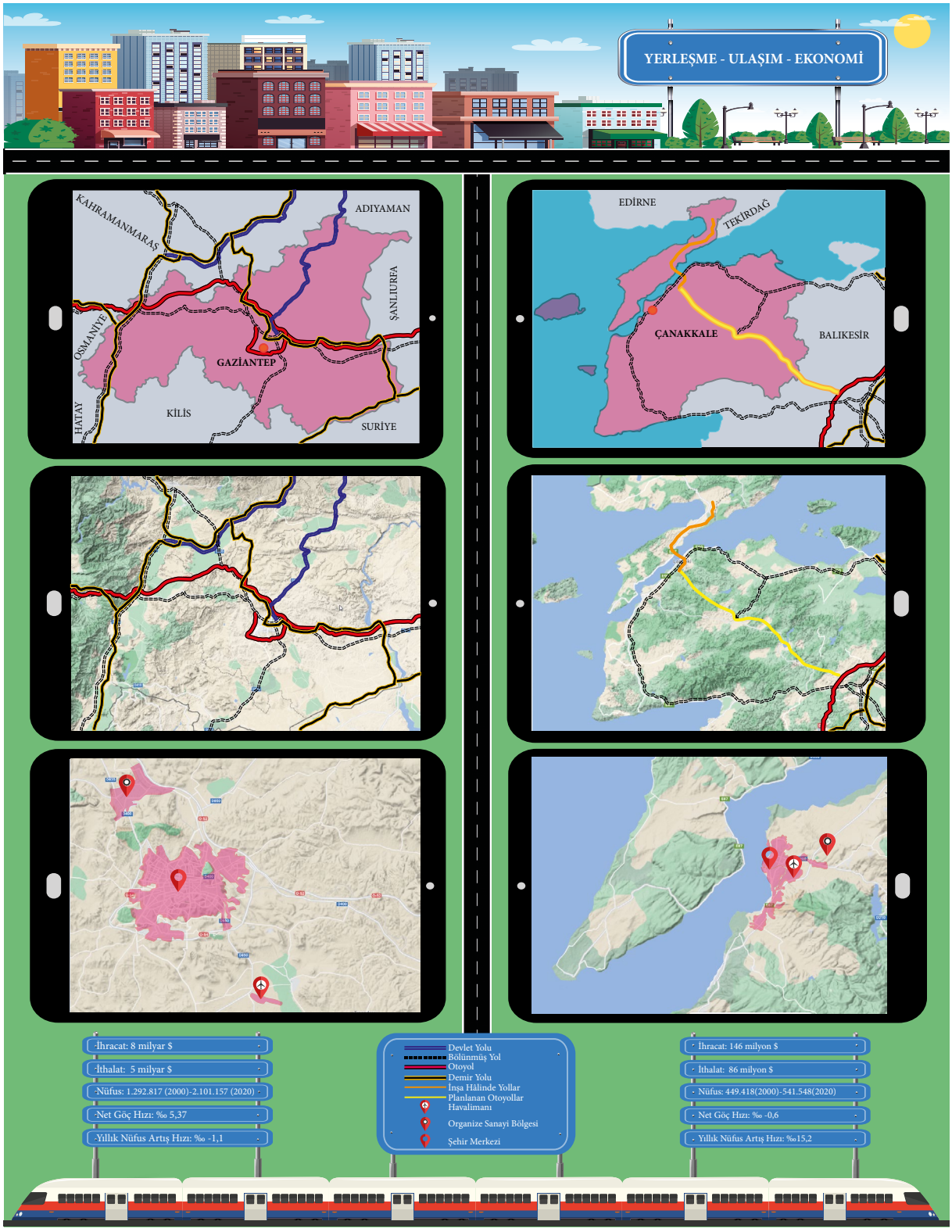

1. Gaziantep ve Çanakkale'nin ulaşım koşullarını karşılaştırınız. Bu durumun her iki ilin yerleşmeleri üzerindeki etkisini değerlendiriniz.

2. Gaziantep ve Çanakkale'de ulaşımın ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisini açıklayınız.

3. Yapılması planlanan ve yapım aşamasında olan yolların Çanakkale'deki yerleşmeyi ve ekonomik faaliyetleri gelecekte nasıl etkileyebileceğini belirtiniz.

Hazırlayan: *Vural AYDIN*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** Kazanım 12.2.8: Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasında ilişki kurar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**CİDDE ŞEHRİ VE ULAŞIM**	20 dk.
Amacı	Cidde örneğinden hareket ederek ulaşım ile yerleşmenin gelişimini ilişkilendirebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge

Aşağıda Suudi Arabistan'ın Basra Körfezi kıyısında yer alan Cidde şehrine ait bazı haritalar ve istatistiki bilgiler verilmiştir. Buna göre soruları cevaplayınız.

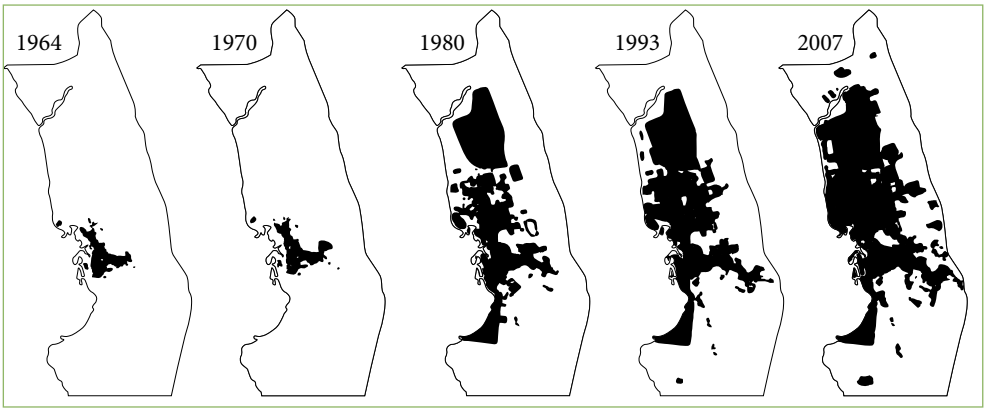

Harita 1: Şehrin Mekânsal Değişimi

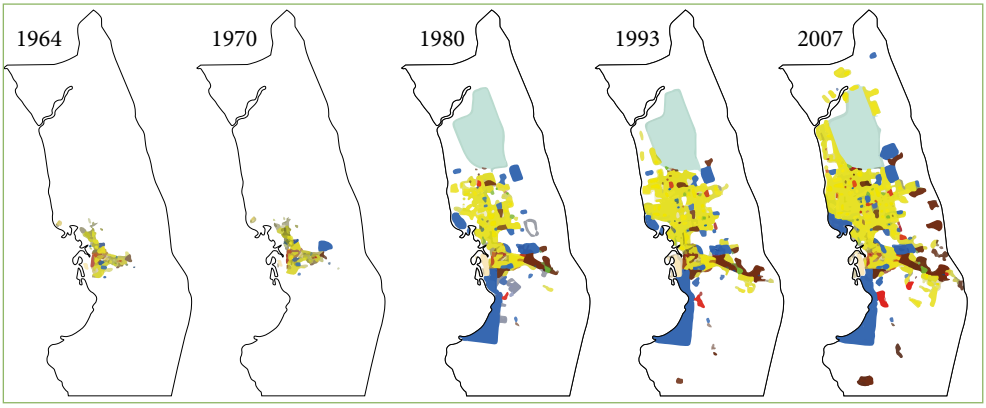

Harita 2: Arazi Kullanımındaki Değişim

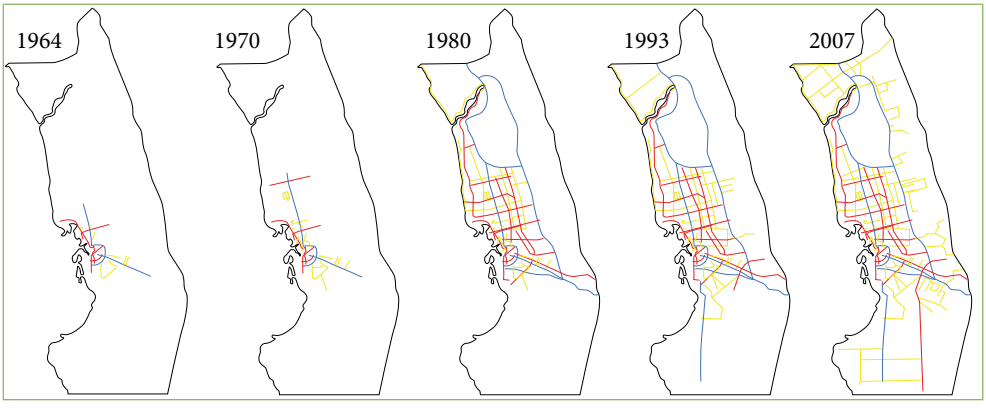

Harita 3: Ulaşım Altyapısının Değişimi

Yıllar	1964	1970	1980	1993	2007
Mekânsal Genişleme (ha)	18.315	18.840	32.500	40.739	54.175
Nüfus Artışı	149.000	381.000	960.000	2.560.000	3.247.134
Ulaşım Altyapısında Genişleme (km)	101	136	435	562	826
Yerleşmedeki Genişleme-Konut (ha)	1945	2018	8724	14.921	21.365
Ticari Alanlarda Genişleme (ha)	298	302	569	891	1555
Sanayi Alanlarında Genişleme (ha)	26	30	1759	3793	6976
Halka Açık Alanlarda Genişleme (ha)	282	678	7248	7321	8244
Gecekondu Alanlarında Genişleme (ha)	211	224	2137	2766	4508

1. Cidde'de 1964 ile 2007 yılları arasında hangi alanlarda değişim görüldüğünü belirtiniz.

2. Cidde'de 1964 ile 2007 yılları arasında ulaşım altyapısı ile şehrin mekânsal değişimi arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu açıklayınız.

3. Cidde'de 1964-2007 yılları arasında arazi kullanımı ile ulaşım altyapısının değişimi arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu açıklayınız.

Hazırlayan: *Vural AYDIN*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.9: Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini açıklar*
İstatistiki veriler ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemindeki gelişmelerin ülkemiz için önemine vurgu yapılır.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi, Zamanı Algılama, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**EKONOMİNİN CAN DAMARI: ULAŞIM I**	30 dk.
Amacı	Harita, istatistik ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemlerindeki gelişimi açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki infografik görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

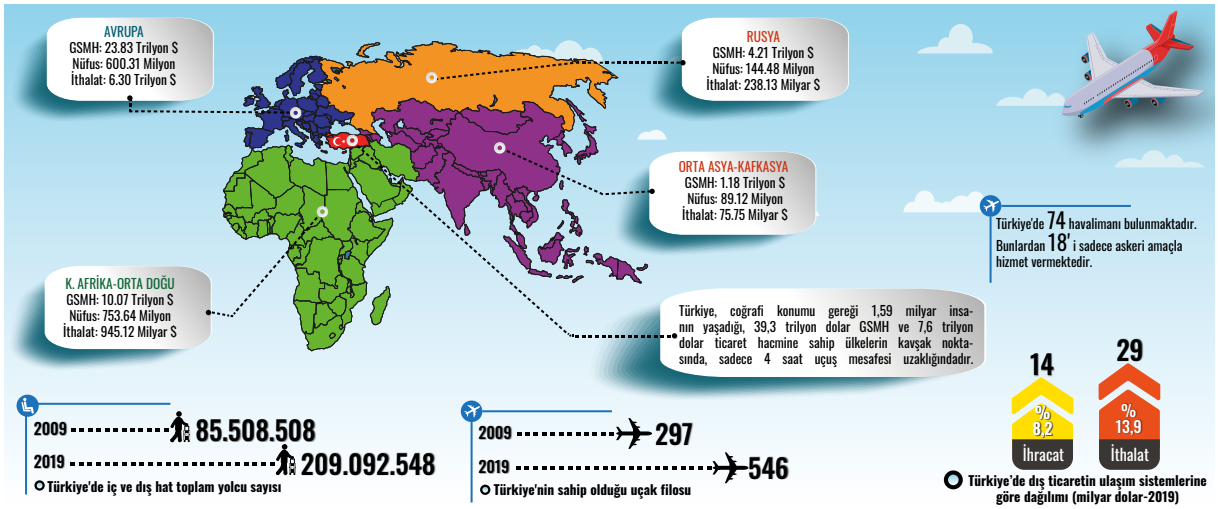

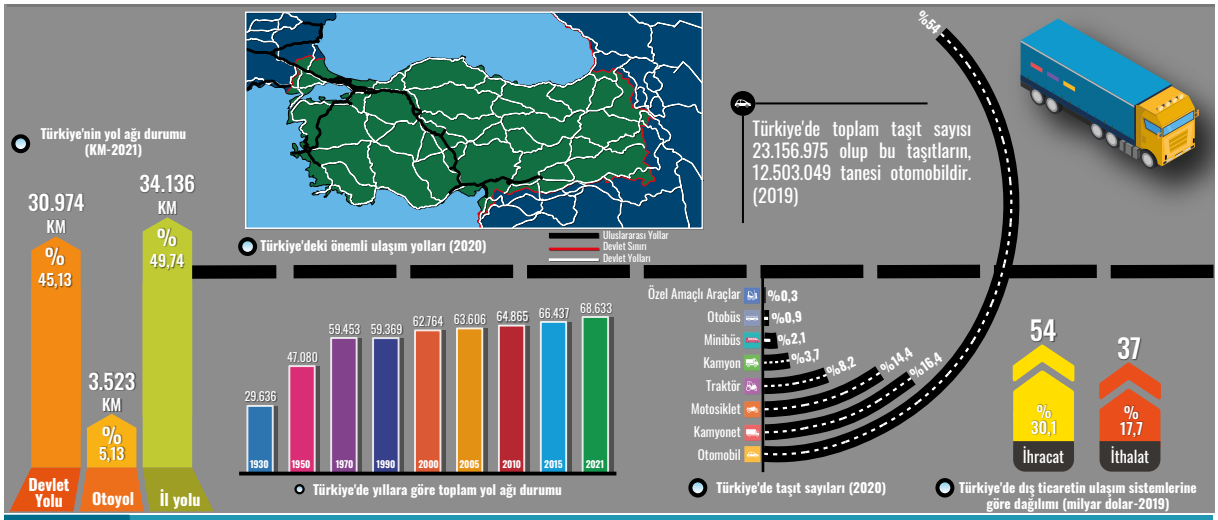

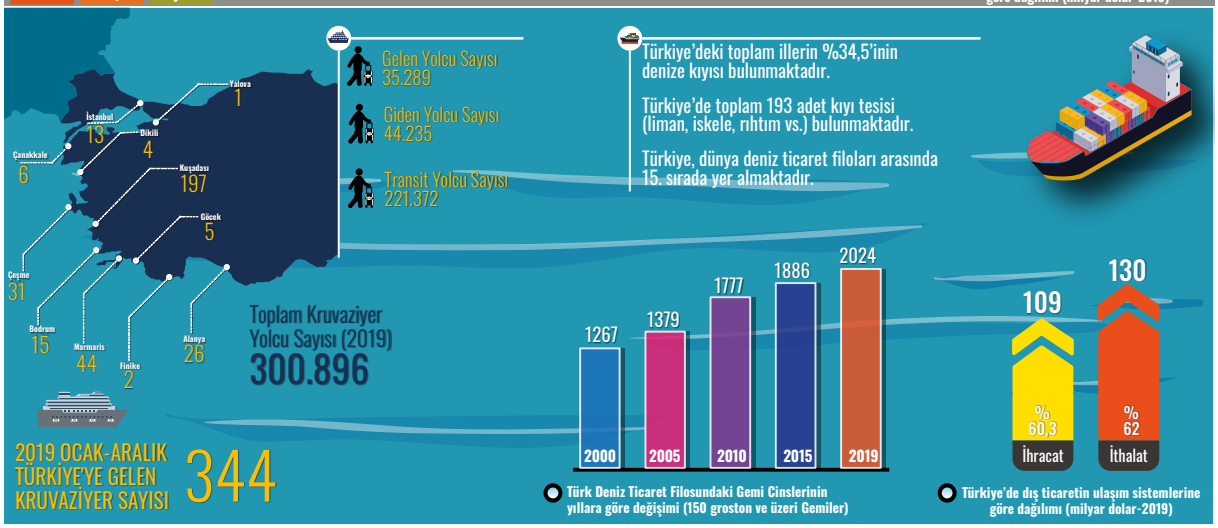

1. Türkiye'nin coğrafi konumunun Türkiye'deki ulaşım sistemlerinin gelişimi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu açıklayınız.

2. Dış ticaret, gelecekte Türkiye'de daha çok hangi ulaşım sistemlerinin gelişimine katkıda bulunabilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Ulaşım sistemlerindeki gelişmelerin Türkiye'de hangi sektörlerin gelişimine destek olabileceğini belirtiniz.

Hazırlayan: *Vural AYDIN*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım: 12.2.9: Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini açıklar.*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi, Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**EKONOMİNİN CAN DdamarI: ULAŞIM II**	30 dk.
Amacı	Harita, istatistik ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemlerindeki gelişimi açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki infografik görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

DEMİR AKLIN YOLU

- **China Railway Expres,** 2 kıta, 10 ülke, 2 denizi aşarak, 11.483 km'lik yolu 12 günde katedip son durak olarak Prag'a ulaşabilmektedir.
- **Bakü-Tiflis-Kars demir yolu hattı ile** Çin ile Türkiye arasındaki ulaşım süresi 1 aydan 12 güne inmiştir.
- **Marmaray'ın** Bu hatta entegre edilmesiyle Uzak Doğu ve Batı Avrupa arasındaki süre 18 güne düşmüştür.

Mevcut Toplam Demir Yolu Hat Uzunluğu: **12.803** km

Mevcut Toplam Demir Yolu Hat Uzunluğu: **1.213** km

Yüzyılın Projesi: DEMİR İPEK YOLU

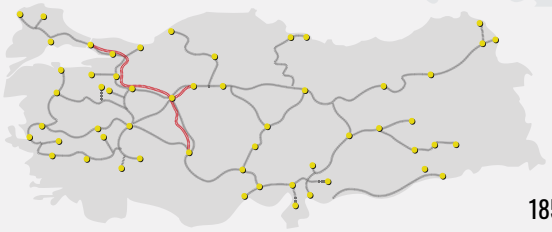

Mevcut demir yolu ağı

Yüksek hızlı demir yolu ağı

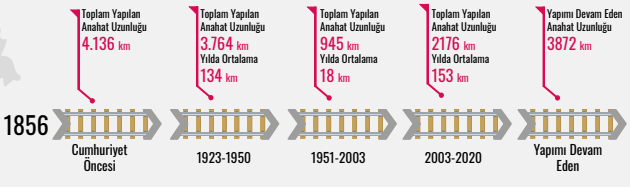

ENERJİDE MERKEZ ÜLKE

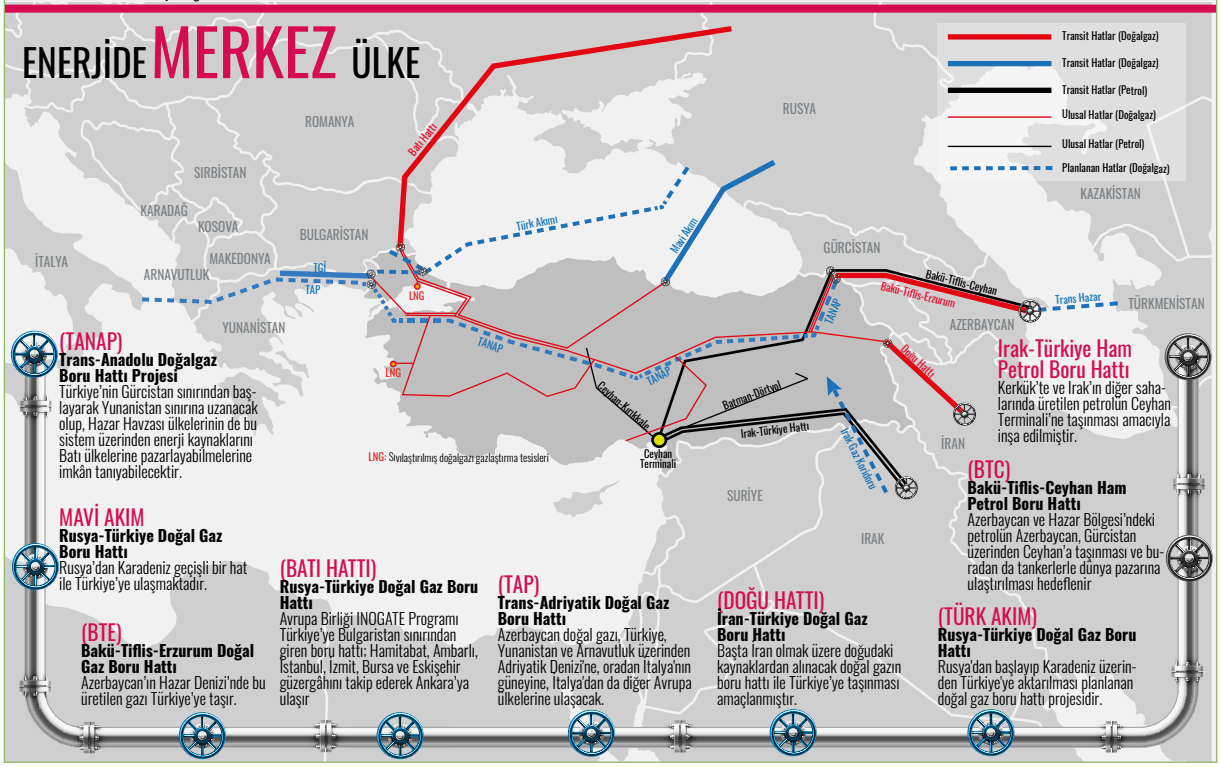

(TANAP)
Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi
Türkiye'nin Gürcistan sınırından başlayarak Yunanistan sınırına uzanacak olup, Hazar Havzası ülkelerinin de bu sistem üzerinden enerji kaynaklarını Batı ülkelerine pazarlayabilmelerine imkân tanıyabilecektir.

MAVİ AKIM
Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
Rusya'dan Karadeniz geçişli bir hat ile Türkiye'ye ulaşmaktadır.

(BTE)
Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı
Azerbaycan'ın Hazar Denizi'nde bu üretilen gazı Türkiye'ye taşır.

(BATI HATTI)
Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
Avrupa Birliği INOGATE Programı Türkiye'ye Bulgaristan sınırından giren boru hattı: Hamitabat, Ambarlı, İstanbul, İzmit, Bursa ve Eskişehir güzergâhını takip ederek Ankara'ya ulaşır

(TAP)
Trans-Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı
Azerbaycan doğal gazı, Türkiye, Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden Adriyatik Denizi'ne, oradan İtalya'nın güneyine, İtalya'dan da diğer Avrupa ülkelerine ulaşacak.

(DOĞU HATTI)
İran-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
Başta İran olmak üzere doğudaki kaynaklardan alınacak doğal gazın boru hattı ile Türkiye'ye taşınması amaçlanmıştır.

Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı
Kerkük'te ve Irak'ın diğer sahalarında üretilen petrolün Ceyhan Terminali'ne taşınması amacıyla inşa edilmiştir.

(BTC)
Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı
Azerbaycan ve Hazar Bölgesi'ndeki petrolün Azerbaycan, Gürcistan üzerinden Ceyhan'a taşınması ve buradan da tankerlerle dünya pazarına ulaştırılması hedeflenir

(TÜRK AKIM)
Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
Rusya'dan başlayıp Karadeniz üzerinden Türkiye'ye aktarılması planlanan doğal gaz boru hattı projesidir.

LNG: Sıvılaştırılmış doğalgazı gazlaştırma tesisleri

1. Türkiye'nin coğrafi konumunun ve gelişiminin demir yolu ulaşımının gelecektekteki durumu üzerinde nasıl bir etkisi olabileceğini açıklayınız.

2. Demir İpek Yolu'nun Türkiye'nin ekonomisine nasıl bir katkısı olabileceğini açıklayınız.

3. Petrol ve doğal gaz boru hatlarının, Türkiye'nin stratejik önemi ve ekonomisi üzerindeki etkisini açıklayınız.

Hazırlayan: *Vural AYDIN*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.10: Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı, Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN DÜNYA TİCARETİNDEKİ YERİ**	20 dk.
Amacı	Ticaret merkezlerinin haritadaki konumuna ve tablodaki bilgilerine göre gelişimi hakkında çıkarımlar yapabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden ve grafiklerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Batı, rekabet duygusu ve tek yanlı ekonomik politikaları sebebiyle iki kutba ayrılmıştır. ABD'nin IMF (Uluslararası Para Fonu) ve Dünya Bankası'nda etkin rol alması, Avrupa'da tepkisel bir kararla AB'nin kurulmasına sebep olmuştur. Dolara karşı avro dünya piyasasına sürülerek kutuplaşma iyice belirginleşmiştir. Batılı güçlerin koyduğu kurallara göre hareket ederek güçlerini artıran doğu ülkeleri, gelişmiş birçok ekonomiyi de eksenlerinde sürüklemeye başlamıştır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise ilişkilerini iki yönlü olarak artırmış ve bu sonuçla bölgesel bütünleşmeler başlamıştır.

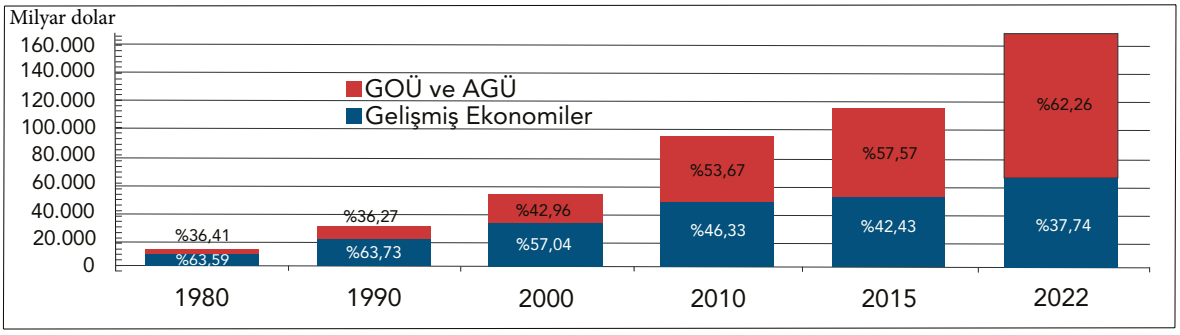

Grafik 1: Gelişmiş, gelişmekte olan (GOÜ) ve az gelişmiş (AGÜ) ülkelerin küresel ekonomiden aldıkları paylar

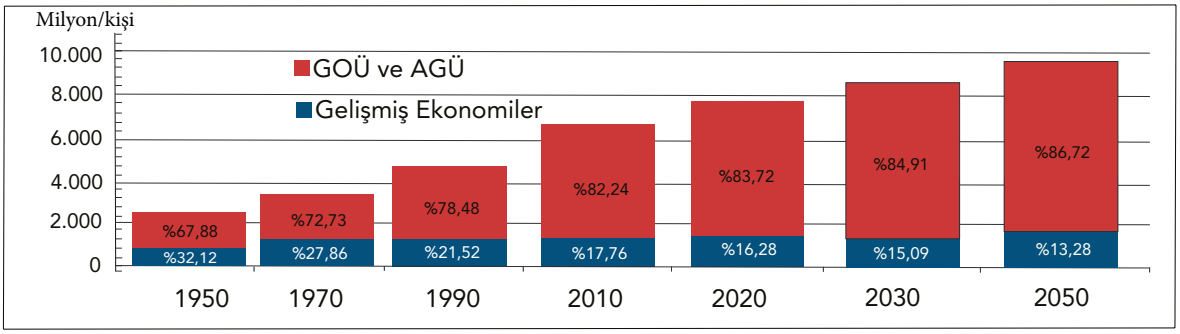

Grafik 2: Gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin nüfus miktarı ve oranları

1. Batı bloğunun ekonomide benimsediği politikalar, gelecek yıllarda küresel ekonomiye nasıl yansıyabilir?

2. Bölgesel bütünleşme faaliyetleri üye devletleri nasıl etkilemektedir? Açıklayınız.

3. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin ekonomiden aldığı payın 2010 sonrasındaki değişimini yorumlayınız.

4. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin demografik özellikleri dünya ticaretini nasıl etkiler? Araştırınız.

Hazırlayan: *Neslihan Demir*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.10: Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DÜNYA TİCARET MERKEZLERİ**	20 dk.
Amacı	Ticaret merkezlerinin haritadaki konumuna ve tablodaki bilgilerine göre gelişimi hakkında çıkarımlar yapabilme.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki açıklama ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Küresel ticaret, ekonomik açıdan kalkınmış bölgeler arasında gerçekleşir. Bu tür ülkeler, aynı zamanda küresel ticaretin de en büyük pazarı konumundadır.

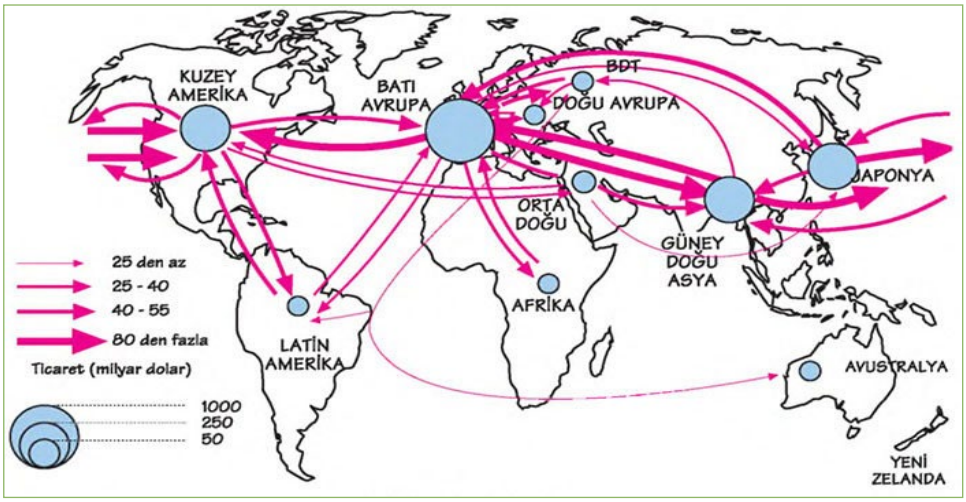

Harita : Dünya Ticaret Ağları

1. Dünyanın en büyük ticaret merkezleri nerelerdir? Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörler nelerdir?

2. Batı Avrupa'nın diğer bölgelerle olan ticari ilişkilerinin yoğunluğu nasıldır? Açıklayınız.

2. Yönerge ***Tablodan ve metinden yararlanarak soruları cevaplandırınız.***

Ham petrolün rafine edilmesiyle çok değerli ürünler elde edilir. Bunlardan bazıları; rafineri yakıt gazı, sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG), jet yakıtı, kalorifer yakıtı, asfalt, madeni yağ vb.dir. Ham petrolün arıtımı ile ikincil ürünler de elde edilmektedir. Ayrıca sayılan ürünlerin bir kısmı, petro-kimya sanayilerinde girdi veya destek ürünü olarak kullanılmaktadır. Petrol, herhangi bir maden olmanın ötesinde uluslararası siyasi ve ekonomik stratejilerin şekillenmesinde de önemli bir kaynak olmuştur. TPAO sektör raporuna göre dünya petrol tüketiminde ilk sıralarda Asya-Pasifik, Kuzey Amerika ve Avrupa; alt sıralarda ise Afrika, Orta ve Güney Amerika ile Orta Doğu yer almaktadır.

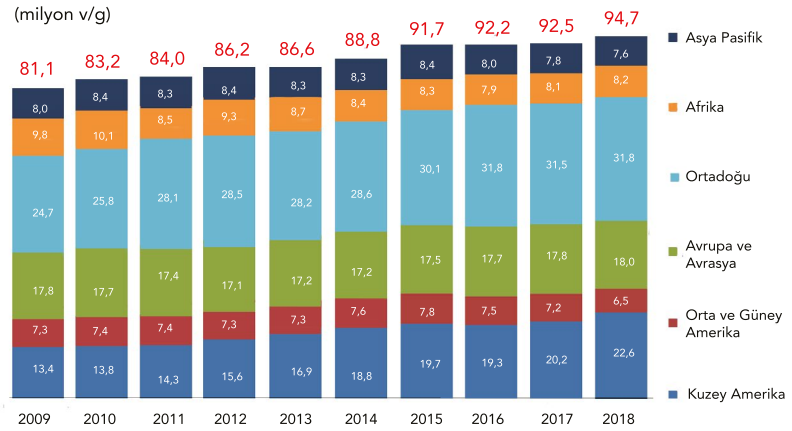

Tablo 1: 2009-2018 Yılları Arasında Bölge Bazında Dünya Petrol Üretimi

1. Petrol üretimine katkısı düşük olmasına rağmen dünya ticaretinde önemli yeri olan bölgeler hangileridir? Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörleri açıklayınız.

2. Dünya ticaretine konu olan ham maddelerin başında petrolün gelmesinin sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

3. Petrol tüketimi ve üretimi açısından Asya-Pasifik ve Orta Doğu bölgelerini kıyaslayınız. Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörleri açıklayınız.

Hazırlayan: *Neslihan Demir*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.11: Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini açıklar.*
Alan Becerileri: Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi

Etkinlik İsmi	**ELEKTRONİK TİCARET**	20 dk.
Amacı	Türkiye'de e-ticaret merkezlerinin gelişimini etkileyen faktörleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden ve tablodan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

E-ticaret, yaygınlaşan internet kullanımıyla ortaya çıkan ve elektronik ortamda ticaret yapılmasını ifade eden bir kavramdır. Küresel çapta etkisi olan e-ticaret, büyük şirketlerin bile yeni ekonomik sistemde rekabet edebilmek için önemsediği ticari bir faaliyet olmuştur. E-ticaretin hızla büyüdüğü son dönemde, bu faaliyete katılanların genellikle gençlerden ve kadınlardan oluştuğu görülmektedir.

İllere Göre E-Ticaret Faaliyeti Yürüten İşletme Sayısı	**E-Ticaret Yoluyla Gerçekleşen Alışverişlerde Alıcıların İllere Göre Dağılımı**
Antalya-2.473	Bursa-%4
Konya-1.348	Kocaeli-%2
İzmir-4.725	İzmir-%6
Bursa-2.731	İstanbul-%36
İstanbul-31.647	Antalya-%3
Ankara-6.328	Ankara-%9

1. Elektronik ticaret ülkemizde son yıllarda oldukça gelişmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerini açıklayınız.

2. E-ticarete talebin en fazla olduğu üç ili nedenleriyle birlikte açıklayınız.

3. E-ticaretin tüketiciye sağladığı avantajlar nelerdir?

Hazırlayan: *Neslihan Demir*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.12: Tarihî ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Zamanı Algılama Becerisi, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TARİHÎ TİCARET YOLLARI VE TÜRKİYE'NİN KONUMU**	25 dk.
Amacı	Anadolu'nun konumunu İpek Yolu ve Baharat Yolu güzergâhı açısından değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metin ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

İpek ve baharata sahip olan Asya ile bu ürünlere erişme yönünde talep ve beklentisi olan Avrupa, bu özelliklerinden dolayı kıtaları aşan bir ticari hareketin mimarı olmuştur. İpek ve Baharat yolları, doğu-batı, kuzey-güney etkileşiminin sağlanmasında en büyük rolü oynamış; farklı medeniyet, kültür, siyasi yapı ve ırka mensup insanların yaşadığı coğrafyaları birbirine bağlamıştır. Bu ticaret yollarının geçiş güzergâhında bulunan Anadolu, doğudan kervanlarla gelen malların gemilere yüklenerek Avrupa'ya nakledilmesine olanak sağlamıştır. Daha uzun olmasına karşın güvenli ve ucuz olan Ümit Burnu'nun dolaşılarak Hindistan ve Uzak Doğu'ya ulaşılması, klasik ticaret yolu güzergâhında çeşitli asayiş sorunları, vergiler vb. güçlüklerin bulunması İpek ve Baharat yollarının önemini kaybetmesine neden olmuştur. Günümüzde İpek Yolu; sadece yeni ulaşım hatlarının planlanmasına ve gerçekleştirilmesine ilham kaynağı olmamakta, aynı zamanda gizemli bir tarihsel kavram olarak roman ve filmlere konu olmaktadır. Geçmişte ticari kaygı ve zorunlulukların ortaya çıkardığı binlerce km'lik bu yol, geçmişin gizemini yakalamaya çalışan turistlerin tercih noktalarından biri hâline gelmiştir.

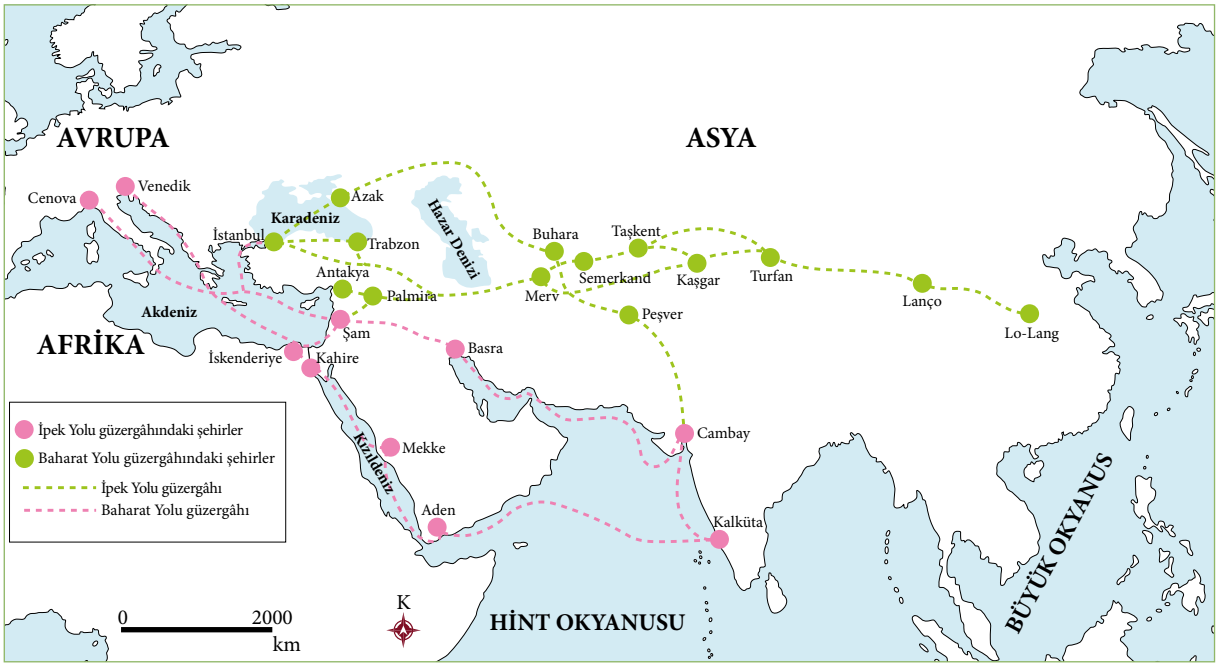

Harita : İpek Yolu ve Baharat Yolu güzegâhı haritası

1. İpek ve Baharat Yolu'nun oluşmasında hangi faktörlerin etkisinden söz edilebilir?

2. Güzergâhları dikkate alındığında İpek ve Baharat Yolu hangi bölgeler için önem taşımaktadır?

3. İpek ve Baharat yollarının Anadolu'dan geçmesini Anadolu'nun konumuyla ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Günümüzde tarihî İpek Yolu üzerindeki kültürel ve ekonomik faaliyetler nelerdir? Bu faaliyetlerin Anadolu'ya katkıları neler olabilir?

Hazırlayan: *Nurullah BALŞEN*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım 12.2.13: Türkiye'nin dış ticaretini ve dünya pazarlarındaki yerini ticarete konu olan ürünler açısından analiz eder.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ÜRÜNLERE VE SEKTÖRLERE GÖRE TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin ihracat ve ithalatını dış ticarete konu olan ürünler açısından irdeleyebilme.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki tablodan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Tablo: Türkiye'nin Dış Ticaretinde En Fazla Paya Sahip Olan Bazı Ürünler (Milyar Dolar)

İHRACAT		
Ürün veya Ürün Grubu	**2019**	**2020**
Otomotiv endüstrisi	26,90	22,09
Makineler ve aksamları	17,77	16,80
Elektrikli ve elektronik cihazlar	9,75	9,31
Demir ve çelik	10,02	8,80
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	9,20	8,39
Plastikler ve mamulleri	6,80	6,97
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	7,33	6,69
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	6,87	6,60
Meyveler ve sert kabuklu meyveler	4,59	4,83
Fosil yakıtlar ve yağlar	8,45	4,72

İTHALAT		
Ürün veya Ürün Grubu	**2019**	**2020**
Fosil yakıtlar ve yağlar	41,73	28,93
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	13,37	26,59
Makineler ve aksamları	22,16	25,27
Elektrikli ve elektronik cihazlar	15,44	17,14
Otomotiv endüstrisi	10,00	15,29
Demir ve çelik	15,05	15,10
Plastikler ve mamulleri	11,80	11,74
Meyveler ve sert kabuklu meyveler	0,94	0,90
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	0,91	0,75
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	0,62	0,55

1. Türkiye'nin 2020 yılı dış ticaretinde en fazla paya sahip olan ürün veya ürün gruplarını dış ticaret açığı ve dış ticaret fazlası şeklinde sınıflandırınız.

Dış Ticaret Fazlası Veren Ürünler: _____

Dış Ticaret Açığı Veren Ürünler: _____

2. Türkiye'nin 2020 yılı dış ticaretinde hangi ürün veya ürün gruplarının ihracat ve ithalatı, bir önceki yıla göre azalmıştır? Nedeniyle yorumlayınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki grafikten yararlanarak soruyu cevaplayınız.***

Grafik: Türkiye'ye Ait İhracatın Sektörlere Göre Dağılımı (%)

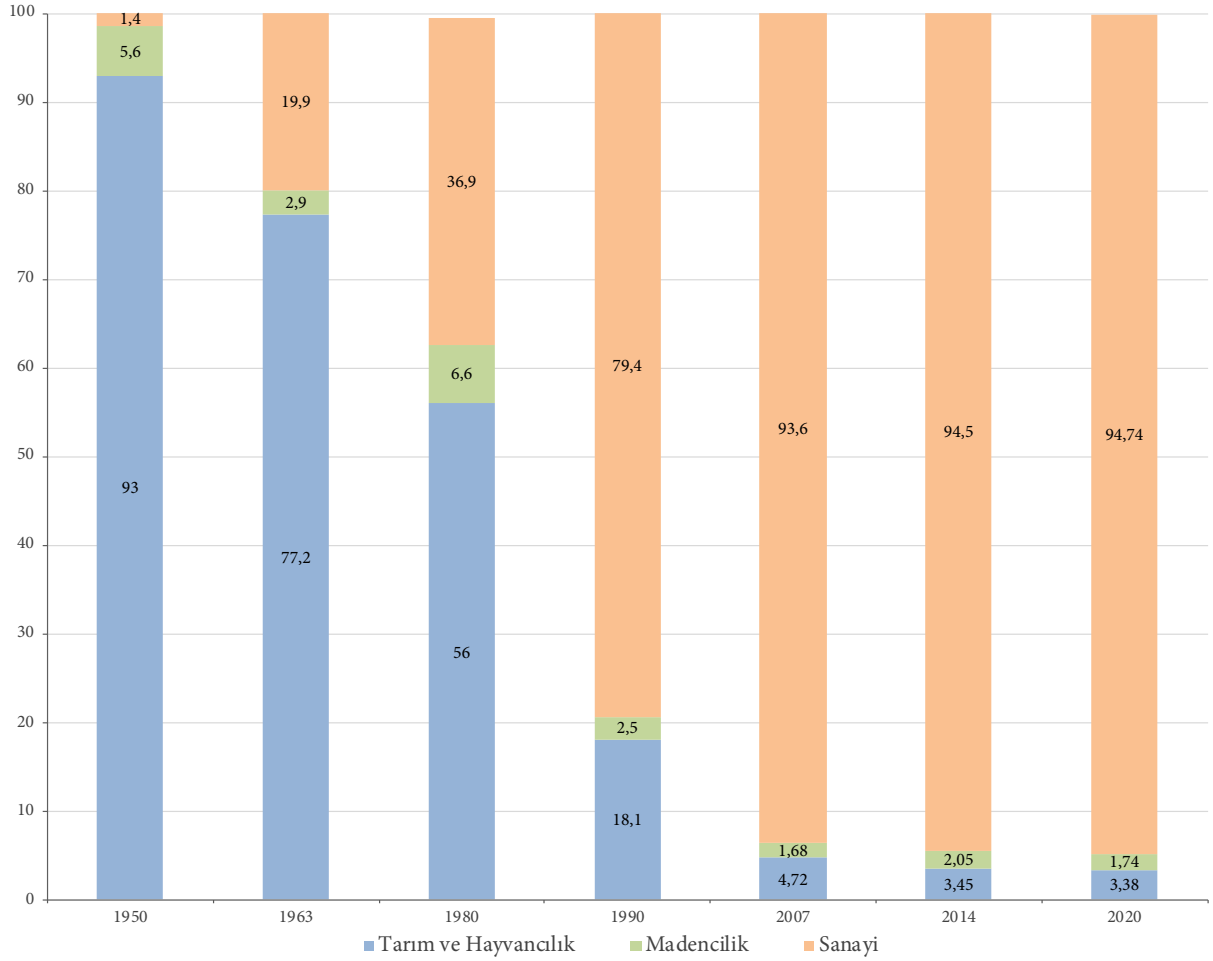

1. Grafikte belirtilen yıllarda ihracatta yaşanan değişimi ülkemizin gelişmişliği ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

Hazırlayan: *Nurullah BALŞEN*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım: 12.2.14: Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama

Etkinlik İsmi	**TURİZM ZENGİNLİKLERİMİZ**	20 dk.
Amacı	Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görsellerden, haritadan ve ön bilgilerinizden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Bir mekâna ait doğal ve kültürel özellikler o mekânın tanınmasında büyük bir role sahiptir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde sembolleşmiş pek çok mekânın bulunduğunu söylemek mümkündür.

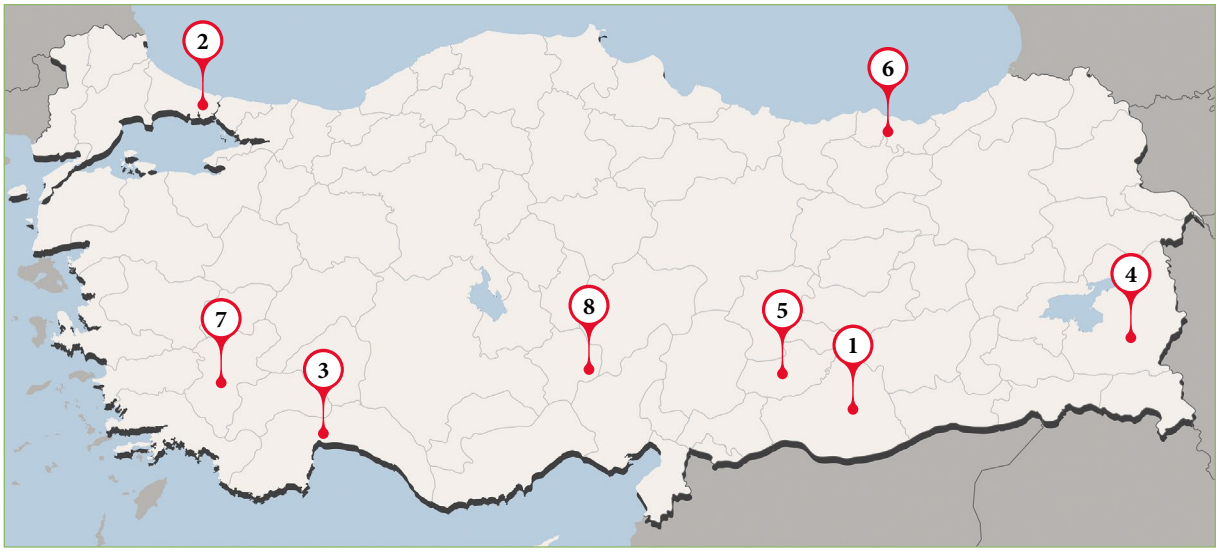

1. Haritada 2 numara ile gösterilen ilimizdeki tarihî yarım adaya turistik amaçla giden bir kişi, burada en çok ziyaret edilen kültürel yapılardan hangilerini görebilir?

2. Haritada 3 numara ile gösterilen ilimize turistik amaçla giden bir kişi, burada doğal güzellikleri görmek için nereleri ziyaret edebilir?

2. Yönerge ***Aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.***

Görsel	Görselin Adı	Haritadaki Yeri	Doğal Sembol	Kültürel Sembol
A	Göbeklitepe	1	———	Kültürel
B				
C				
Ç				
D				
E				
F				
G 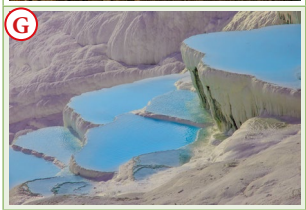				

Hazırlayan: *Safiye BAŞ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.14: Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama*

Etkinlik İsmi	**GEZELİM ÖĞRENELİM**	20 dk.
Amacı	Türkiye'deki kültürel sembolleri, somut ve somut olmayan kültürel mirasları, coğrafi işaretli ürünleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metin, harita ve ders kitabındaki bilgilerden yararlanarak cevaplayınız.***

Türkiye'ye gelen turist kafilesi kapsamlı bir ziyaret rotası çizer. Gezinin ilk günü İzmir'de bulunan Bergama ve Efes antik kentlerini ziyaret eder. Akşam yemeği ve dinlenmek için Afyon'a geçer. Geceyi otelde geçiren kafile Afyon sucuğu, Afyon kaymağı, Gemlik zeytini ve Ezine peynirinden oluşan kahvaltıyı yaptıktan sonra Konya'ya gitmek üzere tekrar yola çıkar. Mevlana Türbesi'ni ve Çatalhöyük Neolitik Kenti'ni gün boyu gezerler. Kafile akşam otelde düzenlenen Türk gecesine katılır. Gecede yöresel oyunlar oynanır. Kız isteme ve kına gecesi gibi ritüeller yapılırken bir yandan da Konya etli pilavı yenir. Gecenin en önemli anı semah gösterisi olmuştur. Kafile, yolculuk esnasında Melendiz ve Hasan dağı volkanik konilerini de görerek geziye devam eder.

Nevşehir'e uğrayan kafile, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya'yı gezer. Kafile, Nevşehir'den İstanbul'a uçakla seyahat ederek İstanbul'un tarihî ve kültürel mekânlarını da gezdikten sonra ülkemizden ayrılır.

1. Metinde geçen somut ve somut olmayan kültürel miraslarımız hangileridir?

Somut olan kültürel miraslarımız	Somut olmayan kültürel miraslarımız
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

2. Metinde geçen coğrafi işaretler kapsamındaki ürünler hangileridir?

3. Kafilenin gezdiği yerlerden hangileri UNESCO tarafından koruma altına alınmış kültür mirasları arasında yer alır?

4. Yaşadığınız yöredeki somut ve somut olmayan kültür mirasına ait örnekleri araştırınız.

Hazırlayan: *Safiye BAŞ*

2. ÜNİTE > **Beşerî Sistemler** *Kazanım: 12.2.15: Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama

Etkinlik İsmi	**HER KÖŞESİ AYRI GÜZEL**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görsellerden ve ön bilgilerinizden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

1. Aşağıdaki görsellerin ifade ettiği turizm türlerini ve Türkiye'de en yaygın olduğu yerleri tablodaki boşluklara yazınız.

	Görsel	Turizm Türü	Yaygın Olarak Yapıldığı Yerler
1			
2			
3			
4			
5	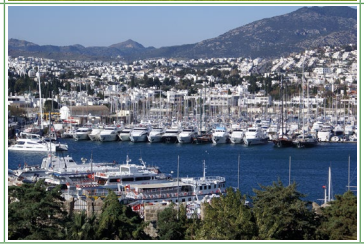		

2. Yukarıdaki haritada belirtildiği üzere Anadolu'da farklı medeniyetlere ait kültürel eserlerin geniş yer tutması, ülkemizin hangi özellikleri ile ilgilidir? Açıklayınız.

3. Ülkemizde kuş gözlemciliğine yönelik turizmin gelişmesinde hangi faktörler etkili olmuştur?

4. Ülkemizin farklı turizm potansiyeline sahip olmasında mutlak ve göreceli konuma ait hangi özellikler etkili olmuştur? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Safiye BAŞ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.15: Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**ÜLKEMİZİ TANIYALIM**	30 dk.
Amacı	Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki Türkiye haritasından ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

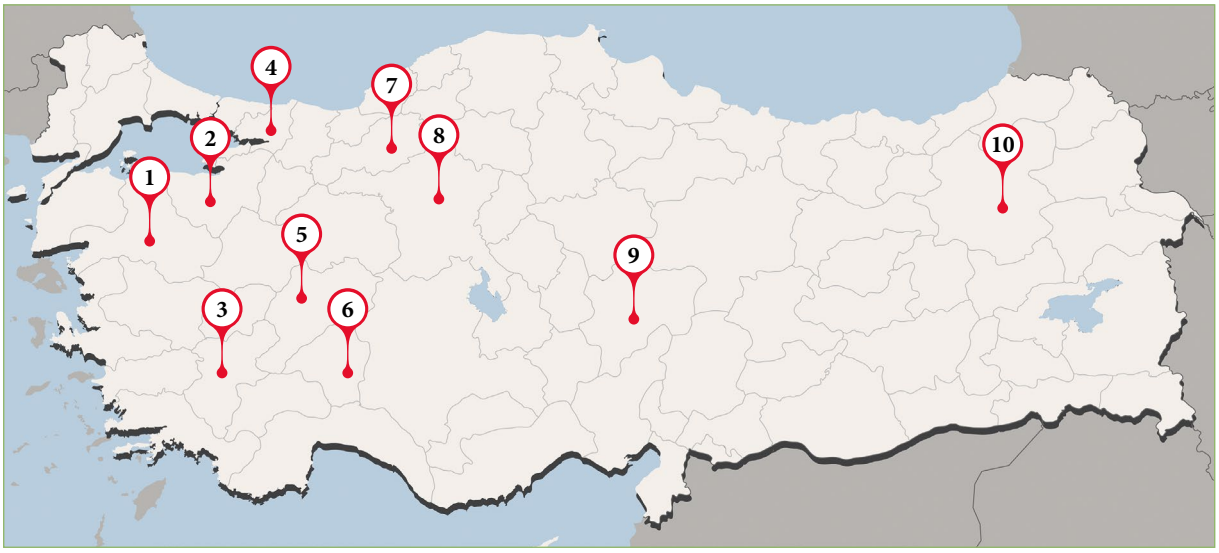

1. Haritada numaralandırılmış şekilde verilen illerden kış turizminin geliştiği yerleri bulunduğu kayak merkeziyle birlikte noktalı yerlere yazınız.

Haritadaki Numarası	Kayak Merkezinin Adı	Bulunduğu İlin Adı
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2. Haritada numaralandırılmış şekilde verilen yerlerden termal turizmin geliştiği merkezleri bulunduğu illerle birlikte noktalı yerlere yazınız.

Haritadaki Numarası	Termal Merkezin Adı	Bulunduğu İlin Adı
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. Türkiye'de kıyı turizminin en fazla geliştiği bölgeler hangileridir? Kıyı turizminin bu bölgelerde gelişmesinin nedenleri nelerdir?

4. Ülkemizde yöresel yemek tadımı için en çok ziyaret edilen illeri ve bu iller içerisinde UNESCO tarafından gastronomi alanında koruma altına alınan şehrimizi yazınız.

Hazırlayan: *Safiye BAŞ*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.16: Türkiye'nin turizm politikalarını çevresel, kültürel ve ekonomik etkileri açısından değerlendirir.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi; Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRKİYE'NİN UYGULADIĞI TURİZM POLİTİKALARININ ETKİLERİ**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin uyguladığı turizm politikalarının etkilerini istatistiki veriler üzerinden değerlendirebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve tablodan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Ülkemizde turizm, 1960'lı yıllardan itibaren hazırlanan "Beş Yıllık Kalkınma Planları" kapsamında devlet politikası hâline gelmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren devlet teşvikleri sayesinde ülkeye gelen turist sayısı ve yatak kapasitesinde artış sağlanması hedeflenmiştir. Turizm politikaları, 1990'lardan itibaren değişen dünya standartları ve tüketici taleplerine göre yeniden şekillenmeye başlamıştır. Rekabetle birlikte doğal, çevresel, ekonomik ve sosyal yapıyı bozmadan ülkedeki doğal, tarihî, kültürel mirası ve istihdam kaynaklarını etkin şekilde kullanan bir politikanın uygulanması yoluna gidilmiştir. "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" çalışması kapsamında ülkemizde doğal, kültürel, tarihî ve coğrafi değerlerin korunması, alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve ülkeye gelen turist talebinin artırılmasına yönelik çalışmalara önem verilmiştir.

Tablo: Türkiye'de Turizm ile İlgili Bazı Veriler (TÜİK- Turizm Bakanlığı)

Yıllar	Yabancı Ziyaretçi Sayısı (Milyon Kişi)	Turizm Geliri (Milyon Dolar)	Turizm Gelirlerinin GSYİH İçindeki Payı (%)	Millî Park Sayısı	Mavi Bayraklı Plaj, Marina ve Yat Sayısı	UNESCO Dünya Miras Listesi Alanı Sayısı	Müze Sayısı
2001	11,6	8,09	5,59	32	110	9	171
2003	14,03	13,6	4,4	32	151	9	180
2005	21,12	20,3	4,1	35	186	9	245
2007	23,34	20,9	3,1	38	249	9	247
2009	27,08	25,06	3,9	40	306	9	304
2011	31,46	28,12	3,4	40	353	10	339
2013	34,91	32,31	3,4	40	417	11	350
2015	36,24	31,46	3,7	41	472	15	409
2017	32,41	26,29	3,1	42	489	17	438
2019	45,6	34,52	4,6	44	500	18	467

1. Türkiye'de uygulanan turizm politikalarının temel amaçları nelerdir?

2. Millî Park uygulamasında amaç nedir? Buna benzer uygulamaları araştırarak örnekler veriniz.

a.

b.

c.

ç.

3. 2001-2019 yılları arasındaki verileri dikkate alarak turizmin Türkiye ekonomisine olan etkilerini açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurullah BALŞEN*

2. ÜNİTE > Beşerî Sistemler *Kazanım: 12.2.17: Turizmin Türkiye ekonomisindeki yerini değerlendirir. Türkiye'nin turizmdeki yeri diğer ülkelerle karşılaştırılarak verilir.*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BACASIZ SANAYİ: TURİZM**	30 dk.
Amacı	Türkiye turizmine ait bazı verilerden yola çıkarak turizmin türkiye ekonomisindeki yerini değerlendirebilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki infografik görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

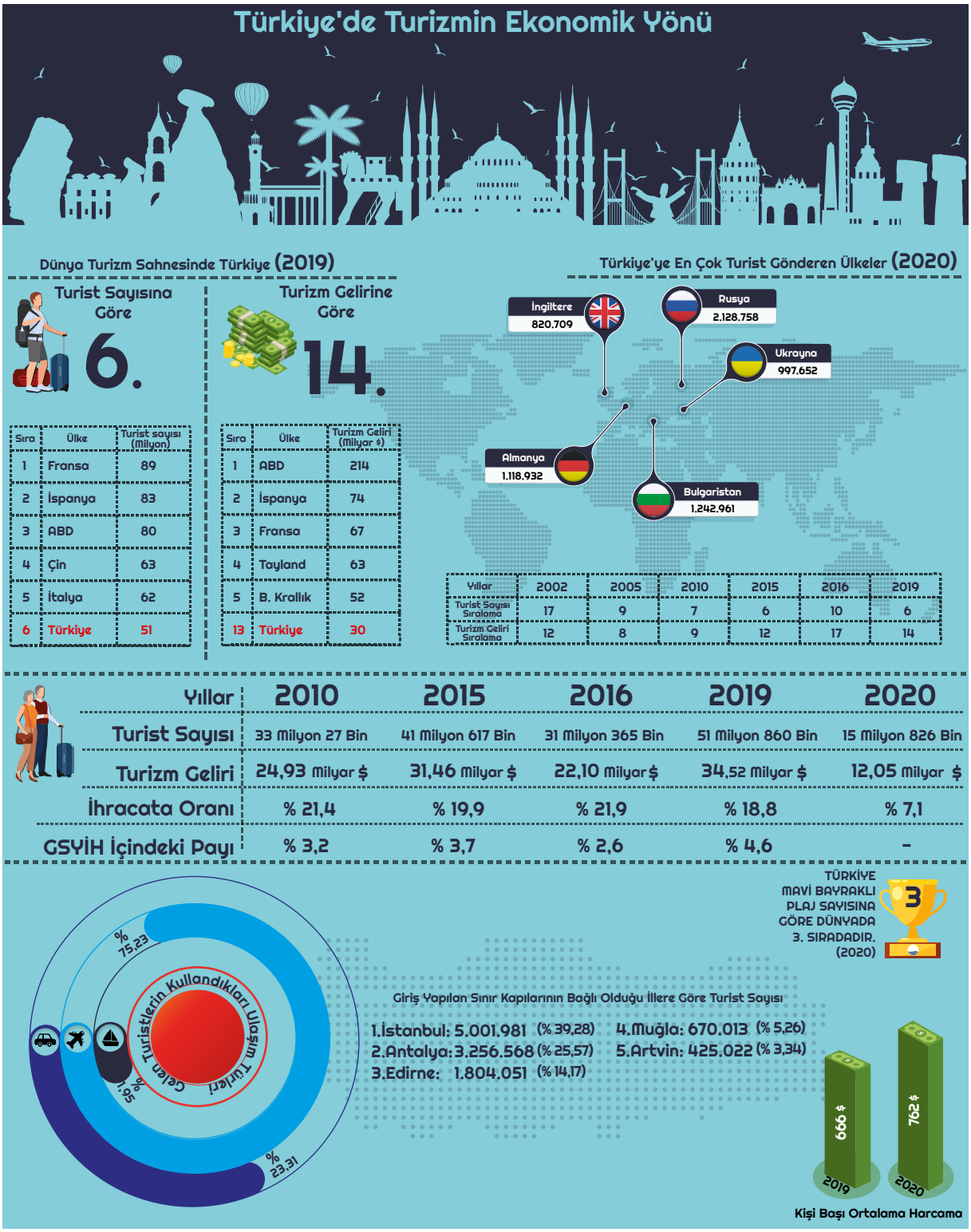

Sıra	Ülke	Turist sayısı (Milyon)
1	Fransa	89
2	İspanya	83
3	ABD	80
4	Çin	63
5	İtalya	62
6	Türkiye	51

Sıra	Ülke	Turizm Geliri (Milyar $)
1	ABD	214
2	İspanya	74
3	Fransa	67
4	Tayland	63
5	B. Krallık	52
13	Türkiye	30

1. Turizmin Türkiye ekonomisindeki önemini açıklayınız.

2. Türkiye'nin turist sayıları ve turizm gelirlerine göre diğer ülkelere göre sıralamasını değerlendiriniz.

3. Turizmin GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) içerisindeki payının artırılması için yapılabilecek çalışmalar hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Vural AYDIN*

3. ÜNİTE > **Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.1: Kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişimi örneklerle açıklar.*
Alan Becerileri: Değişim ve Sürekliliği Algılama, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	KITALARIN VE OKYANUSLARIN ÖNEMİNDEKİ DEĞİŞİMLER	30 dk.
Amacı	Tarihsel süreçte kıtalar ve okyanusların konumsal önemindeki değişimi etkileyen faktörleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki harita ve metinde yer alan bilgilerden hareketle soruları cevaplayınız.***

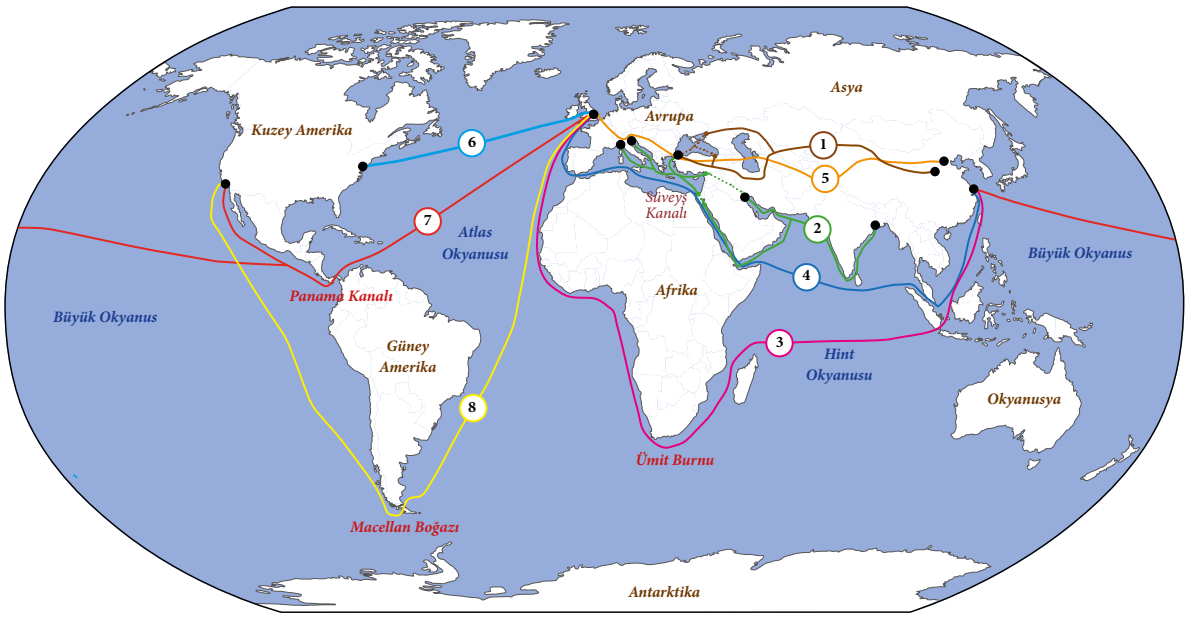

Harita : Geçmişten Günümüze Dünyadaki Önemli Ticaret Yolları

1. **İpek Yolu:** Çin'den başlayarak Anadolu ve Karadeniz aracılığıyla Avrupa'ya kadar uzanan tarihî ticaret yoludur. Asırlar boyunca önemli bir ticaret güzergâhı olarak kullanılan İpek Yolu; tüccarların, bilginlerin ve gezginlerin takip ettikleri bir yol olmuştur.

2. **Baharat Yolu:** Güneydoğu Asya'dan Avrupa'ya uzanan bir ticaret yoludur. Eski çağlarda Hindistan'dan gönderilen baharatlar (tarçın, kakule, zencefil, zerdeçal vb.); deniz yoluyla önce Akabe Körfezi (Kızıldeniz) ve Basra Körfezi'ne gelir, buradan da kara yoluyla Anadolu ve Mısır kıyılarına ulaştırılırdı. Bu ürünler daha sonra yine deniz yoluyla Avrupa'ya taşınırdı.

3. **Ümit Burnu Yolu:** Ümit Burnu, Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki Cape Yarımadası'nın güneyde bulunan uç noktadır. Uzak Doğu'daki kaynaklara ulaşabilmek için yola çıkan Portekizli kâşif Bartolomeu Dias, Afrika'nın en güney ucu olarak kabul edilen Ümit Burnu'nu 1488'de keşfetmiştir. Vasco da Gama ise Ümit Burnu'nu dolaşarak ilk kez Avrupa'dan Hindistan'a kadar uzanan bir deniz yolculuğu yapmıştır. Bu yol, Süveyş Kanalı'nın açılmasına kadar Avrupa ile Uzak Doğu arasındaki tek deniz yolu olarak kalmıştır.

4. **Batı Avrupa, Akdeniz ve Hint Okyanusu Yolu:** Batı Avrupa'dan başlayıp Akdeniz, Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz'i izleyerek Hint Okyanusu'na oradan da Doğu Afrika ve Güneydoğu Asya'ya kadar uzanan ticaret yoludur. Bu deniz yolu, 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Avrupa ile Uzak Doğu arasındaki en önemli ticaret güzergâhı olma özelliğini kazanmıştır.

5. **Demir İpek Yolu:** Asya ile Avrupa kıtaları arasında en kısa, en güvenli ve en ekonomik ticaret yoludur. Orta Koridor olarak da adlandırılan bu güzergâhta Londra'dan Pekin'e kesintisiz demir yoluyla ulaşmak mümkündür.

6. **Kuzey Atlantik Yolu:** Sanayi, ticaret ve bunlara bağlı çeşitli faaliyetlerin gelişmiş olduğu Batı Avrupa ile Kuzey Amerika'yı birbirine bağlayan deniz yoludur.

7. **Pasifik Aşırı Yolu:** 1914 yılında Panama Kanalı'nın açılmasına bağlı olarak önemi artan ticaret yoludur. Panama Kanalı'nın açılması ile Pasifik-Atlantik ticaret yolları üzerinde etkili değişimler meydana getirmiştir. Meksika Körfezi Yolu gibi güzergâhların önemi artarken Pasifik-Güney Amerika Yolu'nun dolayısıyla Macellan Boğazı'nın da önemi azalmıştır.

8. **Atlantik, G. Amerika ve Doğu Kıyısı Yolu:** Güney Amerika ile Kuzey Amerika ve Avrupa arasındaki ticaret yoludur. İlgili güzergâhta petrol, ılıman iklim meyveleri, kereste, muz, kahve ve bakır ticaretine dayanan taşımacılık faaliyeti söz konusudur.

1. Kıtaların, okyanusların ve denizlerin jeopolitik değerini etkileyen coğrafi gelişmelere örnekler veriniz.

2. Asya ve Avrupa arasındaki ticaret yollarının geçmişten günümüze önemini korumasında etkili olan faktörler nelerdir?

3. Yapay yollardan açılmış önemli deniz yolu geçitleri, dünya üzerinde hangi bölgelerin jeopolitik önemini artırırken hangi bölgelerin önemini azaltmıştır? Örnekler vererek açıklayınız.

4. XV. yy'ın başlarından itibaren Portekizli ve İspanyol kâşiflerin Avrupa-Asya arasındaki ticaret yollarına (İpek ve Baharat) alternatif güzergâhlar aramalarının nedenleri nelerdir? Coğrafi Keşifler olarak adlandıran bu sürecin sonunda kıtalar ve okyanusların konumsal öneminde bir değişim yaşanmış mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Kenan TÜRKEZ*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım 12.3.2: Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirir.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**ÜLKELERİN KONUMSAL ÖNEMİNDEKİ FARKLILIKLAR**	20 dk.
Amacı	Deniz yolları ulaşım sistemlerinde ülkelerin konumlarına göre bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

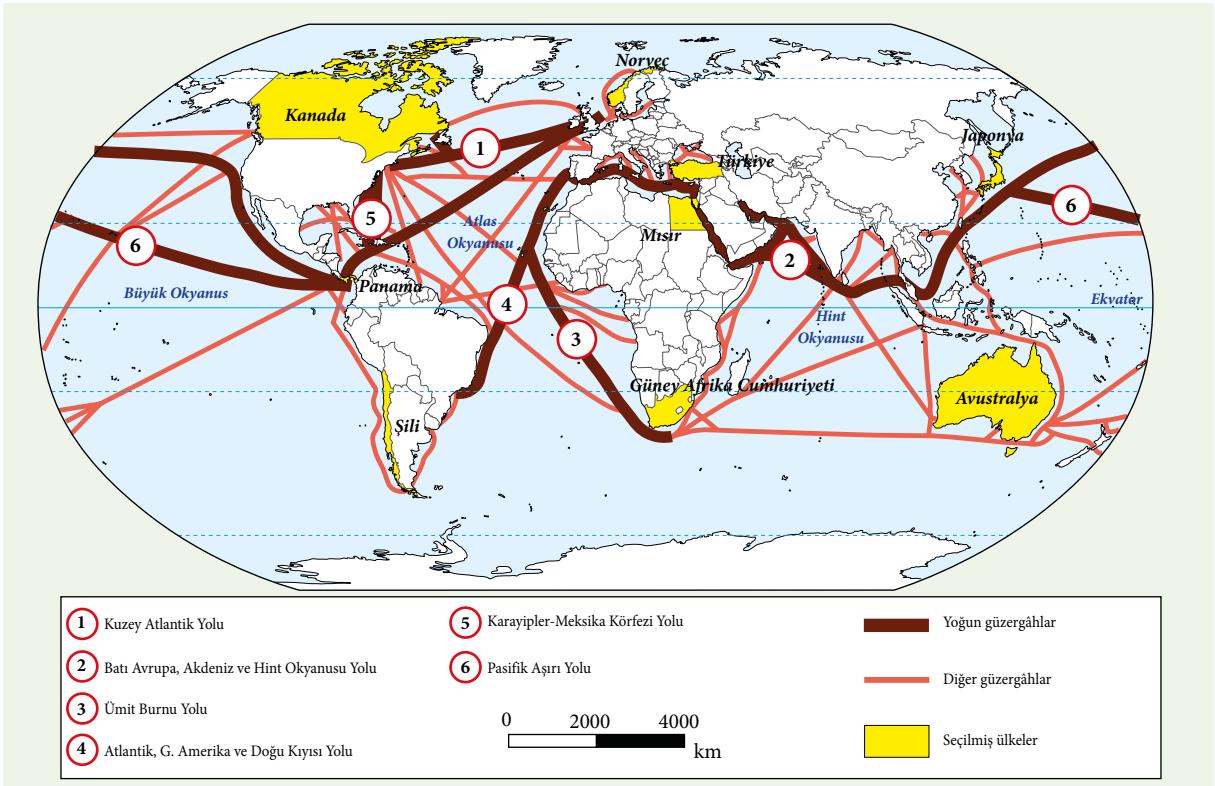

Harita : Deniz yolları ulaşım sisteminde başlıca güzergâh ve bağlantılar

1. Deniz yolları ulaşım sistemine göre konumlarını göz önünde bulundurarak haritada belirtilen ülkeleri küresel ve bölgesel etkileri açısından sınıflandırınız.

2. Deniz yolları ulaşım sistemine göre ülkelerin küresel ya da bölgesel etkiye sahip olmalarında hangi coğrafi faktörler etkili olmuştur? Yorumlayınız.

3. Deniz yolları ulaşım sistemi incelendiğinde yoğunluğun bazı bölgelerde fazla, bazı bölgelerde ise az olduğu görülmektedir. Bu durumu ortaya çıkaran faktörler nelerdir? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Kenan TÜRKEZ*

3. ÜNİTE > **Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.3: Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değerlendirir.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**DÜNYANIN MERKEZİ ANADOLU**	20 dk.
Amacı	Anadolu'nun bulunduğu bölgenin tarihsel süreçteki jeopolitik önemini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin, harita ve ön bilgilerinizden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Anadolu; dünyanın başka bölgelerinde rastlamanın mümkün olmadığı çok çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış, çok farklı tarihî değerleri toplamış ve birçok savaşa sahne olmuştur. Dünya tarihinin en görkemli imparatorlukları olan Pers, Makedonya, Roma, Selçuklu, Moğol ve Osmanlı imparatorlukları Anadolu topraklarına egemen olmak üzere büyük savaşlar vermiş ve farklı tarihlerde kurulmuş olsalar da benzer stratejiler izlemişlerdir. Roma İmparatorluğu'nun devamı niteliğindeki Bizans Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun devamı niteliğindeki Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti ise Konya'dır. Diğer imparatorlukların başkentleri ise Anadolu dışındadır.

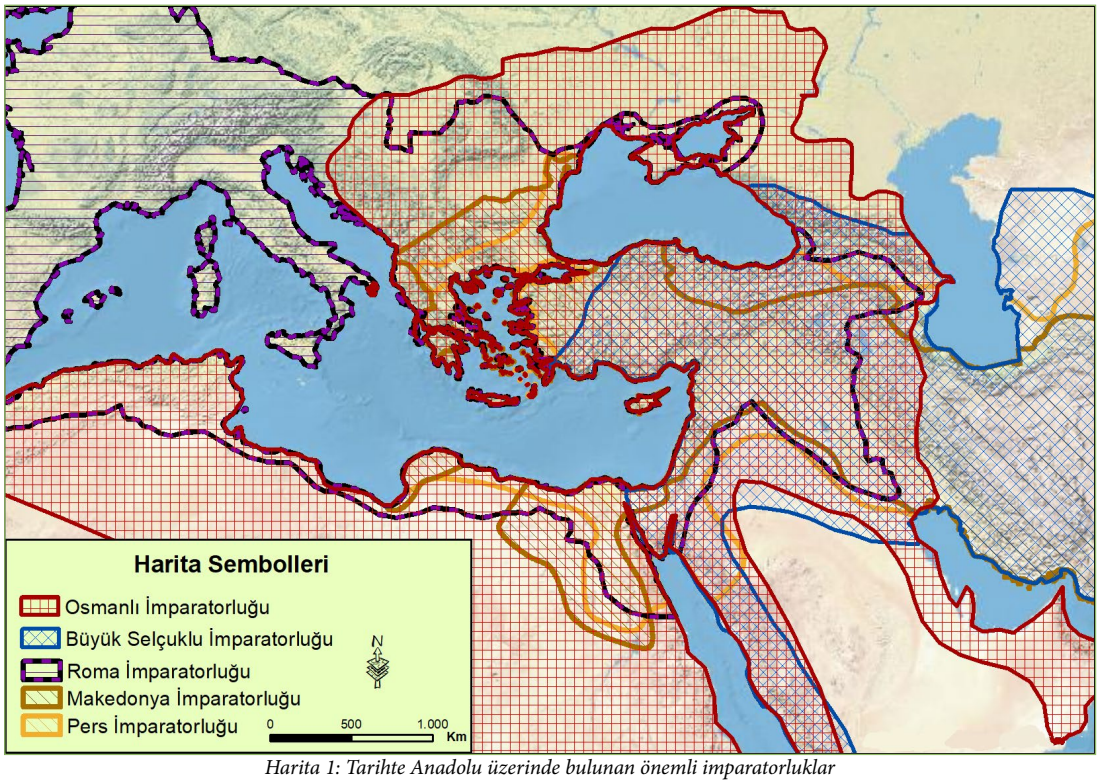

Harita 1: Tarihte Anadolu üzerinde bulunan önemli imparatorluklar

1. Anadolu'nun bulunduğu bölgenin jeopolitik önemini coğrafi konum ve iklim özellikleri açısından değerlendiriniz.

2. Anadolu'nun jeomorfolojik özelliklerinin, geçmişten günümüze üzerinde kurulan devletlere getirdiği avantaj ve dezavantajlar neler olabilir?

3. Ülke sınırlarının deniz, dağ sıraları, nehir gibi doğal engellerle çevrili olması ve tek parça halinde bulunmasına coğrafi bütünlük denir. Buna göre coğrafi bütünlüğün haritadaki imparatorluklara olan etkisini değerlendiriniz.

4. Anadolu'nun bir yarımada şeklinde olmasını savunma açısından değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Adem KIRÇİÇEK*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım 12.3.3: Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değerlendirir.*
Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	KIBRIS ADASI'NIN ÖNEMİ	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin jeopolitik konumu açısından Kıbrıs Adası'nın önemini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki bilgi ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Jeopolitikte Etkili Olan Unsurlar

1. Değişmeyen Unsurlar

- Coğrafi konum
- Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler
- Ülkelerin coğrafi şekli
- İklim
- Su
- Coğrafi bütünlük

2. Zaman

3. Değişen Unsurlar

- Ekonomik değerler
- Politik değerler
- Askerî değerler
- Sosyal, kültürel değerler
- Bilimsel ve teknolojik değerler

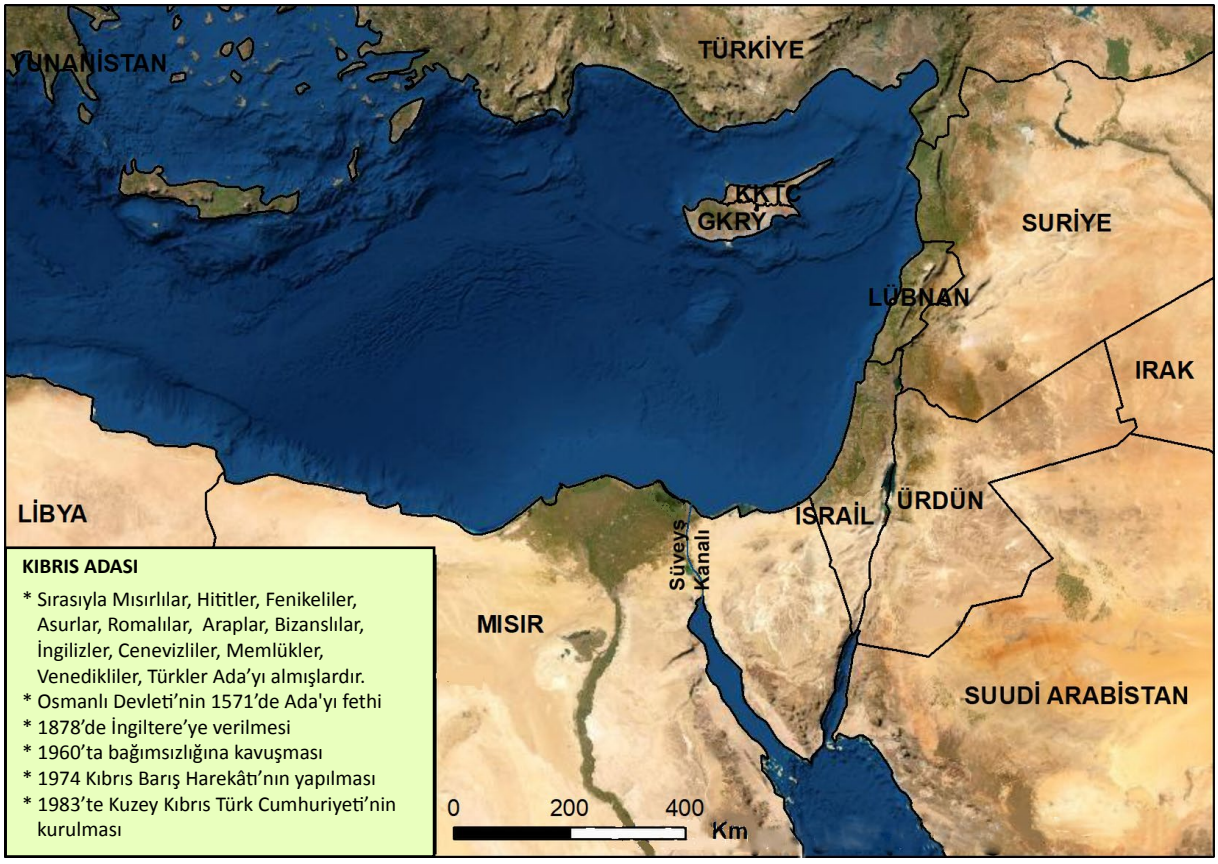

Harita 1: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve çevre ülkeler

1. Kıbrıs Adası, bulunduğu bölge ve yakın çevresi için nasıl bir stratejik öneme sahiptir? Açıklayınız.

2. Kıbrıs Adası'nın birçok devletin egemenliğine girmesi nasıl açıklanabilir?

3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınmamasının Türkiye açısından etkileri neler olabilir? Değerlendiriniz.

4. Jeopolitikte, değişen unsurlar içerisinde yer alan ekonomik değerlerin tarihsel süreçte Kıbrıs Adası'na olan etkisini değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Adem KIRÇİÇEK*

3. ÜNİTE > **Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.4: Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisini açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**GÜÇ MERKEZİ TÜRKİYE**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin bulunduğu bölgede enerji ve ulaşım ilişkisini açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki haritadan ve ön bilgilerinizden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

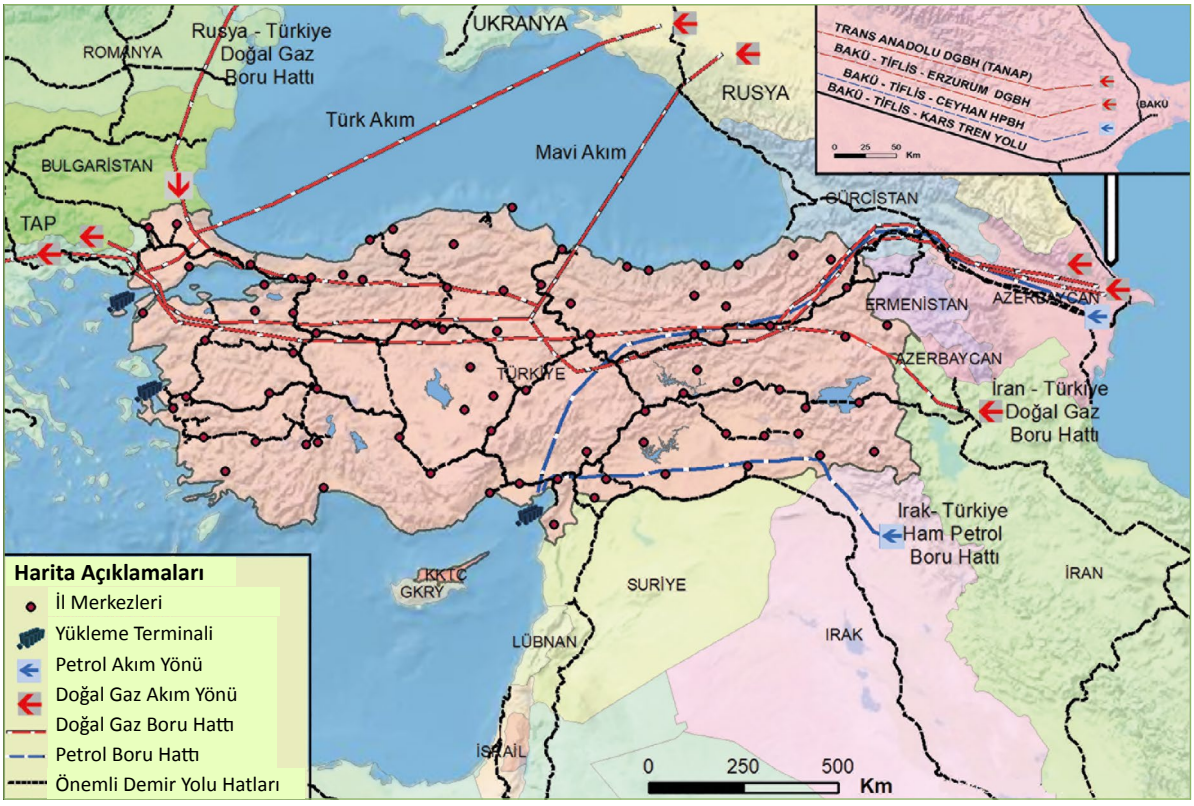

Harita 1: Türkiye'nin önemli demir yolu ve enerji nakil hatları

1. Petrol ve doğal gaz çıkarım sahalarının komşu ülkelerde bulunmasının Türkiye'ye sağladığı yararlar nelerdir? Açıklayınız.

2. Türkiye'nin petrol ve doğal gaz ihtiyacını farklı ülkelerden karşılamasındaki temel amacı nedir? Açıklayınız.

3. Doğal gaz ve petrol boru hatlarının Türkiye'ye sağladığı stratejik yararlar nelerdir? Açıklayınız.

4. Bakü-Tiflis -Kars Demir Yolu Hattı sayesinde Çin'den gelen yük trenleri Avrupa'ya gidebilmektedir. Buna göre demir yolu hatlarının Türkiye açısından jeopolitik önemini açıklayınız.

Hazırlayan: *Adem KIRÇiÇEK*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım 12.3.4: Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisini açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**DOĞAL GAZ ZENGİNİ TÜRKİYE**	20 dk.
Amacı	Türkiye'nin bulunduğu bölgedeki enerji varlığının komşularıyla ilişkisini nasıl etkilediğini açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

1. Yönerge ***Soruları aşağıdaki görsel, grafik ve metinden yararlanarak cevaplayınız.***

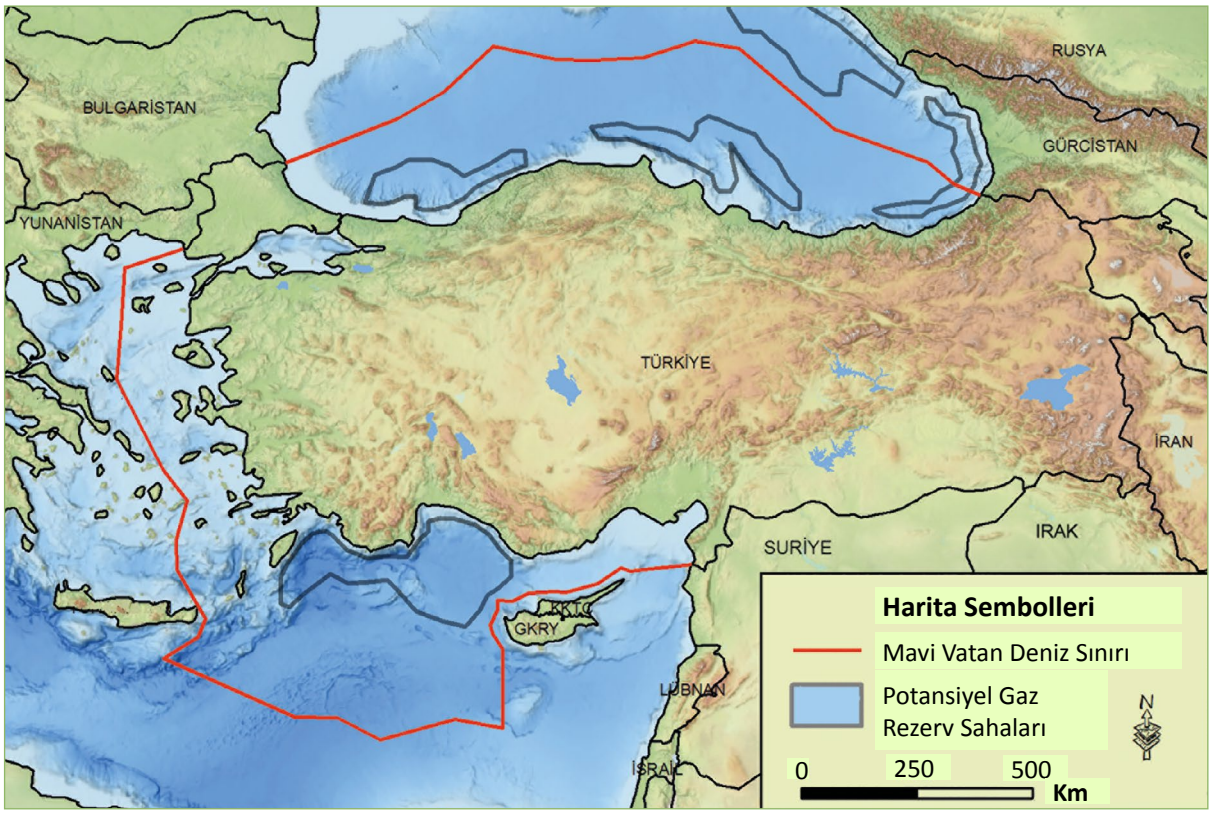

Harita 1: Türkiye'nin Deniz Sınırı (Mavi Vatan) (Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge Sınırı)

1. Doğu Akdeniz'deki doğal gaz rezervinin, Türkiye'nin yaklaşık 572 yıllık; Avrupa'nın ise 30 yıllık doğal gaz ihtiyacını karşılayabilecek seviyede olduğu düşünülmektedir. Söz konusu doğal gaz potansiyelinin Türkiye'nin komşularıyla ilişkisini nasıl etkileyeceğini açıklayınız.

2. Doğu Akdeniz'in stratejik açıdan önemini açıklayınız.

2. Yönerge

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi; kıta sahanlığını, kıyı devletinin kara sularının devamında kıta kenarının dış eşiği ile sınırlı, bu eşik belirtilenden az mesafede ise kara sularının ölçülmeye başlandığı mesafeden itibaren 200 deniz mili mesafe olması şeklinde tanımlanmaktadır. Kıyı devleti, kara topraklarının doğal uzantısı olan bu bölgenin tümünde, deniz altı alanların deniz yatağında ve toprak altlarında hak sahibidir.

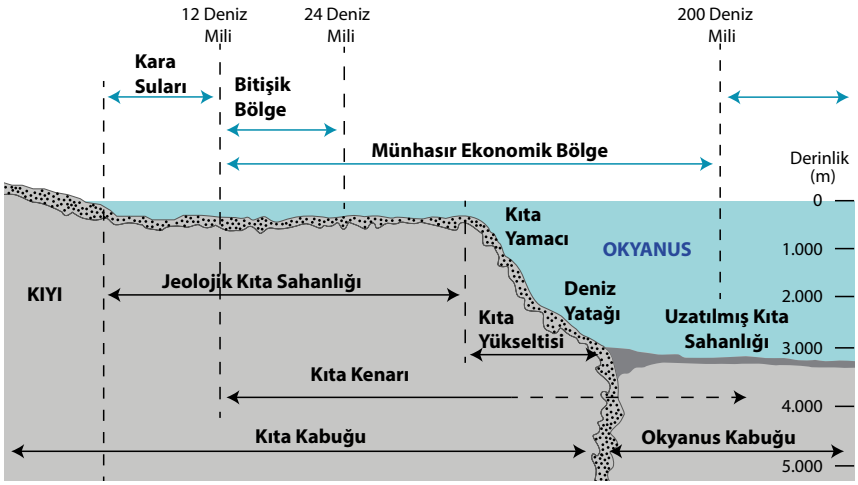

Şekil 1: Münhasır Ekonomik Bölge Sınırı

1. Harita, şekil ve yönergeden yararlanarak Türkiye'nin Adalar denizinde Mavi Vatan sınırının nasıl oluşturulduğunu açıklayınız.

Hazırlayan: *Adem KIRÇiÇEK*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam : Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım 12.3.5. : Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel bağları açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**TÜRKİYE'NİN TARİHÎ VE KÜLTÜREL BAĞLARI**	20 dk.
Amacı	Geçmişteki Türk devletlerinin eserlerinden yola çıkarak Türkiye'nin tarihsel bağlarını açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki haritadan ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Harita 1: Geçmişte kurulmuş Türk devletlerinin tarihî eserlerinden birkaç örnek

1. Türk kültürüne ait eserlerden yola çıkarak Türk devletlerinin kuruldukları sahaları açıklayınız.

2. Türk kültürüne ait tarihî eserlerin mimari özelliklerinin birbirinden farklı olması nasıl açıklanabilir?

3. Türk kültürünün geçmişteki izlerini araştırmak isteyen birisi, hangi kaynaklardan yararlanabilir?

4. Haritada bulunan tarihî eserler Türk devletlerinden hangilerine ait olabilir?

Hazırlayan: *Adem KIRÇiÇEK*

Etkinlik İsmi	**TÜRK KÜLTÜRÜNÜN İZLERİ**	15 dk.
Amacı	Dilin ve tarihî mirasın önemini açıklayabilme.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki görsellerden yararlanarak soruyu cevaplayınız.***

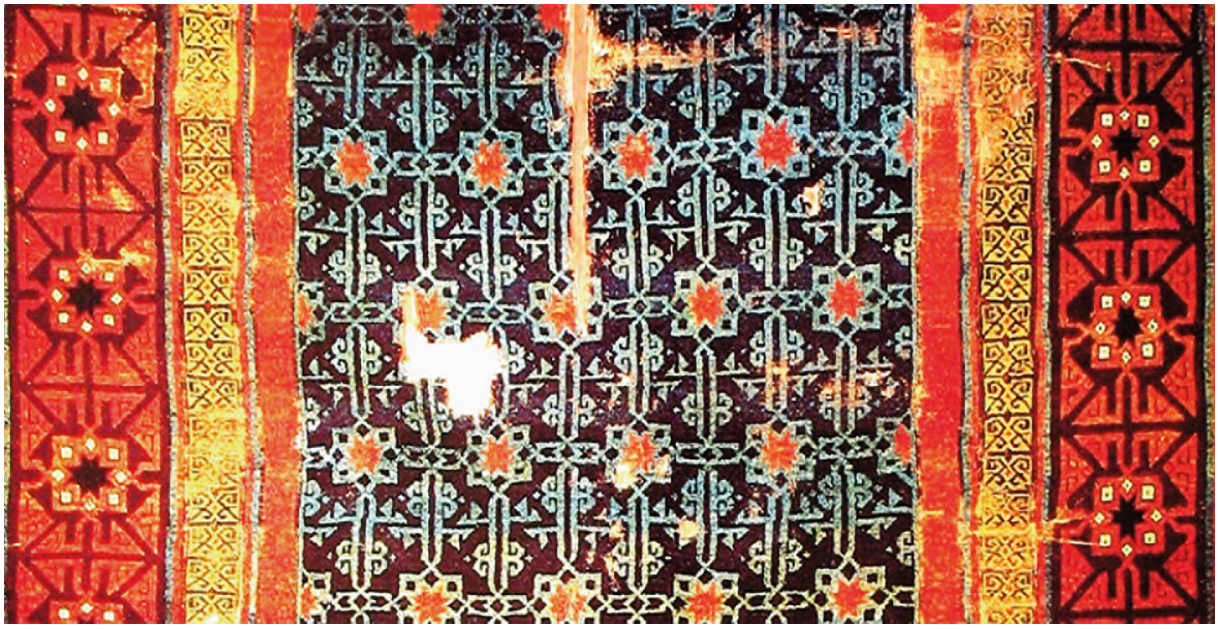

Görsel 1: 13. yüzyıl Anadolu Selçuklu Devleti'ne ait halı deseni (Konya)

Görsel 2: 11. yüzyıl Karahanlı Devleti'ne ait Ribat'ın kapı deseni (Ribat-ı Melik, Buhara)

1. Görsellerde bulunan desenlerin benzer özellikler taşımasını nasıl açıklarsınız?

2. Yönerge ***Aşağıdaki haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

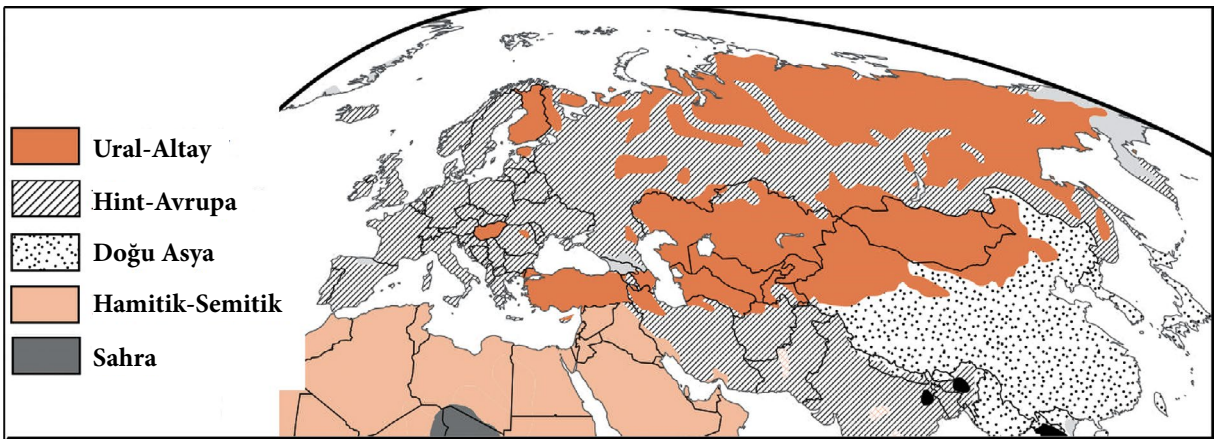

Harita : Asya ve Avrupa'daki dil aileleri

2. Türk kimliğinin korunmasında dilin önemini açıklayınız.

3. Haritaya göre Türkçenin konuşulduğu ülkeler hangileridir?

Hazırlayan: *Adem KIRÇiÇEK*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

Kazanım 12.3.6: Teknolojik gelişmelerin bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolünü açıklar.

Genel Beceriler: Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon

Alan Becerileri: Zamanı Algılama, Kanıt Kullanma

Etkinlik İsmi	**TEKNOLOJİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMDEKİ ROLÜ**	25 dk.
Amacı	Teknolojik gelişmelerin farklı kültürlerin etkileşimi üzerindeki rolünü açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak dünyada farklı bölgeler arasında hem ekonomik hem de kültürel anlamda bağ kuran film, dizi ve oyun sektörleri her geçen yıl büyümektedir. Film sektöründe 2000'lere doğru Avrupa pazarının %70'ini, Japon pazarının %50'sini,Latin Amerika pazarının da %83'ünü elinde bulunduran Hollywood, zamanla farklı dizi-film platformları ortaya çıksa da bu alanda hâlâ lider durumdadır. Oyun sektörü ise son yıllarda inanılmaz bir büyüme göstermiştir.

Oyun ve e-spor analizleri ile pazar araştırmaları yapan Newzoo, Billboard dergisi ve müzikle ilgili çalışmalar yapan Uluslararası Fonogram Endüstrisi Federasyonunun (IFPI) verilerine göre geçen yıl oyun sektörü, müzik ve film sektörlerinin küresel cirosunun 2 katından fazlasını üretti. Oyun pazarının 2023 küresel gelir öngörüsü ise dünyada oyun oynayan 2,7 milyar kişinin 200 milyar doların üzerinde harcama yapacağı yönünde.

1. Küreselleşen dünyada dijital platformlar üzerinden insanların beğenisine sunulan bu ürünler insanların kültürleri ve yaşam biçimleri üzerinde ne gibi etkilere sebep olabilir? Açıklayınız.

2. İnternetin giderek yaygınlaşıp ucuzladığı günümüz dünyasında farklı platformlarda farklı kültürlerden diziler yayınlanmaktadır. Türk dizilerinin dünyanın farklı yerlerine ihraç edilmesinin ülkemize ne gibi katkıları olabilir? Açıklayınız.

3. Hollywood, ABD için hem kültürünü dünyaya yaydığı bir araç hem de ekonomik anlamda gelir elde ettiği bir film endüstrisidir. 21. yüzyılda oyun sektörü de aynı amaçla kullanılabilmektedir. Siz kendi kültürünüzü yansıtan bir oyun tasarlayacak olsanız nasıl bir ürün ortaya koyardınız?

Hazırlayan: *Cem KARAOĞLAN*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım 12.3.6: Teknolojik gelişmelerin bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolünü açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Zamanı Algılama, Kanıt Kullanma*

Etkinlik İsmi	**TEKNOLOJİNİN EKONOMİK ETKİLEŞİMDEKİ ROLÜ**	20 dk.
Amacı	Teknolojik gelişmelerin ülkelerin ekonomik etkileşimi üzerindeki rolünü açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

21. yüzyılın ilk çeyreğinde teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızla küreselleşen dünyada ülkeler ve bölgeler arasındaki ekonomik etkileşim, hızlı bir artış göstermiştir. Örneğin Japonya, dünyanın başlıca sermaye kaynaklarından biri hâline gelmiştir. Bu durum, Tokyo Borsası'nı yöneten kuralların dünyanın her tarafındaki fabrika açılış ve kapanışlarını etkilemesine neden olmaktadır. Petrol zengini Arap ülkeleri, dünyadaki bir başka önemli sermaye kaynağıdır. Bu sebeple Amerikan kolej harçlarına ait faiz oranlarındaki değişimler, Orta Doğu siyasetinden büyük ölçüde etkilenir. Frankfurt ve Johannesburg'daki banka siyasetleri, ABD bankalarının işlem masraflarını artırır ya da azaltır. Rio de Janeiro ya da Mumbai'daki parasal değişimler, birçok Amerikan emeklisine ait maaşların güvenliğini etkilerken Minneapolis'teki Federal Reserve Bank'te belirlenen faiz oranları ise Endonezya'daki vergiler üzerinde etkili olur.

1. Teknolojik gelişmelerin finansın küreselleşmesi üzerinde ne gibi etkileri olabilir? Araştırınız.

2. Gelecekte teknolojik gelişmeler, ülkeler arasındaki ekonomik etkileşimi nasıl şekillendirebilir? Konu hakkında araştırma yaparak düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Cem KARAOĞLAN*

3.ÜNİTE > **Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.7: Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörleri açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Kanıt Kullanma*

Etkinlik İsmi	**GELİŞMİŞLİĞİN ÖLÇÜTÜ NEDİR?**	25 dk.
Amacı	Gelişmişliğin ölçütünü açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki haritayı inceleyerek ve ön bilgilerinizden / öğrendiklerinizden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

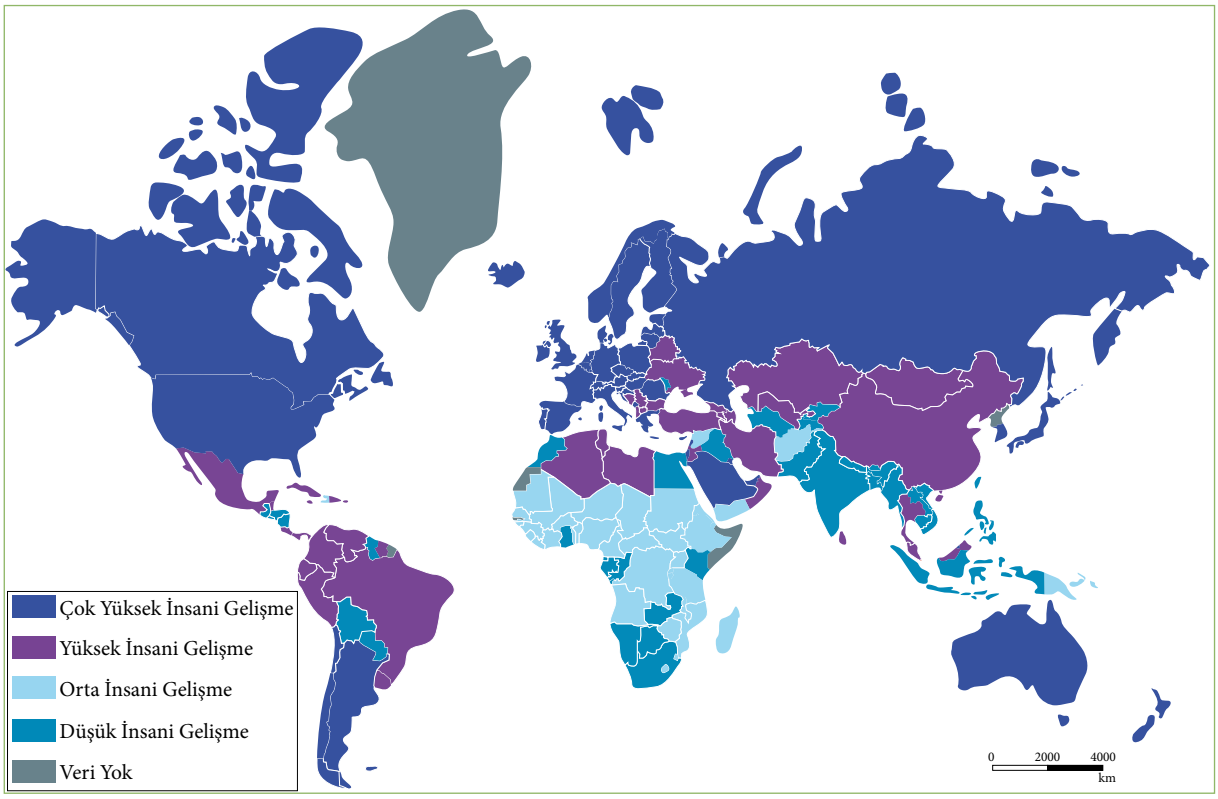

Harita: İnsani Gelişmişlik Endeksi Haritası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 2018

1. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörler nelerdir? Araştırınız.

2. Çin, dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olmasına rağmen haritaya göre çok yüksek insani gelişmişlik endeksine sahip değildir. Bu durumun sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

3. Sahra Altı Afrika ülkelerinin düşük insani gelişmişlik endeksine sahip olmalarının sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Cem KARAOĞLAN*

3.ÜNİTE > **Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.8: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik özelliklerini karşılaştırır.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama; Tablo, Grafik, Diyagram Hazırlama ve Yorumlama*

Etkinlik İsmi	**GELİŞMİŞLİKLERİNE GÖRE ÜLKELER**	25 dk.
Amacı	Almanya ve Brezilya örnekleri üzerinden farklı gelişmişlik düzeyine sahip iki ülkeyi karşılaştırabilme.	Bireysel

Yönerge ***Almanya ve Brezilya ilgili ön bilgilerinizden ve aşağıda yer alan verilerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

ALMANYA

Başkent	: Berlin
Nüfus	: 83.784 milyon
Yüz Ölçümü	: 357.376 km²
Diller	: Almanca
GSYİH (ABD doları)	: 3,9 Trilyon

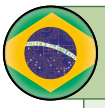

BREZİLYA

Başkent	: Brasilia
Nüfus	: 212.559 milyon
Yüz Ölçümü	: 8.515.767 km²
Diller	: Portekizce
GSYİH (ABD doları)	: 1,8 Trilyon

1. Almanya ve Brezilya ekonomileri ile ilgili bir araştırma yaparak iki ülkeyi ekonomik özellikler bakımından karşılaştırınız.

2. İki ülke nüfusunun ekonomik faaliyet sektörlerine dağılımında ne gibi farklılıklar görülebilir? Açıklayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım: 12.3.9: Ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerini doğal kaynak potansiyeli açısından değerlendirir.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BİR ÜLKE BİR KITA**	20 dk.
Amacı	Doğal kaynaklar üzerinde küresel güçlerin ekonomik ve siyasi etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metin, harita ve ön bilgilerinizden yararlanarak cevaplayınız.***

Dünya, küreselleşme ile ekonomik ve siyasi olarak yeni bir döneme girmiştir. Çin ekonomisi, bu dönemde yükselişe geçerek yabancı sermaye yatırımlarıyla önemli bir gelişme göstermiştir. ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük ithalatçısı olan Çin; enerji, ham madde ve pazar ihtiyacını karşılayabilmek için Üçüncü Dünya Ülkeleri ile işbirliği yapmaya başlamış ve 2000 yılında Çin-Afrika İşbirliği Forumu (FOCAC) ile iki ülke ilişkileri resmiyet kazanmıştır. Çin; 2003-2017 yılları arasında Mısır, Nijerya, Cezayir, Güney Afrika, Mozambik, Etiyopya, Angola, Nijer, Zambiya ve Fas'a yönelik yatırımlarını yoğunlaştırmıştır. Bunun yanı sıra bahsi geçen ülke; madencilik (%28), inşaat ve altyapı (%27), imalat (%13), finans (%10), bilimsel araştırma ve teknoloji (%4) ile diğer sektörler (%18) üzerine Afrika'ya doğrudan yatırım yapmaktadır. Çin; doğal kaynak ihtiyacı için Angola, Nijerya ve Sudan'dan petrol, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Zambiya'dan bakır, Namibya'dan uranyum almaktadır. Bu ülkelerden Angola, Çin'in petrol ihtiyacının %31'ini tek başına karşılamaktadır. Sanayileşememiş ülkeler, doğal kaynaklarını ham madde olarak sanayileşen ülkelere ihraç etmektedir. Çin, 2016 yılında ham petrol alımı ile dünyanın en fazla petrol ithal eden ülkesi durumuna gelmiştir.

Harita : Bazı ülkelerin doğal maden haritası

1. Çin'in sanayileşme sürecinde Afrika ile ilişkilerini geliştirme çabasının nedeni nedir?

2. Çin'in yükselişini sağlayan ekonomik koşullar nelerdir?

3. ABD gibi diğer küresel güçlerden farklı olarak Çin'in benimsediği hangi strateji ve uygulamalar, Çin-Afrika ilişkilerinin gelişmesinde etkili olmuştur?

Hazırlayan: *Seviyen METİN*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım: 12.3.9: Ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerini doğal kaynak potansiyeli açısından değerlendirir.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DOĞAL KAYNAKLARINDAN FAYDALANAMAYAN BİR ÜLKE: VENEZUELA**	15 dk.
Amacı	Küresel güçlerin, doğal kaynaklara sahip ülkeler üzerindeki ekonomik ve siyasi etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda Venezuela ile ilgili verilen haber metinleri ve infografikten yararlanarak soruları cevaplayınız.***

ENERJİ ZENGİNİ VENEZUELA KAYNAKLARINDAN FAYDALANAMIYOR.

Dünyanın en büyük petrol rezervlerine sahip ülkesi Venezuela, düşük üretim seviyesi ve yetersiz ihracat altyapısı nedeniyle enerji kaynaklarından yeterince faydalanamıyor.

PETROL SEKTÖRÜ ABD AMBARGOSUNUN HEDEFİNDE

Chavez'in 2013'te ölmesinden sonra yönetime geçen Nicolas Maduro Washington yönetiminin ambargolarının hedefi oldu. Beyaz Saray yönetimi, Maduro'nun da aralarında bulunduğu 40 kişiye yaptırım uyguladı.

1. İnfografikte verilen Venezuela'nın 2007 ve 2017 yıllarındaki günlük petrol üretimini değerlendiriniz.

2. Dünyadaki en büyük petrol rezervine sahip olan Venezuela'nın, küresel petrol üretimindeki payının düşük olmasında hangi faktörler etkili olmuştur?

3. Venezuela örneğinden hareketle küresel güçlerin zengin doğal kaynaklara sahip gelişmekte olan ülkeler üzerindeki ekonomik ve siyasi etkilerini değerlendiriniz.

4. Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik yönden dışa bağımlılıklarını azaltmak için nasıl bir politika izlemelidir?

Hazırlayan: *Seviyen METİN*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım: 12.3.10: Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkisini açıklar.*
Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Harita Becerisi

Etkinlik İsmi	**ENERJİ KORİDORU: TÜRKİYE**	15 dk.
Amacı	Türkiye'nin enerji koridoru olma yolunda enerji nakil hatlarının etkisini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen TürkAkım Projesi ile ilgili haber metninden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

TürkAkım Projesi Açıldı

Rus doğal gazını Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden de Avrupa'ya nakledecek TürkAkım Doğal Gaz Boru Hattı törenle hizmete açıldı.

"Hedefimiz, ülkemizi küresel enerji merkezlerinden biri hâline getirmektir."

TürkAkım Projesi Açılış Töreni'nde yaptığı konuşmada, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, geçen bir sene içerisinde projenin hedeflendiği şekilde tamamlandığını ve bugün açılışının yapıldığını ifade ederek, "Proje sayesinde 31,5 milyar metreküplük doğal gazın 15,75 milyar metreküpü aracı hiçbir ülke olmadan doğrudan ülkemize ulaşacaktır. Böylece 15 milyon hanenin yıllık doğal gaz ihtiyacını da karşılamış olacağız" dedi.

"Hedefimiz, ülkemizi küresel enerji merkezlerinden biri hâline getirmektir." diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında 10. en büyük enerji piyasasına sahip ülke olduğunu ve bugün itibarıyla 81 ilin tamamına doğal gaz arzının sağlandığını kaydetti.

Karadeniz'in dibinden doğal gaz boru hattının başarılı bir şekilde döşenmesinin Rus-Türk stratejik ortaklığının kayda değer ve somut meyveler getirdiğinin göstergesi olduğunu söyleyen Rusya Devlet Başkanı Putin, TürkAkım'ın son derece özel ve benzeri olmayan bir gaz ulaştırma sistemi olduğuna dikkat çekti.

Rusya Devlet Başkanı Putin; TürkAkım ile ilk hattan Batı Sibirya yataklarından doğal gaz geleceğini, ikinci hat ile de doğal gazın Türkiye üzerinden Balkanlar'a, Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'a sevk edileceğini anlattı.

1. TürkAkım Doğal Gaz Boru Hattı ile Rus doğal gazının Türkiye'ye, buradan da Avrupa'ya nakledilmesinde ülkemizin enerji koridoru olarak seçilmesinin nedenlerini açıklayınız.

2. Ülkemizde TürkAkım Doğal Gaz Boru Hattı gibi yapılan ya da yapılması planlanan pek çok petrol ve doğal gaz boru hattının bulunması, gelecekte ülkemize ne gibi katkılar sunabilir?

Hazırlayan: *Seviyen METİN*

3. ÜNİTE > **Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler** *Kazanım 12.3.11: Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama ve Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ÇATIŞMA ALANLARINDA MEKÂNSAL UNSURLAR**	20 dk.
Amacı	Ülke örneklerinden hareket ile sıcak çatışmaya sebep olan mekânsal unsurları günümüz koşullarıyla ilişkilendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Azerbaycan Türkleri ile Ermeniler arasındaki ilişkiler, 19. yüzyılın başlarında Rusların Ermenileri Kafkasya topraklarına yerleştirmesiyle başlamış ve tarih boyunca da iyi bir seyir izlememiştir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Dönemi'nde Azerbaycan Türklerinden küçük toprak parçaları alan Ermeniler, Dağlık Karabağ Bölgesi'nde nüfuslanmıştır. AGİT ve BM gibi uluslararası örgütler, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmalara bir çözüm yolu bulmak ve barış ortamını sağlamak için arabuluculuk yapmışlar ancak bu konuda istenen başarı sağlanamamıştır. Çözüm müzakereleri için iki ülke devlet başkanlarının zaman zaman görüştüğü de bilinen bir durumdur. Azerbaycan ve Ermenistan arasında sorun oluşturan Dağlık Karabağ, güncel bir sorun olmaya devam etmektedir. İki ülke arasında yaşanan çatışmalarda Rusya, İran, İsrail ve ABD Ermenistan'ı destekleyen ülkeler olarak dikkat çekmektedir. 2020 yılında Azerbaycan ve Ermenistan arasında meydana gelen çatışmaların ardından iki devlet arasında anlaşmaya varılmış ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Azerbaycan ve Ermenistan arasında Dağlık Karabağ krizine ilişkin yapılan anlaşma kapsamında ateşkes ilan edildiğini bildirmiştir.

Harita: Dağlık Karabağ'ın bulunduğu bölge

1. Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşanan sıcak çatışmanın nedenleri nelerdir?

2. Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Dağlık Karabağ meselesinin uluslararası bir sorun hâlini almasının sebepleri nelerdir? Araştırınız.

3. Ülkeler arasında uluslararası düzeyde sıcak çatışmaya neden olan doğal, beşerî ve ekonomik unsurlar nelerdir?

Hazırlayan: *Seviyen METİN*

3. ÜNİTE > Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler *Kazanım: 12.3.11: Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama, Değişim ve Sürekliliği Algılama ve Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SU SAVAŞLARI**	20 dk.
Amacı	Fırat ve Dicle nehirlerindeki su paylaşımını sınıraşan sular sorunu ile ilişkilendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Türkiye, sınıraşan sular konusunda Orta Doğu'da kilit ülke konumundadır. Topraklarımızdan doğup Suriye ve Irak topraklarında yoluna devam eden ve geniş bir alan kaplayan Fırat ve Dicle nehirleri, Basra Körfezi'ne dökülmektedir. Bu nehirlere ait suların paylaşımı konusunda Suriye ile Irak arasında mevcut sorunlar bulunmaktadır. Fırat ve Dicle nehirlerine ait suların ortak kullanımı konusunda ilk antlaşma, 1946 yılında Türkiye-Irak arasında imzalanan Türkiye-Irak Protokolü ile gerçekleşmiştir. Diğer bir anlaşma ise 1987'de imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye arasında Ekonomik İşbirliği Protokolü'dür. Fırat Nehri'nin sularının kullanımı ile ilgili yapılan protokole göre Türkiye, Türkiye-Suriye sınırından yıllık ortalama 500 m3/sn'den fazla su bırakmayı kabul etmiştir. Ayrıca Türkiye ile Suriye arasında 2001 yılında ortak bildiri, 2003 yılında uygulama protokolü, 2009 yılında da su kaynaklarının etkin kullanımı ile ilgili mutabakat metni imzalanmıştır. Türkiye, GAP ile ilgili suların kullanımı konusunda kıyıdaş ülkeler tarafından birtakım eleştirilere maruz kalmıştır. Türkiye ise Suriye ve Irak'ın yeterli depolama tesisi bulunmamasını ileri sürerek GAP'ın, suların değerlendirilmesinde Suriye ve Irak için de önemli bir proje olacağını savunmaktadır. Ülkemizin su konusundaki sorunu çözme çabaları, özellikle Suriye ve Irak gibi ülkelerin Türkiye'ye bağımlı kalma kaygılarından dolayı hayata geçirilememiştir. Oysa Türkiye, suların elverişli ve adil kullanımını savunmaktadır. Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki uluslararası sözleşmeler, Türkiye'nin AB üyeliğindeki müzakere süreci, Suriye ve Irak'taki siyasal istikrarsızlık ve güvenlik açığı sınıraşan sular konusunda ülkemizi zor durumda bırakmaktadır. Bu bakımdan öncelikle su güvenliğinin sağlanması için bölgesel anlamda kalıcı bir çözüme ihtiyaç vardır.

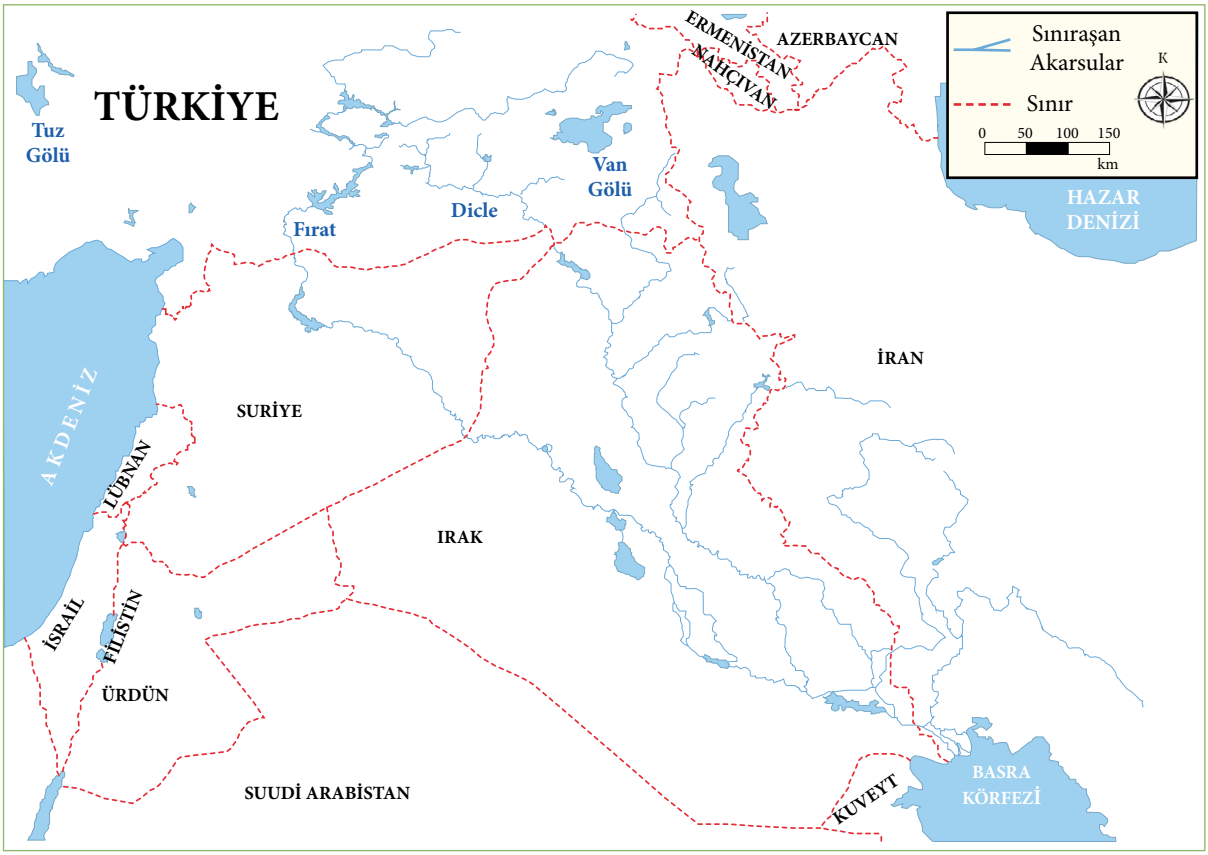

Harita: Fırat ve Dicle nehirlerinin geçtiği ülkeler

1. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Orta Doğu ülkeleri, su kaynaklarının paylaşımı konusunda hangi nedenlerden dolayı sorun yaşamaktadır? Araştırınız.

2. Ülkelerdeki su kaynaklarının azalmaya başlaması, sınıraşan su sorununu nasıl etkileyecektir?

3. Fırat ve Dicle nehirleri gibi sınıraşan suların adil kullanımında ülkelere düşen sorumluluklar neler olabilir?

Hazırlayan: *Seviyen METİN*

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum**

Kazanım: 12.4.1: Doğal çevrenin sınırlılığını açıklar.
a) Beslenme halkası ve taşıma kapasitesi kavramları üzerinde durulur.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Gözlem*

Etkinlik İsmi	**BESLENME HALKASI VE TAŞIMA KAPASİTESİNDE YAŞANAN DEĞİŞİMLER**	20 dk.
Amacı	Ekosistemde yaşanan değişimleri örnekler üzerinden açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Doğal çevrenin sınırlılığı ile ilgili aşağıda verilen metin ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

A

Tükiye'nin en büyük ikinci tatlı su gölü olan Eğirdir Gölü, 1950'li yıllardan bu yana yanlış aşılamanın kurbanı olmuştur. Aşılama çalışmalarında yapılan yanlışlar, göldeki tür çeşitliliğinin azalmasına özellikle yağ balığının yok olmasına neden olmuştur. Gölde bulunan balıkların ekonomik değerinin düşük olması ve bu balıkların olgunlaşmasının uzun sürmesinden dolayı göle yeni türler kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Görsel 1: Eğirdir Gölü ve yağ balığı

Görsel 2: Kuş gribi ve kene vakaları

B

Kuş gribinin ortaya çıktığı yıllarda tüm dünyada toplu olarak kanatlı hayvan itlafları yapılmaya başlandı. Bu süreçte meydana gelen iklim değişiklikleri ve kuş gribinin önüne geçebilmek için kümes hayvanlarının itlaf edilmesi, çayırlarda ve hayvanların üzerinde yaşayan kenelerin popülasyonunu artırmıştır.

C

Hatay'da yer alan Amik Gölü sivrisineklerin neden olduğu sıtma hastalığı ile mücadele etmek, Amik Ovası'ndaki tarım arazilerini taşkınlardan korumak ve ovaya tarım alanı kazandırmak amacıyla 1950'li yıllarda kurutulmaya başlandı. Bu durum bölgede beşerî, fiziksel ve çevresel sorunların oluşmasına neden olmuştur.

Görsel 3: Amik Gölü ve yılanboyun kuşu.

Görsel 4: Meraların aşırı otlatılması.

D

Meralar doğal olarak oluşan otlak alanlarıdır. Bu alanlarda yapılan hayvancılık faaliyetlerinde aşırı otlatma, çayırların yeterince büyümeden tahrip edilmesine neden olur. Bu da meralardaki bitki örtüsünün yok olması sonucunu doğurur. Ayrıca aşırı otlatmanın toprağın sertleşmesine neden olmanın yanı sıra bitki örtüsünün yeniden oluşumunu engellediği gözlenmektedir.

1. Yukarıdaki metin ve görsellerde verilen olayların nedenlerini tablodan bularak işaretleyiniz.

Nedenler	A	B	C	D
İklim değişikliği				
Canlıların yaşam ortamlarının bozulması				
Aşırı avlanma ve tüketim				
Ekosisteme yeni türlerin girişi				

2. Eğirdir Gölü'nde yapılan aşılama çalışmaları düşünüldüğünde;

a. Bu uygulamanın başarısız olmasının nedenleri nelerdir?

b. Eğirdir Gölü'ndeki tür çeşitliliğinin korunması ve artırılması için neler yapılabilir?

3. Meraların aşırı otlatılması hangi ekonomik sorunları ortaya çıkarır?

4. Amik Gölü'nün kurutulması sonucunda ortaya çıkan biyocoğrafik sorunlar nelerdir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ali Osman Murat*

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum** *Kazanım: 12.4.1: Doğal çevrenin sınırlılığını açıklar.*
b) Sınırlı kaynak, tükenebilirlik, aşırı baskı, çevre sorunu ve doğayla uyumlu kalkınma kavramlarının ilişkilendirilmesi sağlanır.

Alan Becerileri: Coğrafi Gözlem

Etkinlik İsmi	**ÇEVRE SORUNLARI VE YENİLENEBİLİR ENERJİ**	20 dk.
Amacı	Sanayileşme ve enerji kaynaklarına ait kullanımın doğal çevre üzerindeki etkilerini doğal çevrenin sınırlılığı açısından açıklayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için doğal kaynakları kullanmaktadır. Sanayi Devrimi'ylegelişen teknolojiler ve nüfus artışı, doğal kaynak tüketimini hızlı bir şekilde artırmıştır. Bunun yanı sıra fabrikalardan çevreye salınan atıklar nedeniyle çevre sorunları artmaya başlamıştır. Hava, su ve toprak kirliliği gün geçtikçe büyük ölçekli sorunlara neden olmaktadır. Normal şartlarda hava, su, orman ve toprağın kendini yenileme özelliği bulunmaktadır. Ancak bu durum, günümüzde pek de mümkün görünmemektedir. Yaşanan çevre sorunlarının temelinde fosil yakıtların aşırı ve bilinçsiz kullanımı vardır. Dolayısıyla günümüzde fosil yakıtlara alternatif olarak ortaya çıkan yenilenebilir enerji kaynakları, her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

1. Çevre sorunları ile mücadelede yenilenebilir enerji kaynaklarının rolü nedir? Açıklayınız.

2. Teknolojik gelişmelerin çevre sorunları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

3. Günümüzde ormanların kendini yenileyememe sebepleri nelerdir? Bu sorunun çözümü için neler yapılabilir?

4. Ekolojik ayak izi, insanların yaşayabilmeleri için gereken kaynakların üretimi ve atıkların yok edilebilmesine yönelik kullandığı biyolojik alanı gösteren bir ölçüdür. Ekolojik ayak izi, gelir düzeyi yüksek toplumlarda yüksek iken gelir düzeyi daha düşük toplumlarda ise düşük çıkmaktadır. Sizce bu durumun nedeni ne olabilir?

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum**

Kazanım 12.4.2: Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.
Çevre sorunlarının önlenmesinde insana düşen sorumluluğa yer verilir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama*

Etkinlik İsmi	**ÇEVREYE VERİLEN ÖNEMİN ÜLKELERE GÖRE FARKLILAŞMASI**	20 dk.
Amacı	Ülke örneklerinden hareketle çevre sorunlarına yönelik politikaları karşılaştırabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinlerden ve görsellerden hareketle soruları cevaplayınız.***

Yeşil Başkent Ödülü, kentlerdeki yaşam alanlarını ve genel olarak çevreyi iyileştirmek amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından her yıl bir kente verilecek şekilde planlanmıştır. İlk Avrupa Yeşil Başkent Ödülü 2010 yılında İsveç'in başkenti Stokholm kentine verilmiştir. Çevre bilinci ve atık yönetimi konusunda dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olan İsveç'te neredeyse atıkların yarısı geri dönüştürülüyor ve bu süreçte elektrik ve ısı enerjisi üretiliyor. Bu ısı, hanelerin merkezî sistemle ısıtılmasını sağlıyor. Bu da fosil yakıtların kullanımını en aza indiriyor. Bu sayede çevre ve hava kirliliği en aza indirilmiştir. Dünyada hava kirliliğinden dolayı en az insan ölümü de İsveç'te görülmektedir.

Görsel 1: Stockholm, İsveç

1980'den itibaren Hindistan'da gelişen sanayileşme, kentleşme, nüfus artışı ve insanların yaşam tarzındaki değişmeler her geçen gün enerji ihtiyacını daha fazla artırmıştır. Bu enerji ihtiyacını fosil yakıtlardan sağlayan Hindistan çevreye yaydığı karbondioksit miktarının artması ile başta hava kirliliği olmak üzere birçok çevre sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Hindistan'da hava kirliliği nedeni ile 2019 yılında 1,67 milyon insan hayatını kaybetmiştir.Yeni Delhi dünyanın en kirli başkent ünvanına sahiptir. Bunun yanı sıra her gün Ganj Nehri'ne dökülen 1 milyar litrelik endürstriyel atıkların ve nehirde bilinçsizce yapılan ölü yakma törenlerinin sonucunda nehrin kirliliği artmıştır. Bu durum, nehir suyunun sulamada ve içmede kullanılmasını riskli hâle getirmiştir.

Görsel 2: Ganj Nehri, Hindistan

1. Stokholm'e Yeşil Başkent Ödülü verilmesinde etkili olan unsurlar nelerdir?

2. Hindistan'da yaşanan hava ve su kirliliğinin önlenmesi için neler yapılabilir?

3. Gelişmiş ülkelerde çevre sorunlarına verilen önemin ve çevre sorunlarıyla mücadele için ayrılan bütçenin gelişmekte olan ülkelere oranla daha fazla olmasının nedenleri neler olabilir?

4. Sizce Türkiye'de görülen çevre sorunları nelerdir? Bu sorunlar için hangi önlemler alınabilir? Araştırınız.

Hazırlayan: *Ali Osman Murat*

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum** *Kazanım 12.4.2: Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama*

Etkinlik İsmi	ÇEVRE SORUNLARIYLA MÜCADELEDE İNSANIN ROLÜ	20 dk.
Amacı	Çevre sorunlarına karşı sorumluluk bilinci oluşturabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinlerden hareketle soruları cevaplayınız.***

Sağlıklı bir hayatın sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevreyle mümkündür. Bir ilişkiler sistemi olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkenlerin doğal dengeyi bozmasıyla başlamıştır.Çevre eğitiminin ana hedefi; yeni bir insan tipini, ahlak anlayışını ve tüketim bilincini topluma kazandırmak; ihtiyacı kadar tüketen, gelecek nesillere karşı sorumluluk hisseden, çevre sorunlarına karşı duyarlı ve bilinçli bir insan modeli yetiştirmektir. Çevre duyarlılığı oluşturulurken amaç yalnız bilgi vermek ve sorumluluk hissi oluşturmak olmamalı, insan davranışını da etkilemelidir.Ülkemizde bugün ortaya çıkan sorunların ana sebeplerinden birisi, bilgi edinme ve bilinçlenmede karşılaşılan eksikliklerdir. Unutulmamalıdır ki çevre bize geçmişten kalan bir miras değil emanettir.
Çevreye olan duyarlılıkları ile basında yer almış herkese örnek olan insanlar:

ÇOBANLIK YAPAN LİSE ÖĞRENCİSİ ATIK MALZEMELERDEN ENERJİ ÜRETTİ

Mardin'in Mazıdağı ilçesinde yaşayan ve yaz aylarında çobanlık yapan 11. sınıf öğrencisi Mehmet Emin Kaya, kendisi gibi hayvanları otlatanların enerji ihtiyacını gidermek için yöntem geliştirdi. Kaya, çevresinde bulduğu atık malzemeleri kullanarak rüzgar enerjisinden elektrik üretmeyi başardı. Kaya, buradan elde ettiği elektrikle telefonunu ve el fenerini şarj etmeye başladı. Kendisine destek verilmesi durumunda rüzgar enerjisi ile çalışan koyun kırkma makinesi yapmayı hedefliyor.

20 YILDA ÇORAK ARAZİYİ ORMAN YAPTILAR!

Sebastiao Salgado ve eşi Lelia Deluiz Wanick Salgado çifti bir zamanlar yağmur ormanlarıyla kaplı bölgenin artık eskisi gibi olmadığını görünce şok yaşadılar. Salgado 2015 yılında The Guardian'a verdiği röportajda "Bölge aynı benim gibi hastaydı, her şey yok edilmişti. Bölgenin sadece %0.5'i ağaçlarla kaplıydı. Sonra eşim bu ormanı yeniden eski haline döndürmek gibi harika bir fikir buldu. Bunu yapmaya başladığımızda ise bütün böcekler, kuşlar ve balıklar geri döndüler ve ağaçların artması sayesinde ben de yeniden doğdum. En önemli an buydu" demişti. Orman geçtiğimiz 20 yıl içerisinde eski ihtişamlı haline döndü. Brezilyalı çift yıllar içinde büyük emek verdikleri araziyi kocaman bir ormana çevirdiler.

1. 'Çevre bize geçmişten kalan bir miras değil emanettir' sözüyle anlatılmak istenen nedir?

2. Verilen haber metinlerindeki insanların çevre sorunlarına karşı yaptıklarından çıkarılabilecek mesajlar nelerdir?

3. Çevre sorunlarına karşı duyarlılığı artırmak için neler yapılabilir?

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum** *Kazanım: 12.4.3: Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Coğrafi Sorgulama*

Etkinlik İsmi	**ÇEVRESEL ÖRGÜTLERİN ÖNEMİ**	20 dk.
Amacı	Çevresel sorunlara karşı örgütlerin ve anlaşmalarının gücünü açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinler ve görsellerden hareketle soruları cevaplayınız.***

A

Kars Kuyucuk Gölü, iklim değişikliği ve gölü besleyen yer altı kaynaklarının bilinçsiz kullanımından dolayı kuruma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Kuşların göç güzergâhı üzerinde bulunması onu bir kuş cenneti hâline getirmiştir. Fakat suların azalmasıyla göle uğrayan kuş türlerinde de ciddi oranda azalma görülmüştür. Göl, 2009 yılında koruma altına alınmıştır.

Görsel 1: Kuyucuk Gölü ve genç turnalar (Kars)

Görsel 2: Karapınar, Konya

B

Konya'nın Karapınar ilçesinde su ihtiyacı fazla olan tarım ürünlerinin ekimindeki artış ve kuraklıktan dolayı artan rüzgâr erozyonunu önlemek için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda bölgeye 2010 yılında 100.000 adet fidan dikilmiştir. Bu sayede bölgedeki erozyonun engellenmesi hedeflenmektedir.

C

Kahramanmaraş, 36 yıldır kömürle çalışan termik santrallerin getirdiği yıkımla boğuşuyor. Bölgede yapılması planlanan 6 yeni santral havayı, suyu, toprağı daha da kirletecek. 2018 yılında havası en kirli il olan Kahramanmaraş, geçen 3 yıllık dönemde Dünya Sağlık Örgütü limitinin yaklaşık dört kat üzerinde bir kirliliğe maruz kaldı. Yapılan çalışmalar, Afşin Termik Santrali'nin açıldığı günden itibaren kanser vakalarında büyük artış yaşandığını gösteriyor. Faaliyetteki 2 santralin şimdiye kadar 17 bin erken ölüme neden olduğu düşünülüyor.

Görsel 3: Afşin termik santrali, Kahramanmaraş

Görsel 4: Narin acı çiğdem

D

İstanbul'a özgü küçük çiçekli bir tür olan acı çiğdem (narin acı çiğdem), sulak çayırlarda yetişmektedir. Kentleşme ve yanlış ağaçlandırmaya bağlı olarak nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan bu tür, Türkiye'nin imzaladığı bir çevre anlaşması ile koruma altına alınmıştır.

1. Yukarıda belirtilen çevre sorunlarının hangi çevresel örgüt ve sözleşme ile çözüme kavuşturulabileceğini tabloya işaretleyiniz.

Sözleşme veya Örgütler	A	B	C	D
Greenpeace				
Bern				
Tema				
Ramsar				

2. Çevresel sözleşme ve örgütleri kabul eden ülkelerin sorumlulukları nelerdir? Araştırınız.

3. Çevresel örgütlerin çevre sorunlarını önlemeye yönelik izledikleri yollar nedir?

Hazırlayan: *Ali Osman Murat*

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum** *Kazanım 12.4.4: Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Harita Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TEHLİKEDEKİ MİRASLAR**	25 dk.
Amacı	Tehlike altındaki doğal ve kültürel miraslara yönelik tehditleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinden ve haritalardan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Dünyanın 167 ülkesinde UNESCO tarafından belirlenen 869'u kültürel, 213'ü doğal, 39'u da karışık olmak üzere toplam 1121 koruma alanı vardır. 36'sı kültürel, 17'si de doğal miras alanı olan bu değerlerin 53 tanesi ise tehlike altında bulunmaktadır.

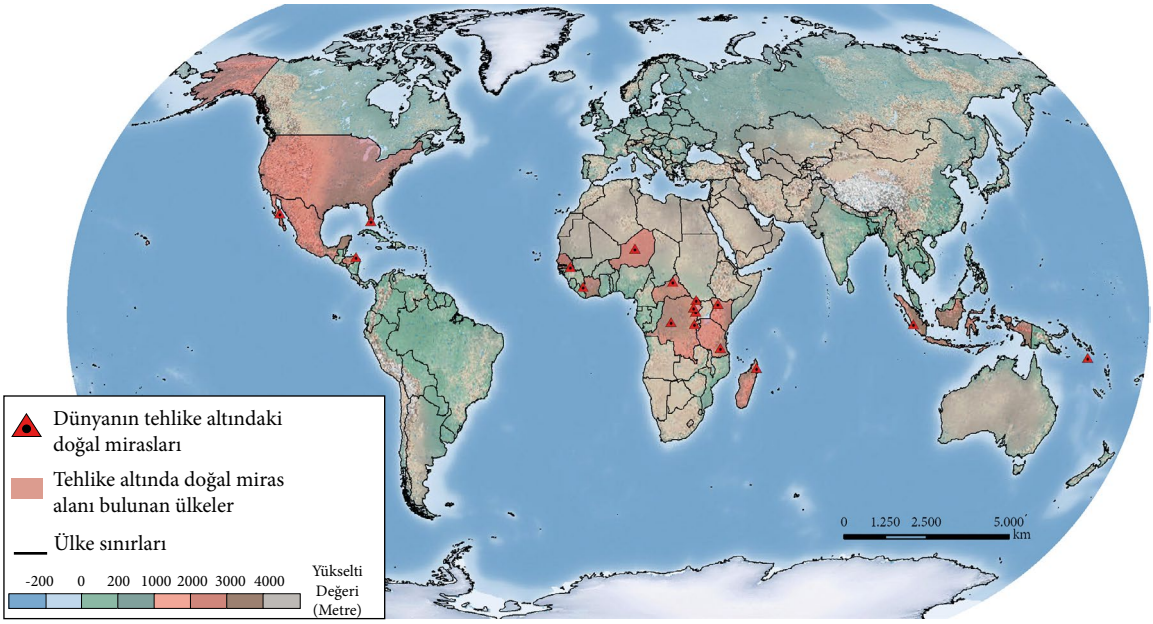

Harita 1: Dünyanın tehlike altındaki doğal mirasları

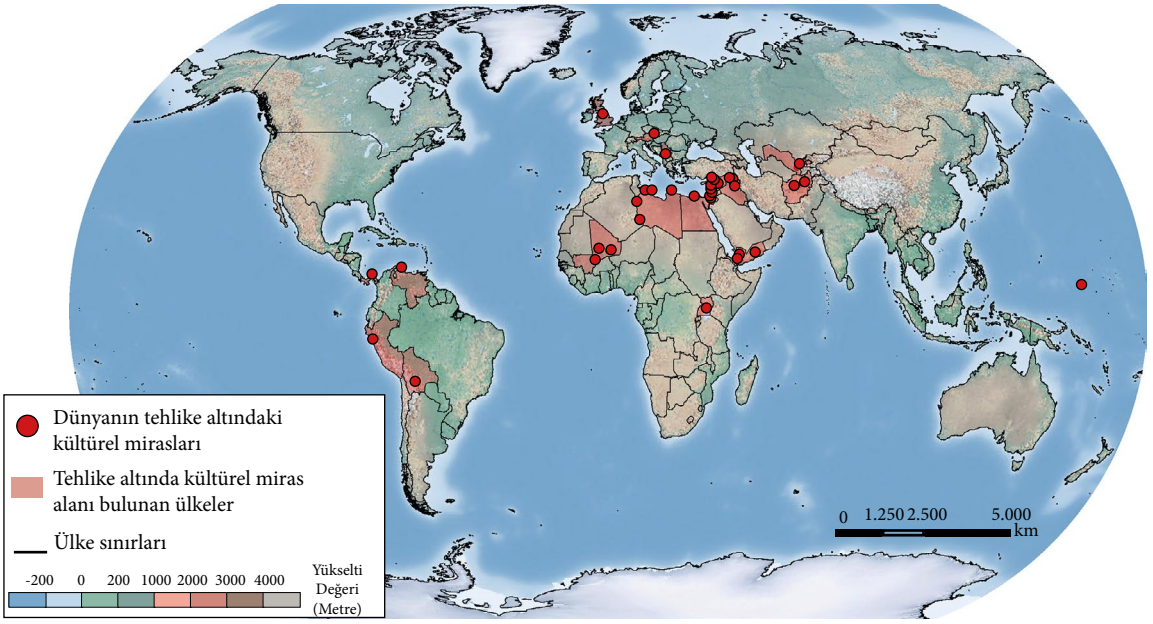

Harita 2: Dünyanın tehlike altındaki kültürel mirasları

1. Dünyanın tehlike altındaki doğal miraslarının Afrika Kıtası'nda yoğunlaşmasında hangi faktörler etkili olmuştur?

2. Dünyanın tehlike altındaki kültürel miras alanlarında yaşanan tahribatla bu alanların yoğun olarak bulunduğu bölgeleri ilişkilendiriniz.

3. Dünyanın tehlike altındaki doğal ve kültürel miras alanlarının Türkiye'de bulunmamasının sebeplerini açıklayınız.

4. https://whc.unesco.org/en/list/?danger=1 adresindeki harita üzerinden tehlike altında bulunan doğal ve kültürel miraslardan birer tane seçerek bu alanların karşı karşıya oldukları tehlikeleri açıklayınız.

Hazırlayan: *Şükür ÇAKIR*

4. ÜNİTE > **Çevre ve Toplum** *Kazanım 12.4.4: Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Değişim ve Sürekliliği Algılama, Coğrafi Sorgulama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**YOK OLAN MİRAS**	15 dk.
Amacı	Ortak kültürel miraslara yönelik tehditlerin zaman içindeki değişimini yorumlayabilme.	Bireysel

** 4 saatlik programa uygun hazırlanmıştır.*

Yönerge ***Aşağıdaki metin, görseller ve grafikten yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Afganistan'da bulunan Bamyan Vadisi'nin kültürel peyzajı ve arkeolojik kalıntıları, çok sayıda Budist manastır topluluğu ve tapınağının yanı sıra İslami Dönem yapılarını da içinde barındırır. Alan, aynı zamanda Mart 2001'de, yaşanan iç savaş esnasında Buda heykelinin Taliban tarafından dinamitlenerek yıkılmasına tanıklık etmiştir. Bu olaydan 2 yıl sonra (2003) bölge, UNESCO tarafından tehlike altındaki dünya mirası listesine eklenmiştir.

Görsel 1: Bamyan Buda heykeli Afganistan (2001 öncesi)

Görsel 2: Bamyan Buda heykeli (Taliban tarafından patlatılma sonrası)

Grafik : Bamyan vadisi yıllara göre tehdit yoğunluğu katsayısı

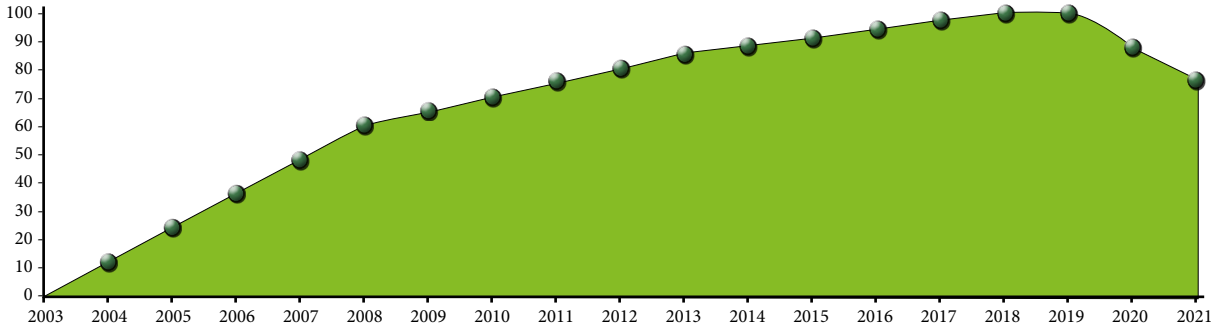

1. Bamyan Buda heykellerinin öncesi ve sonrası hangi unsurların kültürel mirasa yönelik tehditlerini ortaya koymaktadır? Farklı ülkelerdeki benzer durumları örnek vererek açıklayınız.

2. Bamyan Vadisi'nin tehlike altındaki dünya mirası listesine girmesine sebep olan faktörler neler olabilir? Genel ağı kullanarak araştırınız.

Hazırlayan: *Şükür ÇAKIR*

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 1

1. Yönerge

1. Doğa olayları ve doğal afetler, kimi zaman daha fazla aktivite ile beklenenden büyük sonuçlar doğurabilir. Bu sonuçlar ise doğa olayının aşırı ya da sıra dışı ölçülerde gerçekleşmesine yani ekstrem hava olaylarının oluşmasına neden olabilir. Bu durum, doğal afetlerin her zaman ekstrem sonuçlar doğuracağı anlamına gelmez.
2. Doğa olayları, daha geniş çapta etkilere neden olarak küresel ölçekte etkiler oluşturabilir. Akdeniz çevresinde meydana gelen yanardağ patlamaları esnasında çıkan sülfür gazının yoğunluğu, bu bölgeye oldukça uzak olan alanlarda, yeni oluşan buzul kütlelerinin içinde bulunan kalıntıların sebebidir.
3. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

2. Yönerge

1. Küresel ısınma, uzun vadede dünya sıcaklık ortalamalarında meydana gelecek artışları ifade etmektedir. Bu değişim esnasında normal olarak kabul edilen iklim değerlerinde büyük ve kısa süreli ama etkisi fazla olan sonuçlar ölçülebilir. Kış aylarında yaşanan ekstrem soğuklar, hortumlar ve yağış azlığı bunlardan bazılarıdır. Küresel ısınmanın en önemli sorunlarından biri de budur.
2. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 2

1. Yönerge

1. Uzun vadede meydana gelen birkaç derecelik sıcaklık değişimi insan vücudu tarafından hissedilmez. Fakat sıcaklığın eksi değerlerden artı değerlere geçmesi, buzulların erimesine ve birçok canlı mikroorganizmanın varlığı açısından olumsuz sonuçların meydana gelmesine neden olur.
2. Herhangi bir doğa olayının aşırı ya da sıra dışı ölçülerde gerçekleşmesi "ekstrem olaylar" olarak adlandırılmaktadır. Yağmurun aşırı yağması veya hiç yağmaması, rüzgârın aşırı esmesi, sıcaklıkların aşırı düşmesi veya yükselmesi ekstrem olaylardır. Bu olaylardan en çok etkilenecek olan insan, temelde bu olayların sebebi olmasa da sürecin bozulması ve hızlanmasının en önemli parçasıdır.
3. Canlıların hayatını devam ettirebilmesi için en gerekli olan maddelerden biri de tatlı sudur. Buzulların erimesi sonucu oluşan tatlı sular, denizlerin tuzlu suyuna karışarak dünyanın tatlı su rezervinin azalmasına neden olmaktadır.
4. Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

2. Yönerge

1. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.
2. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 3

Yönerge

1. Doğayı korumak adına alınacak tüm önlemler, maliyet artışına neden olmaktadır. Bu artışlar, birçok ülke için Protokol'ün uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır.
2. Çevreyi korumak amacıyla alınacak önlemlerin özellikle sanayi işletmelerinde ciddi maliyet artışlarını beraberinde getirmesi, birçok ülkenin Protokol kararlarını gözden geçirmesine neden olmuştur.
3. Yenilenebilir kaynakların doğaya dönüşünde herhangi bir zararlı madde salınımı olmamaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ile bir yandan ihtiyaç duyulan enerjinin temini sağlanırken diğer yandan temiz yöntemlerle enerji üretimi yapılacağından küresel iklim değişikliğinin önlenmesi, en azından yavaşlatılması mümkün olabilecektir.
4. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 4

Yönerge

1. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.
2. Ait olduğu toplumun kültürel değerlerini en iyi yansıtan ögelerden olan halk oyunları, temelde bölgenin baskın ekonomik etkinliğini konu alır. Ayrıca bölgenin coğrafi yapısı ve iklimi de halk oyunları figürlerine yansır. Bereketi artırmak ve hasadı kutlamak amacıyla yapılan âdetlerin vazgeçilmez unsuru halk oyunlarıdır.
3. Dünya üzerinde yer alan bütün farklılıklar bölgeler arasında farklı yapıların oluşmasına sebep olmuştur. İklim, yerşekilleri, bitki örtüsü, toprak, sulak alanlar gibi fiziki coğrafya farkları ekonomik ve sosyal hayatın farklılaşmasına neden olur. Ekonomik hayatın farklılığı da farklı kültürel değerlerin oluşmasının ana sebebidir.

Etkinlik No.: 5

Yönerge

1. Standart kent hayatı, tüm dünyada yerel kültürün manevi değerlerinin aynılaşması ve tek tip yeni bir kültürün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yemek kültürü, bu süreçten en çok etkilenen kavramlardandır. Buna tepki olarak ortaya çıkan sakin şehir kavramı ile yerel kültürel değerlerin korunması amaçlanmaktadır.
2. Farklı kültürlerin tanınması, kültürel olarak bölgeye zenginlik katarken zaman içerisinde manevi kültürel değerlerin unutulması ve terk edilmesi gibi sonuçları da doğurur. Çünkü turizm; sadece ekonomik bir faaliyet değil sosyal, kültürel ve siyasi bakımdan da çok yönlü bir hareketliliktir. Turizmin neden olabileceği olumsuzluklar, turizm potansiyelinin toplumun taşıma kapasitesinin üstüne çıkmaması ile ortadan kaldırılabilir veya etkisiz hâle getirilebilir.
3. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre verecekleri cevaplar farklılık gösterebilir.
4. Öğrencilerin bilgi birikimi ve yorumlama kabiliyetine göre verecekleri cevaplar farklılık gösterebilir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 6

Yönerge

①

Çözen	Sanayileşme ve Göçün Şehirleşme Üzerindeki Etkisi (Eksik Dilimler)	Sanayileşme ve Göçün Şehirleşme Üzerindeki Etkisine Yönelik Çözüm Önerisi (Boş Dilimler)
Öğretmen	Gecekondulaşma ARTAR.	Kentsel dönüşüm projeleri artırılarak şehir planlaması yapılmalıdır.
1. Öğrenci	Tarım ve orman alanları daralır.	Dikey tarım alanları gibi projeler geliştirilebilir.
2. Öğrenci	Eğitim hizmetleri yetersiz kalır.	Okul sayısı artırılarak sınıftaki öğrenci mevcutları azaltılır.
3. Öğrenci	Kültürel çatışmalar yaşanır.	Benzer göç bölgelerinden olan vatandaşların aynı sokak veya caddelerde toplanması yerine mahallede nüfusun kültürel olarak dengeli dağılımına çalışılabilir.
4. Öğrenci	İş olanakları yetersiz kalır.	İşsizliği azaltmak için ihtiyaç duyulan iş kollarında eğitim, diploma, sertifika programları oluşturulabilir.
5. Öğrenci	Gürültü kirliliği artar.	Yerleşim alanlarına ses yalıtımlı konutlar inşa edilebilir. Yoğun trafik oluşan yollara ses bariyerleri kurulabilir.
6. Öğrenci	Güvenlik sorunları artar.	Suç işlemiş veya işleme potansiyeli yüksek olan işsiz veya iş yerinde düzen kuramayan kişi veya kişiler tespit edilerek sosyopsikolojik destek sağlanabilir.
7. Öğrenci	Trafik sorunu artar.	Vatandaşların toplu taşıma araçlarını kullanmaları teşvik edilmelidir.
8. Öğrenci	Sağlık hizmetleri yetersiz kalır.	Aile sağlık merkezleri ve kamu hastaneleri arttırılabilir. Sağlıklı yaşam kursları verilebilir.
9. Öğrenci	Çevre kirliliği artar.	Vatandaşlara başta geri dönüşüm ve çevre bilinci ile ilgili eğitimler verilebilir.
10. Öğrenci	Belediye hizmetleri yetersiz kalır.	Mevcut alt ve üstyapı çalışmalarının kullanımı konusunda halk bilinçlendirilebilir. Belediyeler yapılacak hizmetler konusunda sponsor bulabilir.

② ÖRNEK: Kocaeli'nin Dilovası ilçesi, sanayileşme nedeniyle hızlı bir mekânsal değişim göstermiştir. Dilovası, Gebze ilçesine bağlı bir semtken sanayileşmeye bağlı göç alması nedeniyle hızlı nüfus artışı yaşamış ve idari olarak ilçe statüsü kazanmıştır. Tarım alanlarında sanayi ve yerleşim alanları, spor kompleksleri ve alışveriş merkezleri gibi yapılar artmıştır.

(Cevap öğrenciye göre değişkenlik gösterebilir.)

③ Kentlilik bilinci: Şehirli insanların sorumluluk alarak sorun teşkil edebilecek durumların önüne geçmesi ve bu doğrultuda insanların kentle bütünleşmesi, var olan kimliklerin yanında şehirle özdeşleşen bir kimliğe sahip olmasıdır.

Etkinlik No.: 7

Yönerge

① Hızlı sanayileşmeye bağlı olarak tarım ve mera alanlarında spor kompleksleri, toplu konut alanları ve ticaret merkezleri kurulmuştur. İdari olarak nüfusunun hızla artmasından dolayı 1987'de Bakırköy ilçesinden önce Küçükçekmece'ye, daha sonra 2000' lerden sonra kurulmuş ve gelişmiş olan Başakşehir ilçesine (2007) bağlanmıştır. Farklı bölgelerden göç alması nedeniyle (Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinden ayrıca Suriye ve Özbekistan vb.) günümüzde çok kültürlü bir yapıya sahiptir.

② Örnek: Kocaeli'nin Dilovası ilçesi sanayileşmeye bağlı olarak mekânsal olarak hızlı bir değişim göstermiştir. İlçe Gebze ilçesine bağlı bir semtken sanayileşmeye bağlı göç alımının artması ile idari olarak ilçe olmuştur. Tarım alanlarında sanayi ve yerleşim alanları, spor kompleksleri ve alışveriş merkezleri gibi yapılar artırılmıştır.

(Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.)

③ Nüfus yoğunluğunun artmasıyla ulaşım hatları hızla gelişmiştir. Şehir içi ve şehirler arası otoyollar yapılmış, metro hatları hizmet vermeye başlamış ve bu ulaşım ağları zamanla çeşitlenmiştir. Metrobüse ulaşımı kolaylaştırılan ek otobüs ve minibüs hatları oluşturulmuştur. İstanbul Havaalanı ve Kanal İstanbul Projesi'ne yakınlığı nedeniyle gelecek yıllarda bu alandaki nüfus yoğunluğun daha da artması beklenmektedir. Artan nüfusa bağlı olarak ulaşım çeşitliliğinin de artması beklenmektedir.

④ Ziya Gökalp Mahallesinde sanayileşmeye bağlı yoğun göç sonucunda yaşanan kontrolsüz büyümden dolayı besi ve tarım alanları çarpık yerleşik alanlarına dönüşmüştür. Sanayi bölgesinin yakınında olmasından dolayı işçi göçlerine bağlı olarak alanı genişlemiş ve sanayi bölgesi içerinde sıkışmış bir yerleşke olarak kalmıştır.

(Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.)

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 8

Yönerge

1. Akıllı kentlerde toprak, su ve hava gibi doğal kaynakların ulusal, bölgesel ve yerel katmanda organizasyon, kaynak yönetimi, planlama ve hayata geçirme, işletim ve bakım, izleme, değerlendirme ve değişim, sürdürülebilirlik, birlikte çalışabilirlik, hizmet yönetimi ve paydaşlar arası eş güdüm ile yönetimi sağlanacaktır. Kayseri, Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen "Covenant of Mayors" Belediye Başkanları sözleşmesi'ne 2017 yılında taraf olarak, 2030 yılına kadar CO_2 salımlarını %40 azaltacağını taahhüt etmiştir. Bu kapsamda Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı hazırlanarak tüm sektörleri kapsayan uzun vadeli hedefler ortaya koyan bir yol haritası belirlenmiştir. İngiltere'de BREEAM'in ve ABD'de LEED'in liderlik ettiği ve daha sonra birçok ülkede "Yeşil Bina Konseyleri" liderliğinde veya benzeri oluşumlarca, bazı ülkelerde devlet destekli yeşil bina ve yerleşke sertifikaları ile tasarım ve inşaat sektöründe doğal çevrenin korunması bakımından epey yol katedilmiştir.

2. Akıllı şehir çalışmaları, pek çok ülkede şehir bazlı hazırlanan stratejiler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Dünyada New York, Seul, Barcelona, Berlin, Londra, Manchester, Toronto, Sau Paulo, Dublin, Chicago;Türkiye'de ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Karaman Belediyesi, Osmaniye Belediyesi, Karadeniz Ereğli Belediyesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Bayrampaşa Belediyesi, Beykoz Belediyesi bu kapsamda değerlendirilebilir.

3. Akıllı kentlerin en önemli uygulamalarından biri de hizmet sunumunu kolaylaştıran, bürokrasiyi azaltan; katılımcılığı, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve vatandaş odaklılığı artıran e-devlet ve e-belediyecilik uygulamalarıdır. Genel bir ifade ile kamunun yönetilmesi sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması anlamına gelen e-devlet aracılığıyla merkezî yönetimin ve yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerdeki zaman ve mekân kısıtlaması ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla bu durum, kamusal hizmetlere hız ve etkinlik kazandırmıştır.

4. Yapay zekâ, insan varlığında gözlemlediğimiz ve "akıllı davranış" olarak adlandırdığımız davranışları gösterebilen bilgisayarlardır. Bu bilgisayarlardan bazıları konuşulanları anlayabilmekte, ilgili komutları yerine getirip ona göre cevap verebilmektedir. Akıllı kent bileşenlerinde dijitalleşme etkili olduğu için yapay zekâ alanında yaşanan gelişmeler akıllı kentlerin de gelişimine fayda sağlayacaktır. Dijital ekonomi, hukuk (şirketler arası sözleşmeler vb.), e-Yönetim(e-Belediyecilik vb.) gibi pek çok alanda şehirlerin gelişimine büyük katkılar sağlayacaktır.

   (Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.)

Etkinlik No.: 9

Yönerge

1. Dünya nüfusunun hızla artması ve doğal kaynakların hızla tükenmesi nedeniyle yeni kaynakların aranması zorunlu hâle gelmiştir. Dünyadaki doğal kaynaklar artan ihtiyaçlara yetmediği için uzay madenciliği gündeme gelmiştir. Günümüzde endüstride en çok kullanılan ve ekonomik değeri yüksek olan bakır, kalay, çinko, gümüş, kurşun ve altın gibi maden rezervlerinin önümüzdeki yüz yıl içerisinde tükeneceği tahmin edilmektedir. Üretimi giderek azalan platinyum ve kobalt gibi değerli elementlerin asteroitlerden çıkartılıp Dünya'ya getirilmesi uzmanlar tarafından düşünülmektedir.

2. Günümüzde uzay madenciliği projelerinin gerçekleştirilmesi zor ve maliyetli olsa da yakın bir gelecekte bu sektörün trilyon dolarlara ulaşacağı öngörülmektedir. Değerli madenlere sahip olan gök taşlarından çıkarılabilecek demir, nikel, titanyum, altın, manganez, paladyum ve tungsten gibi madenlerin getirisinin yakın bir gelecekte trilyon dolara ulaşabileceği tahmin edilmektedir. Yoğun demir cevheri olan bir gök taşındaki madenin çıkarılması durumunda dünyadaki yıllık demir üretiminin 2-3 katı büyüklüğünde demir elde edilebilecektir. NASA tarafından tespit edilen 16 Psyche (Sayki) adlı gök taşında Dünya'nın demir ihtiyacının büyük bölümünü karşılayabilecek kadar demir olduğu bilinmektedir.

3. Uzay araştırmalarıyla ilgili gelişmeler basından takip edildiğinde yakın bir gelecekte asteroit madenciliğinin uygulanabilirliğinin mümkün olduğu görülmektedir.

Etkinlik No.: 10

Yönerge

1. İşlevsel bölgeler ekonomik ve kültürel açıdan yerel özellik gösteren, küresel anlamda diğer bölgelerle etkileşim hâlinde olan yerlerdir. Ülkemizde bir merkez etrafında toplanan işlevsel bölgeler; bölge halkının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katılmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

2. • İşlevsel Yönetim Bölgeleri • İşlevsel İstatistik Bölgeleri
   • İşlevsel Hizmet Bölgeleri • İşlevsel Plan (Proje) Bölgeleri

3. Bu bölgelerin belirlenmesinde insan faaliyetlerinin oluşturduğu beşerî veya kültürel ortam etkili olmuştur. Dünya genelinde bazı alanlar; ekonomi ve iletişimdeki gelişmeler sonucu kültürel, ekonomik ve politik bölgelerin merkezi konumuna dönüşmüştür. Diğer alanlar ise merkezde bulunan bu yerlerin çevreleri konumundadır. Merkezler arasındaki etkileşimin artmasına bağlı olarak bölgelerin işlevsellikleri artabilir ya da azalabilir.

4.

İller	İşlevsel Bölge Türü			
	Harita 1	Harita 2	Harita 3	Harita 4
Bursa	Kuzeybatı Anadolu Bölge Müdürlüğü	Doğu Marmara Bölge Müdürlüğü	2. Bölge Müdürlüğü	3. Bölge Müdürlüğü
Kars	Doğu Anadolu Bölge Müdürlüğü	Kuzeydoğu Anadolu Bölge Müdürlüğü	13. Bölge Müdürlüğü	12. Bölge Müdürlüğü
Kahramanmaraş	Orta Anadolu IV. Bölge Müdürlüğü	Akdeniz Bölge Müdürlüğü	15. Bölge Müdürlüğü	6. Bölge Müdürlüğü
Muğla	Orta Anadolu I. Bölge Müdürlüğü	Batı Karadeniz Bölge Müdürlüğü	11. Bölge Müdürlüğü	10. Bölge Müdürlüğü
Tokat	Ege Bölge Müdürlüğü	Ege Bölge Müdürlüğü	4. Bölge Müdürlüğü	4. Bölge Müdürlüğü

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 11

Yönerge

1. GAP bölgesinde yaklaşık 2 milyon hektar alanın sulamaya açılması planlanmış, bu kapsamda Fırat ve Dicle nehirleri üzerine yapılan barajlar sayesinde sulu tarım yapılmaya başlanmıştır. Bu durum bölgede tarımsal üretimi önemli ölçüde artırmıştır. Örneğin Şanlıurfa, pamuk üretiminde oldukça önemli bir yere gelmiştir. GAP, aynı zamanda tarıma dayalı sanayi alanında da önemli gelişmeler sağlamıştır. Tarımsal üretimdeki artışa bağlı olarak gıda ve tekstil sanayii hızlı bir gelişim sürecine girmiştir.

2. Evet etkilemiştir. Çünkü turizm, insanların bu vesileyle içinde bulundukları toplumda birlikte yaşamalarını gerektirir. Bu yönü ile turizm, sosyal bir olay niteliği taşımaktadır. Ayrıca seyahatler ve konaklamalar sırasında kurulan ilişkiler sonucunda farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip toplumlar arasında etkileşim söz konusu olabilmektedir.

3. Örneğin bölgenin sahip olduğu tarım ve turizm potansiyeli, GAP'ın etkisiyle büyüyerek gelişmiştir. Diğer kalkınma projeleri de hayata geçtiğinde bölgelerin potansiyeli olan sektörler ön plana çıkarak bulundukları bölgelerde sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime katkı sağlayacaktır.

4. a.

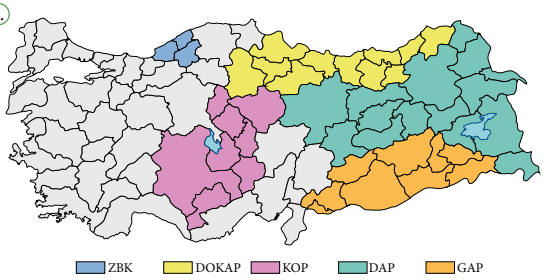

b. Proje kapsamındaki bölgelerin diğer bölgelere göre genel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan daha yavaş gelişmesi ilgili durumun nedenleri arasında yer almaktadır.

Etkinlik No.: 12

Yönerge

1. Türkiye'nin orta kuşakta bulunuyor olması iklim çeşitliliğini olumlu yönde etkilemiştir ve üç tarafının da denizlerle çevrili olması turizm sektörünün gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca Türkiye'nin iki önemli boğaza sahip olması üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunması ulaşım sektörünün de gelişmesini sağlamıştır. Bu sektörlerle birlikte gelişen diğer sektörler de coğrafi konumun hizmet sektörünün gelişimini sağladığını göstermektedir.
2. Hizmet sektörü, hem gayrisafi millî hasılanın hem de istihdamın sektörel dağılımında daha fazla paya sahip olan sektör konumundadır. Ayrıca hizmetler sektörünün ülkedeki refah ve gelişmişlik düzeyinin önemli bir göstergesi olması, hızla gelişen teknoloji ve insan ihtiyaçlarındaki artışa paralel olarak yeni hizmet türlerini ortaya çıkarmaktadır.
3. Hizmet sektörünün ülkemizde olduğu gibi tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ön plana çıkmasında gelişen teknolojiye paralel olarak insan ihtiyaçlarının artması ve bu ihtiyaçların farklılaşması gibi faktörler etkili olmuştur.

Etkinlik No.: 13

Yönerge

1. Dünyada hızlı tren hatları, en fazla 3 ve 6 numara ile gösterilen bölgelerde gelişmiştir. Avrupa ve Çin'in bulunduğu bu bölgeler, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu alanlardır. Bu bölgelerde nüfusun fazla, ekonomik faaliyetlerin de yaygın olması hızlı tren ulaşım ağlarını geliştirmiştir. Hava yolu taşımacılığına göre daha ucuz olan ve kısa mesafelerde daha hızlı seyahat imkânı sağlayan hızlı tren ulaşımı, bu ulaşım ağının gelişmesinde etkili olmuştur. Ayrıca bu bölgelerde teknolojinin gelişmiş olması; hızlı tren üretimine, bu da demir yolu ulaşımının gelişmesine imkân sağlamaktadır.

2. 1: ABD, gelişmiş bir ülke olması ve demir yolu ile yük taşımacılığının fazlaca yapılıyor olması nedeniyle dünyanın en uzun demir yolu ağına sahip ülkesidir. Yeryüzü şekillerinin daha sade olduğu ve nüfusun önemli bir kısmının toplandığı ülkenin doğu kıyıları, demir yolu ağlarının yoğunlaştığı bölgedir.

   3: Avrupa da ekonomik açıdan gelişmiş bir bölgedir. Hem yük hem de yolcu taşımacılığı açısından demir yolunun kullanılıyor olması, kıtada demir yolu ulaşımını da geliştirmiştir.

   5: Hindistan, dünyada en fazla nüfusa sahip 2. ülkedir. Yolcu ve yük taşımacılığının fazla olması demir yolu ağının da gelişmesini sağlamıştır.

   6: Çin, dünyanın en fazla nüfusuna ve en uzun 2. demir yolu ağına sahip ülkesidir. İş gücünün ucuz olması, ülkede sanayinin yanı sırademir yolu ulaşımını da geliştirmiştir.

3. Haritada gösterilen bölgelerden:

   2 numaralı bölge Amazon Havzası'nı göstermektedir. Bölgede ormanların yoğun, nüfusun da az olması demir yolu ulaşımının daha az gelişmesine neden olmuştur.

   4 numaralı bölge Grönland'ı göstermektedir. Bu bölge; iklim şartlarının elverişsiz olması, yüzeyin geniş buzul örtüleriyle kaplı olması ve bunlara bağlı olarak daha az nüfuslanması sebebiyle demir yolu ulaşımının gelişmediği bölgelerdendir.

   7 numaralı bölge, Kuzey Afrika'daki Sahra Çölü'nün bulunduğu alanı göstermektedir. Bu bölgede iklim şartlarının elverişsiz olması, bölgenin çöllerle kaplı olması, nüfusun az olması ve ekonomik faaliyetlerin gelişmemiş olması demir yolu ulaşımının gelişimini olumsuz etkilemiştir.

4. 3 numaralı bölge Avrupa'yı, 6 numaralı bölge ise Uzak Doğu'yu göstermektedir. İki bölgede de ekonomik faaliyetlerin gelişmiş olması ticari faaliyetleri, ticari faaliyetlerin yoğun olması da ulaşım faaliyetlerini canlandırmıştır. Ayrıca bu bölgede tarihî İpek Yolu'nun bulunması ticari faaliyetlerin geçmişte de var olduğunu, günümüzde de devam ettiğini göstermektedir. Bu bölgede faaliyet göstermekte olan bir demir yolu hattına Demir İpek Yolu ismi de verilmiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 14

Yönerge

1. Türkiye ve Nijerya'nın birbirlerine uzak ülkeler olması, iki ülke arasında deniz ve okyanusların bulunması, taşınan malların türü, ulaşım maliyetlerinin düşürülme isteği gibi faktörler multimodal taşımacılığı zorunlu kılmaktadır. Multimodal taşımacılıkta çevre şartları da göz önünde bulundurularak en uygun ulaşım yolları tercih edilmektedir.

2. Ulaşım türlerinden biri olan deniz yolu ulaşımı, özel konum koşullarından kaynaklanan liman yapımının yanı sıra deniz ve okyanuslardaki hava koşullarından etkilenmektedir. Bir diğer ulaşım faaliyeti olan kara yolu taşımacılığı, yeryüzü şekilleri ve iklimden ciddi anlamda etkilenen bir ulaşım çeşididir. Yeryüzü şekillerinin engebeli olduğu arazilerde bu ulaşım türüne dönük yol yapım maliyetleri artmaktadır. Diğer bir ulaşım çeşidi olan demir yolu ulaşımı da kara yolu ulaşımında olduğu gibi yeryüzü şekillerinden etkilenir.Ulaşım faaliyetleri içerisinde değerlendirilen boru hatları ise yapım maliyeti yüksek, bakım isteyen ve çeşitli saldırılara karşı korunması gereken ulaşım sistemlerindendir. Ayrıca boru hatlarının belirlenen güzergâhlar kapsamında çöl bölgesinden geçecek olması, denetim faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir.

Etkinlik No.: 15

Yönerge

1. Gaziantep, Çanakkale'ye göre hem demir yolu hem de kara yollarının kavşak noktasında yer almaktadır. Bu durum, Gaziantep'te ulaşımla birlikte ticaret ve sanayinin de gelişmesine katkı sağlamıştır. Ekonomik faaliyetlerin gelişmesi; Gaziantep'in göç almasına, şehirde yerleşim alanlarının genişlemesine ve nüfus artışına neden olmuştur. Çanakkale'nin önemli yollara uzak kalması ise şehrin gelişmemesine dolayısıyla nüfusun Gaziantep'e göre daha az olmasına ve göç olayında da tersine bir durum yaşanmasına neden olmuştur.

2. Ulaşımla birlikte öncelikli olarak ticaret gelişir. Ticaretin gelişmesi ise bölgeler arasında ürün alışverişi ve mamul madde üretimini beraberinde getirir. Doğal olarak bu durum, sanayi faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlar. Gelişen ekonomik faaliyetlerin iş imkânlarını da artıracağı düşünüldüğünde bu tür bölgelere doğru yoğun göçler yaşanır. Nüfusun ve nüfusa ait ihtiyaçların artması ve çeşitlenmesi, üretimi artıracağı gibi yerleşim alanlarının genişlemesi ve gelişmesine de neden olur. Böylece yerleşim alanlarının görünümü değişir. Çanakkale ile karşılaştırıldığında Gaziantep'te ulaşımın ekonomik gelişmeyi hızlandırdığı söylenebilir.

3. Çanakkale'de yapılması planlanan ve yapım aşamasında olan yollar tamamlandığında merkezinde İstanbul'un yer aldığı Türkiye'nin en gelişmiş bölgesiyle kara yolu bağlantısı sağlanacaktır. Bu yollar, gelecekte hem Çanakkale'de üretim artışı ile elde edilecek ürünlerin dış pazarlara daha kolay ve hızlı ulaşmasını hem de bölgeler arası ticaretin Çanakkale üzerinden yapılmasını sağlayacaktır. Artan sermaye birikimi sayesinde sanayi, ticaret, turizm gibi birçok alanda önemli gelişmeler yaşanabileceği ve bu durumun nüfus ve yerleşme üzerinde olumlu etkiler bırakabileceği söylenebilir.

Etkinlik No.: 16

Yönerge

1. Cidde'de 1964-2007 yılları arasında ulaşım altyapısı, yollar, arazi kullanım biçimleri, ekonomik faaliyet kolları ve yerleşim alanlarında yapılan düzenlemelerle mekânsal bir değişim gerçekleşmiştir. Bütün bu alanlarda bir gelişme olduğu hem haritalardan hem de tablodaki rakamlardan anlaşılmaktadır.

2. Ulaşım altyapısı ve yolların gelişimi ile şehrin mekânsal değişimi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Ulaşımın gelişmesiyle yerleşim, sanayi, ticaret alanlarında da genişleme görülmektedir. Bu durum nüfus artışı ve seyahat ihtiyacını ortaya çıkarmış, dolayısıyla ulaşım faaliyetlerinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

3. Ulaşım altyapısı ve yolların gelişmesi, özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesine etki etmektedir. Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi, zamanla bu faaliyetlere ayrılan arazilerin de artmasına neden olmaktadır. Ekonomik olarak gelişen kentte iş imkânlarının artışı nüfusun da hızlı bir şekilde artmasını sağlamaktadır. Hızla artan nüfusla birlikte nüfusun seyahat, barınma, çalışma, dinlenme vb. ihtiyaçları öncelikle yerleşmenin mekânsal olarak genişlemesini beraberinde getirmektedir. Mekânsal genişlemenin yanında ihtiyaçların çeşitlenmesi; yeşil alanlar, gecekondu alanları, halka açık alanlar, yeni ulaşım yolları gibi birçok yeni sahanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Etkinlik No.: 17

Yönerge

1. Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla tüm ulaşım sistemlerine ait güzergâhların kavşak noktasında yer alır. Avrupa, Afrika ve Asya'yı birbirine bağlayan tüm ulaşım sistemleri Türkiye üzerinden geçmektedir. Buradan hareketle söz konusu etkilere kara yolu ulaşım ağı ve araç sayıları, gemi, ihracat ve ithalat rakamlarındaki artış, yolcu ve yük taşımacılığındaki gelişmeler örnek verilebilir. Ayrıca yaşanan bu gelişmelerin istihdam ve ticaret rakamlarındaki artışa, dolayısıyla ekonomik gelişmelere katkı sunduğu söylenebilir.

2. Ulaşım sistemlerindeki gelişmelerin her alanda görüleceği söylenebilir. Ancak gelişen teknoloji ve artan ticaret rakamlarıyla birlikte ticaretin ekonomik, hızlı ve güvenli bir şekilde gerçekleşme zorunluluğunun özellikle denizcilik alanındaki gelişmelere daha fazla katkı birlikte ticaretin sunması beklenebilir.

3. Ulaşım sistemlerinde görülen gelişmeler, özellikle ticari alanda görülen gelişmelerle paralel şekilde gerçekleşir. Bunun yanında ulaşım araçlarının gelişmesi; başta demir-çelik olmak üzere birçok sanayi dalının, yolcu taşımacılığıyla birlikte turizm sektörünün, aynı zamanda ulaşım sistemleriyle birlikte yeni iş alanlarının doğmasını ve dolayısıyla hizmet sektörünün gelişmesini sağlamıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 18

Yönerge

1. Üç kıtanın birbirine en fazla yaklaştığı yerde yer alması, farklı ulaşım türlerinin bu kıtalar arasındaki bağlantıyı sağlaması ve Türkiye'nin bu bağlantının merkezinde yer alması, Türkiye'ye ulaşım alanında coğrafi konumundan dolayı bir çok avantaj sağladığı söylenebilir. Ülkemizden geçen transit yollar bu durumun bir göstergesidir. Ticaretin gelişmesi, yeni ticaret yollarının planlanması ve özellikle gelişen sanayiyle eenerji kaynaklarına duyulan ihtiyacın artması ulaşımın gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum demiryolu ulaşımının hızlı, güvenli, konforlu bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır. Tren teknolojilerinde, ray sistemlerinde, taşımacılık koşullarında ise yeniliklerin devam etmesi ve gelişme kaydedilmesi olasıdır.

2. Demir İpek Yolu Türkiye ile birlikte pek çok faklı ülkeden geçmekte ve bu ülkeleri ekonomik açıdan birbirine bağlamaktadır. Gelecekte bu hat üzerindeki ülkelerin ticari ilişkilerinde gelişmelerin olacağı, ticaretin artacağı, dünya ticaretinin farklı bir şekil alarak güzergah değiştireceği öngörülmektedir. Bu durum göz önüne alındığında Türkiye'nin ticari açıdan sağlayacağı girdinin yanı sıra üretimde dolayısıyla sanayide önemli gelişmelerin olması beklenmektedir. Ticaret ve sanayinin gelişmesi hizmet sektörünün de gelişmesini sağlayacak, aynı doğrultuda üretimin ve istihdamın artması ülkenin her açıdan büyümesinde önemli ölçüde etkisi olacaktır.

3. Orta Doğu ve Hazar Denizi çevresinde önemli doğalgaz ve petrol yatakları bulunmaktadır. Bu bölgelerden boru hatlarıyla yapılan Perol ve doğalgaz taşımacılığında Türkiye avantajlı bir konumdadır. Çünkü, İran ve Rusya ile Hazar kıyısındaki ülkeler, dünyanın önemli doğal gaz üreticileridir. Bu bölgelerde üretilen enerji kaynakları, Türkiye üzerinden dünya pazarlarına sunulabilmektedir. Özellikle dünyanın önemli üretim alanlarından olan Avrupa, her geçen gün artan enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla sözü edilen bölgelerden yeni projeler geliştirerek enerji kaynağı temin etme yoluna gitmektedir. böylece Türkiye de coğrafi konumu nedeniyle bu projelerde paydaş olarak yer almaktadır. Türkiye'nin ticaret, turizm, ulaşım vb. ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve stratejik açıdan önemini artıran bu ortaklıklar ülkemizin gelişen ekonomisinin ihtiyaç duyduğu enerjinin daha az maliyetle elde edilmesini sağlamakta ve politik açıdan da diğer dünya devletleri arasında saygın bir yer kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Etkinlik No.: 19

Yönerge

1. Küresel ekonomide gelişmiş ülkelerin 1980 yılında aldığı pay %63,59 iken 2000 ve sonrasındaki yıllarda bu pay düşüşe geçmiştir. En gelişmiş ekonomilerin ABD ve Batı Avrupa ülkeleri olduğu düşünüldüğünde, Batı bloğundaki ayrışmanın da küresel ekonomiden aldıkları payın düşmesine sebep olduğu düşünülebilir.

2. Batı ülkelerinin çekişmesi ve ayrışmasını fırsat bilen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, iki yanlı politikalar benimseyerek bölgesel bütünleşme faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Ortak çıkarla hareket eden bu ülkeler, küresel ekonomiden aldıkları payı da artırmışlardır. 1980 yılında%36,41 olan bu pay 2000 ve sonrasında gittikçe artmış, 2010 ve sonrasında ise gelişmiş ülkelerin aldığı payın üstüne çıkmıştır.

3. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin 2010'da küresel ekonomiden aldıkları pay; %53,67, 2015'te de %57,57 oranında gerçekleşmiştir. 2022 yılında ise bu payın % 62,26 oranında olacağı tahmin edilmektedir. Bu oranlar doğu ülkelerinin ekonomideki payı ve söz hakkının hızla arttığını göstermektedir. Ekonomilerini ve bölgesel bütünleşme faaliyetlerini artıran gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin politikalarının etkili olduğu söylenebilir.

4. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin nüfusu; 1950'den 2020'ye kadar artmış, BM'nin 2020 sonrası tahminlerinegöre de artmaya devam etmektedir. Ticarete konu olan mal ve hizmetlerin tüketilmesi ekonominin önemli bir basamağıdır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin nüfusunun fazla olması mal ve hizmet talebiyle birlikte tüketimi de artıracaktır. Bu durum, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeleri önemli bir pazar alanı hâline getirecektir.

Etkinlik No.: 20

1. Yönerge

1. Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Doğu Asya ve Japonya. Bu bölgelerde üretim ve tüketimin fazla olması, küreselleşen dünyayla birlikte iletişim, reklamcılık ve ulaşımın gelişmesi gibi faktörler ticaretin gelişmesini sağlamıştır.

2. Kuzey Amerika ve Güney Doğu Asya ile karşılıklı ve dengeli bir ticari ilişkisi bulunan Batı Avrupa'nın genellikle tüm kıtalarda ticari faaliyette bulunduğu söylenebilir.

2. Yönerge

1. Petrol üretimi diğer bölgelere düşük olan Asya-Pasifik ve Avrupa bölgeleri,küresel ekonomide ise önemli bir yere sahiptir. Bu durumun gelişmesinde etkili ekonomi politikaları benimsemeleri, doğal kaynak yönetimini doğru yapmaları, gelişmiş teknolojilere sahip olmaları vb. faktörlerden söz edilebilir.

2. Petrol, çok sayıda sektörün ham maddesi olma özelliği göstermektedir. Bunlardan bazıları; rafineri yakıt gazı, sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG), jet yakıtı, kalorifer yakıtı, asfalt, madeni yağ vb.dir. Ham petrolün arıtımı ile ikincil ürünler de elde edilmektedir. Ayrıca sayılan ürünlerin bir kısmı petrokimya sanayilerinde girdi veya destek ürünü olarak kullanılmaktadır. Bu özelliği sayesinde petrolün ekonomide ve siyasi stratejilerde önemi artmıştır.

3. Dünya petrol üretiminde Orta Doğu Bölgesi ilk sırada, Asya-Pasifik Bölgesi son sıralarda; tüketim ve talepler açısından ise Asya-Pasifik Bölgesi ilk sırada, Orta Doğu Bölgesi son sıralarda yer almaktadır. Bu durum, iki bölgenin ekonomik gelişmişlik farkının fazla olması sonucu gerçekleşmiştir. Asya-Pasifik bölgesinde hızla büyümeye devam eden gelişmiş ekonomiler, küresel ticarette önemli rol oynamaktadır. Orta Doğu bölgesi ise çoğunlukla ham madde üretimi ve satışı yapmakta, kendi içinde kullanabileceği sektör sayısını ve teknolojisini geliştirmeye yönelik doğru ekonomik politikalar benimsememektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 21

Yönerge

1. Ülkemizde nüfus yapısının dinamik olması ve internet kullanıcı sayısının fazla olması bu durumun gelişmesine katkı sağlamaktadır.

2. İstanbul: %36
Ankara: %9
İzmir: %6 şeklindedir.
Çünkü tüketici nüfusun fazla olduğu kentlerdir.

3. Ürün seçeneklerinin artması, daha hızlı ödeme şekliyle ürünlerin teslim alınması, gerçekleşen ticaretin hızlı ve düşük maliyetli olması, şirketle tüketicinin doğrudan ilişki kurabilmesive alışverişin elektronik ortamda gerçekleşmesi e-ticareti avantajlı hâle getirmektedir. Diğer olumlu unsur ise en ücra yerleşim merkezlerine dahi mal ve hizmetlerin ulaştırılabiliyor olmasıdır.

Etkinlik No.: 22

Yönerge

1. Doğu'da üretilen ipek, baharat ve bazı ürünlerin kervanlarla Avrupa'ya taşınması, Çin'den Avrupa'ya uzanan İpek Yolu ile Hindistan'dan Avrupa'ya uzanan Baharat Yolu'nun oluşmasında etkili olmuştur.

2. Tek bir güzergâhtan oluşmayan İpek ve Baharat yolları; Çin, Orta Asya, Orta Doğu, Anadolu, Doğu Akdeniz, Karadeniz, Hindistan, Arap Yarımadası, Kızıldeniz ve Avrupa için oldukça önemli bir yere sahiptir.

3. Anadolu'nun konum itibarıyla doğu ile batı, kuzey ile güney arasında bir kavşak noktasında bulunması; doğudan kervanlarla gelen ipek, baharat ve diğer malların Anadolu'daki limanlarda gemilere yüklenip Avrupa'ya ulaştırılmasına imkân sağlamıştır.

4. Günümüzde tarihî İpek Yolu'nun bulunduğu güzergâh üzerinde yeni ulaşım hatlarının planlanması ve yapılmasının yanı sıra turizm faaliyetleri, roman ve filmlere konu olma gibi etkinlikler yürütülmektedir. Anadolu'nun da bu güzergâh üzerinde yer alması, kültürel ve ekonomik faaliyetler bakımından gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Etkinlik No.: 23

1. Yönerge

1. **Dış Ticaret Fazlası Veren Ürünler**: Otomotiv endüstrisi, örme giyim eşyası ve aksesuarı, örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı ile meyveler ve sert kabuklu meyvelerde ihracat ithalattan fazla olduğu için dış ticaret fazlası oluşmaktadır.

   Dış Ticaret Açığı Veren Ürünler: Fosil yakıtlar ve yağlar, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, makineler ve aksamları, elektrikli ve elektronik cihazlar, demir-çelik ile plastik ve plastik mamulü ürünlerde ithalat ihracattan fazla olduğu için dış ticaret açığı oluşmaktadır.

2. Otomotiv endüstrisi, makineler ve aksamları, elektrikli ve elektronik cihazlar, demir-çelik, örme giyim eşyası ve aksesuarı, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı ile fosil yakıtlar ve yağların 2020 yılı ihracatı 2019 yılına göre azalmıştır.
Fosil yakıtlar ve yağlar, demir-çelik, plastikler ve mamulleri, meyveler ve sert kabuklu meyveler, örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı ile örme giyim eşyası ve aksesuarının 2020 yılı ithalatı ise 2019 yılına göre azalmıştır. İhracat ve ithalat miktarlarının azalmasının başlıca nedeni, 2020 yılında yaşanan Covid-19 küresel salgınıdır.

2. Yönerge

1. Ülkemizin 1950 yılı ihracatında tarımsal ürünler daha fazla paya sahipken bu oran, yıllar içerisinde azalarak 2020 yılında %3,38'e kadar gerilemiştir. Sanayi ürünlerinin ihracattaki oranı ise 1950 yılında çok az iken 2020 yılında %94,74'e kadar yükselmiştir. Bu durum, Türkiye ekonomisinin yıllar içerisinde geliştiğini göstermektedir.

Etkinlik No.: 24

1. Yönerge

1. Haritada 2 numaralı ilimize giden kişi; Ayasofya, Aya İrini, Topkapı Sarayı, Yerebatan Sarayı, Gülhane Parkı, Sultanahmet Camii ve Sultanahmet Meydanı'nı ziyaret edebilir.

2. Haritada 3 numaralı ilimize giden bir kişi; burada doğal güzellikler açısından Damlataş ve Karain mağaraları, Manavgat, Kurşunlu ve Düden şelaleleri, Konyaaltı Plajı ile Çıralı Yanartaş ve Köprülü Kanyon'u ziyaret edebilir.

2. Yönerge

1.

Görselin Adı	Haritadaki Yeri	Doğal Sembol	Kültürel Sembol
Göbeklitepe	1		Kültürel
Damlataş Mağarası	3	Doğal	
Muradiye Şelalesi	4	Doğal	
Peribacaları	8	Doğal	
Sümela Manastırı	6		Kültürel
Topkapı Sarayı	2		Kültürel
Nemrut Dağı	5		Kültürel
Pamukkale Travertenleri	7	Doğal	

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 25

Yönerge

① Somut olan kültürel miraslarımız
- Efes Antik Kenti
- Bergama Antik Kenti
- İstanbul'un tarihi alanları
- Çatalhöyük Neolitik Kenti
- Göreme Millî Parkı ve Kapadokya

Somut olmayan kültürel miraslarımız
- Kız isteme merasimi
- Kına gecesi
- Yöresel yemekler
- Semah gösterisi
- Yöresel oyunlar
- Konya etli pilavı

② Afyon kaymağı, Afyon sucuğu, Gemlik zeytini, Ezine peyniri ve Konya etli düğün pilavı coğrafi işaret kapsamındaki ürünlerdir.

③ Efes Antik Kenti, Bergama Antik Kenti, Çatalhöyük Neolitik Kenti, İstanbul, Göreme Millî Parkı ve Kapadokya UNESCO tarafından koruma altına alınmış kültürel miraslarımızdandır.

④ Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 26

Yönerge

①

	Turizm Türü	Yaygın Olarak Yapıldığı Yerler
1	Dağcılık Turizmi	Ağrı Dağı (Ağrı), Beydağları (Antalya), Erciyes Dağı (Kayseri), Bolkar Dağları (Mersin), Aladağlar (Niğde), Kaçkar Sıradağları (Rize), Munzur Dağı (Tunceli), Süphan Dağı (Van)
2	Yayla Turizmi	Kuzey Anadolu ve Toros Dağları
3	Kongre Turizmi	İstanbul, Ankara, Antalya
4	Golf Turizmi	Antalya, Muğla, İstanbul
5	Yat Turizm	İzmir, Kuşadası, Bodrum, Datça, Marmaris, Göcek, Antalya, Kemer, Bozburun

②
- Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında yer alması
- Ilıman iklim kuşağında bulunması
- Verimli tarım topraklarına sahip olması
- Su kaynakları bakımından zengin olması
- Üç tarafının denizlerle çevrili olması

③ Türkiye'de kuş gözlemciliğine ait turizmin gelişmesinde ülkemizin zengin sulak alanlara sahip olması ve kuşların göç yolları üzerinde bulunması etkili olmuştur.

④ Ülkemizin farklı turizm potansiyeline sahip olmasında mutlak ve göreceli konumuyla ilgili aşağıdaki özellikler etkili olmuştur:
- Üç tarafının denizlerle çevrili olması
- Ilıman kuşakta yer alması ve güneşli gün sayısının fazla olması
- Jeolojik yapısı
- Jeomorfolojik yapının farklılığı
- Doğal su kaynakları
- Zengin bitki ve hayvan çeşitliliği
- Farklı kayaç türlerinin bulunması

Etkinlik No.: 27

Yönerge

①

2	Uludağ	Kayseri
4	Kartepe	Kocaeli
6	Davraz	Isparta
7	Kartalkaya	Bolu
9	Erciyes	Kayseri
10	Palandöken	Erzurum

②

1	Gönen	Balıkesir
3	Pamukkale	Denizli
5	Sandıklı	Afyon
8	Kızılcahamam	Ankara

③ Akdeniz ve Ege kıyılarıdır. Deniz sezonun uzun sürmesi, denize girmeye elverişli koy ve körfezlerin çokluğudur.

④ Yöresel yemek tadımı anlamında en çok ziyaret edilen illerimiz Adana, Gaziantep ve Hatay'dır. UNESCO tarafından gastronomi alanında koruma altına alınan şehrimiz ise Gaziantep'tir.

Etkinlik No.: 28

Yönerge

① Ülkemizde turizme yönelik hazırlanan politikalarda amaç; sürdürülebilir, rekabete dayalı, günün koşullarına ayak uydurabilen ve talepler doğrultusunda gelişen bir turizm sektörü oluşturmaktır. Ayrıca turizm faaliyetleri ile doğal, çevresel, ekonomik ve sosyal yapıyı bozmamak, eldeki kaynakları en verimli şekilde kullanmak esastır.

② Turizm faaliyetlerinin gelişmesine bağlı olarak doğal ve kültürel değere sahip alanların kullanımı artmıştır. Millî park uygulaması ile gerek turizm gerekse diğer beşerî faaliyetler sonucu bu alanlarda oluşacak tahribatın önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Doğal ve kültürel kaynakları korumaya yönelik millî park uygulamasına benzer şu örnekler verilebilir:

a) UNESCO Dünya Miras Listesi

b) Mavi Bayrak Uygulaması

c) Tabiatı Koruma Alanı

ç) Ramsar Alanları

③ Turizm, ülkemizde her geçen yıl daha da büyüyen bir ekonomik faaliyettir. Ülkemize gelen turist sayısı ve turizm gelirlerinin 2001 yılına göre 2019 yılında arttığı görülmektedir. Bunun sonucunda daha çok turizm tesisi yapılmakta, bu tesislerde daha fazla kişi istihdam edilmekte, bu bölgelerde altyapı hizmetleri gelişmekte ve turizmden elde edilen gelir dış borç ödemelerine katkı sağlanmaktadır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 29

Yönerge

1. Turizm gelirleri ihracat gelirleri içerisinde değerlendirildiği için gelirin artışı, ihracatın ithalatı karşılama oranını artırmaktadır. Bunun yanında milyonlarca kişiye istihdam imkânı sunmaktadır. Ekonomik göstergelerin yanında alt ve üst yapının gelişimine katkı sunması anlamında ulaşım, ticaret gibi birçok sektörün de gelişmini sağlamaktadır. Ayrıca geleneksel ürünlerin pazarlanmasında, kırsal yerleşmelerin gelişmesinde, bölgeler arası kalkınma farkının azalmasında önemli bir payı bulunmaktadır.

2. Türkiye'nin yıllara göre turist sayısı ve turizm gelirleri aynı doğrultuda değişim göstermemektedir. Şöyle ki turizm geliri bakımından 2002 ve 2015 yıllarında aynı sıradayken turist sayısı bakımından 2002'de 17. ve 2015'te ise 6. sırada yer almaktadır. Benzer şekilde 2015 ve 2019 yıllarında turist sayısı bakımından 6. sırada yer alırken 2015'te 12. ve 2019'da ise 14. sırada yer almaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi turist sayısı ve turizm gelirleri, ülkemizde ve diğer ülkelerdeki turistlerin yaptıkları kişi başı ortalama harcamalara göre değişiklik göstermektedir.

3. Sorunun cevabı öğrenciye göre değişiklik göstermektedir.
   - Turizmde rekabetin ucuz ürün yerine markalaşan turizm bölgeleri oluşturularak sağlanması,
   - Var olan turizm bölgelerinin sürdürülebilirlik perspektifi içinde yeniden ele alınarak planlanması ve kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturulması,
   - Turizmin gelişiminin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesi,
   - Uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi,
   - Küresel eğilim taleplerinin izlenmesi ve buna yönelik planlama ve uygulamalar yapılması,
   - Turizmde ürünün çeşitlendirilerek sezonun bütün bir yıla yayılması,
   - Yurt içi ve yurt dışı tanıtım ve pazarlamanın etkin kılınması,
   - Yöreye özgü farklı turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu sağlayarak çok çeşitli turizm imkânlarını sağlık, eğitim vb. farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunulabilen alternatif turizm odaklı (sağlık ve termal, golf, kış sporları, doğa turizmi vb.) turizm kentlerinin oluşturulması,
   - Turist profili odaklı turizm ürünü oluşturulması,
   - Nitelikli turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması,
   - Turizmin geri kalmış bölgeler ve özellikle dezavantajlı grupların sosyoekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması,
   - Turizmle ilgili altyapı ve ulaşım yatırımlarında özel sektörün etkinliğinin özendirilerek kamunun yükünün hafifletilmesi,
   - Turizm planlamasının bütüncül planlama yaklaşımı ile merkezî-yerel yönetimlerin eş güdümü sağlanarak yönetsel organizasyonun ve finans olanaklarının birlikte ele alınması,
   - Turizm eğitimi ile iş gücü kalitesinin artırılması ve sektörde sertifikasyon sisteminin etkin bir şekilde uygulanması,
   - Yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu sıra dışı konaklama ünitelerinin desteklenmesi gibi fikirler belirtilebilir.

Etkinlik No.: 30

Yönerge

1. Geçmişten günümüze kıta ve okyanusların konumsal öneminin değişmesinde siyasi gelişmeler (savaşlar, göçler vb.), coğrafi keşifler, doğal kaynaklar açısından zengin sahaların keşfi, teknolojik yenilikler ve ulaşım alanındaki gelişmeler etkili olmuştur.

2. Asırlar boyunca eski dünya karaları olarak adlandırılan ve Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayarak "Avrasya" kavramını ortaya çıkaran ticaret yolları, ticari ve ekonomik ihtiyaçlardan doğmuştur. Bazı dönemlerde önemi azalsa da bu yollar, günümüze kadar varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

3. İki su kütlesini birleştirmek için insanlar tarafından açılan su yollarına kanal adı verilir. Deniz yolu ulaşımında çok önemli olan kanallar, yolların kısalmasını sağlayarak ülkeler arası taşımacılığı hızlandırmıştır. Panama ve Süveyş, dünyadaki en önemli kanallar olarak kabul edilmektedir. Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanusu bağlayan Panama Kanalı'nın açılmasıyla Karayipler-Meksika Körfezi Yolu gibi güzergâhların dolayısıyla Orta Amerika'nın önemi artmış, Macellan Boğazı'nın önemi de azalmıştır. Akdeniz ve Kızıldeniz'i birbirine bağlayan Süveyş Kanalı'nın açılması ise Akdeniz ve Kızıldeniz'in yanı sıra çevre karaların önemini artırırken Ümit Burnu Yolu'nun önemini de azaltmıştır.

4. Avrupa ile Asya arasındaki kara ticaret yollarının Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde olması Avrupalıları rahatsız ediyordu. Asya'daki ipek, baharat ve değerli maden zenginliğine ulaşacak alternatif ticaret yollarının bulunması amacı ile Portekizli ve İspanyol kaptanlar tarafından başlatılan Coğrafi Keşifler; yeni kıtalar, okyanuslar ve deniz aşırı toprakların keşfedilmesine sebep olmuştur. Bu süreçte uzun süren yolculukların daha kısa zamanda gerçekleşmesi deniz taşımacılığının önemini artırmış; böylece Atlas Okyanusu, Ümit Burnu güzergâhı ve yeni keşfedilen kara parçalarının önemi artmış, İpek ve Baharat yolları güzergâhında yer alan Akdeniz ve Anadolu'nun önemi ise kısmen azalmıştır.

Etkinlik No.: 31

Yönerge

1. **Küresel Etkilerine Göre Ülkeler:** Mısır, Türkiye, Panama ve Japonya
   Bölgesel Etkilerine Göre Ülkeler: Şili, Avustralya, Kanada, Norveç ve Güney Afrika Cumhuriyeti

2. Önemli su yolları (Süveyş, Panama vb.) ve denizler (Akdeniz, Kızıldeniz vb.) vasıtasıyla okyanuslara bağlanabilmesi ve nüfusun yoğun olduğu merkezler ile üretim alanlarına yakın olması, ülkelerin deniz yolları ulaşım sisteminde küresel ya da bölgesel etkiye sahip olmalarında etkili olmuştur.

3. Deniz yolları ulaşım sistemi incelendiğinde yoğunluğun Orta Kuşak ve Atlas Okyanusu'nda fazla, Büyük Okyanus ve Güney Yarım Küre'de ise az olduğu görülmektedir. Pazar ve üretim merkezlerinin Orta Kuşak ve Atlas Okyanusu'nda yoğunlaşması, bu durumu ortaya çıkaran en önemli faktörlerdir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 32

Yönerge

1. Anadolu, genel olarak yer kürenin kuzeyinde ve ılıman iklim kuşağındadır. İklim özellikleri bakımından geçmişten günümüze yaşamaya en uygun bölgede bulunması insanları bu bölgeye çekmiştir. Anadolu, batıda doğal bir uzantısı olan Ege Adaları ve Batı Trakya'dan doğuda Van ve Urmiye göllerine kadar uzanır. Kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Akdeniz ile çevrili olması ve Marmara Denizi ile Trakya'nın Anadolu'dan kopması bu kara kütlesini bir yarımada hâline getirir. Güneybatı Asya'da bulunan Anadolu ayrıca Afrika ve Avrupa kıtalarına da komşudur. Sonuç olarak bulunduğu konum itibarıyla söz konusu 3 kıtanın birleşim noktasında bulunması, Anadolu'nun stratejik önemini artırmaktadır. Bundan dolayı geçmişte kurulmuş birçok devlet Anadolu'ya hâkim olmaya çalışmıştır.

2. Jeomorfolojik özellikleri bakımından Anadolu dağlık bir bölgedir. 1000 metreden daha yüksek arazi kesimleri bütün Türkiye arazisinin %55'ini oluşturur. Genel anlamda dağların uzanış doğrultusu doğu-batı yönündedir. Kıyı ile iç kısımlar arasındaki ulaşım, geçit ve boğazlardan sağlanır. Bu durum, Anadolu'nun kuzeyden ve güneyden gelebilecek saldırılara karşı savunma imkânını artırır. Dar ve derin vadiler ile geçit ve boğazlarda daha az birliklerle düşmanın büyük kuvvetleri durdurulabilir. Bunun yanında dağlık sahalar, ulaşım imkânını kısıtladığı için kara ordularının hareket hızlarını sınırlandırır. Malazgirt Meydan Muharebesi'nde (1071) Selçuklu Devleti'nin, asker sayısı fazla olan Bizans'ı mağlup etmesinde askerî stratejinin yanında jeomorfolojik özelliklerin kullanılması da etkili olmuştur.

3. Coğrafi bütünlüğü sağlamak için devletler; deniz, dağ uzantıları, nehir gibi doğal engelleri kullanarak ülke sınırlarını oluşturmak isterler. Bu bakımdan coğrafi bütünlüğünü sağlayabilmiş devletler uzun ömürlü olmuşlardır. Bunun yanında çok fazla yarımadadan oluşan ve komşusu fazla olan devletler sorun yaşayabilmektedir. Çok iyi ulaşım ağı kurmasına rağmen Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasında başkentin İtalya Yarımadası'nda olması ve imparatorluğunun birçok yarımadadan oluşması etkili olmuştur. Roma İmparatorluğu'nun devamı olan Bizans Devleti'nin başkentinin İstanbul olması konum avantajı sağlamış ve devlet uzun süre varlığını korumuştur. Üç kıtada toprağı olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma sürecinde coğrafi bütünlüğünün çok parçalı olması da etkili olmuştur. Bunun yanında başkentinin İstanbul olması, konum avantajını elinde bulundurmasını ve varlığını uzun yıllar boyunca devam ettirmesini sağlamıştır.

4. Türkiye'nin büyük bir kısmı denizlerle çevrilidir. Denizlerdeki güvenliğin ve menfaatlerin korunması, kuvvetli bir deniz gücünün ve amfibi kuvvetlerin elde bulundurulması ve devam ettirilmesini zorunlu kılar. Anadolu'nun tehlikeye açık kısımları deniz kıyılarıdır. Bu açıdan savunma hatlarının en iyi şekilde düzenlemesi gerekmektedir. Bunun en güzel örneği 1915 Çanakkale Zaferi'dir.

Etkinlik No.: 33

Yönerge

1. Kıbrıs, Güney Batı Asya ve Doğu Akdeniz'in kontrol edilmesindeki işlevinden dolayı ilgi odağıdır. Ada'nın stratejik değeri, özellikle deniz ticaret yolları ve başlıca önemli hava yollarından biri üzerinde bulunması ile artmakta ve bu durum menfaat çatışmalarına neden olmaktadır. Ada, bütün Orta Doğu ülkelerini kontrolünde bulunduran "sabit bir uçak gemisi" gibidir. Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün tamamen; Irak ve Mısır ise kısmen bu geminin menzilindedir. Orta Doğu bölgesinin kalbi, İskenderun-Basra-Süveyş üçgenidir. Kıbrıs, coğrafi mevkii itibarıyla bu üçgenin iki köşesi olan İskenderun ve Süveyş'i kontrol altında bulundurmaktadır.

2. Akdeniz çevresinde hâkimiyet kurmak iddiasında olan devletler için Kıbrıs Adası, Akdeniz çevresindeki ülkelere girişi sağlayan anahtar konumundadır. Kıbrıs Adası'nın stratejik konumundan dolayı birçok medeniyet, Ada'yı elinde bulundurmaya çalışmıştır. Gücünü kaybeden devletler Kıbrıs Adası'nı da kaybetmiştir.

3. Kıbrıs sorunu, özellikle Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde gündemin üst sıralarında yer almaktadır. Bunun yanında bölgede bulunan petrol rezerv bölgelerinin sınırlarının oluşturulması, aranması ve çıkarılması sorun oluşturmaktadır. Hâlâ çözümlenemeyen bu sorunun ana nedeni Ada'nın stratejik önemidir. Kıbrıs'ın stratejik önemi; Orta Doğu petrolünün ulaşım yollarına egemen olması, Orta Doğu'dan Afrika'ya uzanan ekseni kontrol etmesi, Anadolu- Orta Doğu-Süveyş Kanalı hattına hâkim olması, Süveyş Kanalı'ndan Hint ve Pasifik Okyanusu'na uzanan deniz yolunun kontrol noktalarından biri olması ve Orta Doğu'da petrol merkezli muhtemel bir savaşta depo görevini üstlenebilecek olması gibi sebeplere dayanmaktadır.

4. Kıbrıs Adası'nın ekonomik değerini etkileyen olaylar; İlk Çağ'da Akdeniz Havzası'ndaki ticaret, Orta Çağ'da Baharat Yolu ticareti, Yeni Çağ'da Coğrafi Keşifler, Yakın Çağ'da Süveyş Kanalı'nın açılması ve Güney Batı Asya'da petrol bulunmasıdır.

Etkinlik No.: 34

Yönerge

1. Türkiye'de petrol ve doğal gaz rezervleri ülke ihtiyacına yetmemektedir. Enerji kaynaklarının komşu ülkelerden temin edilmesi, ulaşım masraflarını azaltmakta ve ülkeler arası ticaret ilişkisinin gelişmesini sağlayarak bölgesel çıkarlar doğrultusunda ortak politikalar geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

2. Türkiye doğal gaz ihtiyacını Azerbaycan, Rusya, İran, Cezayir, Katar ve Nijerya'dan sağlamaktadır. Petrolü ise Rusya, İran, Irak, Hindistan gibi ülkelerden temin etmektedir. Böylelikle tek bir ülkeye bağlı kalınmayıp, yaşanabilecek olumsuz durumlarda farklı ülkelerden enerji talebi karşılanmış olacaktır. Bunun yanında ülkemizde satın alınan fazla gazın depolanması için tesisler yapılmıştır.

3. Hazar Havzası'nın ve Asya'da bulunan Türk Cumhuriyetlerinin enerji kaynakları, tüketim merkezleri olan Batılı ülkelere taşınarak Türk devletlerinin kalkınması sağlanacaktır. Bunun yanında transit hatlardan da gelir elde edilecektir. Rusya'dan sağlanan doğal gazın Avrupa ülkelerine taşınması Türkiye ile Rusya arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesine de katkı sunacaktır.

4. Tarihî İpek Yolu ticaretinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için demir yollarının kullanılması planlanmaktadır. Asya, Avrupa ve Afrika arasında bulunan ve bu kıtalara demir yolu hatları bulunan Türkiye'nin stratejik önemi demir yolu hatlarının kullanılmasıyla artacaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 35

1. Yönerge

1. Doğu Akdeniz'in çok boyutlu (askerî, ticari, ulaştırma vs.) stratejik öneminin yanı sıra sahip olduğu düşünülen yüksek enerji potansiyeli doğal olarak kaynakların ve dolayısıyla denizlerin paylaşımı mücadelesini de beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda Türkiye ve Doğu Akdeniz'e kıyısı bulunan ülkeler arasında deniz sınırı belirleme konusunda anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Uluslararası kesin bir anlaşmanın olmaması nedeniyle Türkiye'nin deniz sınırına diğer ülkelerin uymadıkları görülmektedir.

2. Doğu Akdeniz, genel coğrafi konumu itibarıyla dünyanın doğusu ile batısını birbirine bağlayan ticaret yolu üzerinde bulunmaktadır. Dünya petrolünün yarıdan fazlasını ihtiva eden Orta Doğu'yu ve komşu bölgeleri kontrol altında tutması nedeni ile hem bu bölgede bulunan devletlerin hem de diğerlerinin ilgisini çekmektedir. Doğu Akdeniz, Türkiye ve Suriye üzerinden Mezopotamya ve Yakın Doğu'ya, Süveyş Kanalı ile de Arap Yarımadası'na ve Basra Körfezi'ne ulaşmaktadır. Kıyısı olan devletler ile Avrupa, Güneydoğu Asya ve Afrika ülkelerine yapılan deniz ticaretinin düğüm noktası olan Doğu Akdeniz'in önemi Süveyş Kanalı'nın açılması ile Avrupa-Uzak Doğu hattının Ümit Burnu'ndan geçen yola göre 7.000 deniz mili kısalmış olmasıyla daha da artırmıştır.

2. Yönerge

1. Uluslararası mahkeme kararlarda ön plana çıkarılan prensip "coğrafyanın üstünlüğü" prensibidir. Coğrafya kavramından, iki ülke arasında sınırlandırmaya konu olan alandaki ana kara coğrafyası anlaşılır. En önemli coğrafi unsur, ana kara kıyılarının uzunluğudur. Yunan adaları, Yunan ana karası ile Anadolu kıyıları arasında çizilen ortay hatta bakarak "Ters Tarafta" yer alan adalar olduklarından, sınırlandırma konusunda kıyı oluşturamaz ve kara suları dışında kıta sahanlığına sahip olamaz. Uluslararası mahkemeler, sınırlandırma işlemine başlarken öncelikle iki ana kara ülke arasında, ana kara ülkelerinin coğrafi özelliklerini yansıtan bir sınırlandırma çizgisi belirlemektedir.

Etkinlik No.: 36

Yönerge

1. Kaynağını Orta Asya'dan alan Türk devletleri; Sibirya, Afrika, Balkanlar ve Orta Avrupa'ya kadar çok geniş bir sahaya yayılmıştır.

2. Bu durum; Türk devletlerinin kurulduğu bölgelerin, Türklerin yaşam felsefesi ve estetik kaygılarının, tarihî eserlerin yapıldığı zaman dilimlerinin ve bu eserlerin bulunduğu bölgelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yönden farklı olmasıyla ilgilidir.

3. Türk kültürü hakkında araştırma yapmak isteyenler; mimari eserler, kitabeler, köprüler, çeşmeler, kervansaraylar ve hamamlardan yararlanabilir.

4. 1-Göktürk Devleti,
   2- Timur İmparatorluğu,
   3- Büyük Selçuklu İmparatorluğu,
   4, 5, 6- Osmanlı İmparatorluğu tarafından yapılmıştır.

Etkinlik No.: 37

Yönerge

1. Türk devletleri benzer süsleme ve desenler kullanmışlardır. Görsellere baktığımızda sekizgen yıldız desenini belirgin olarak görmekteyiz.

2. Dil; kaynağı itibarıyla bir milletin yaşam tarzının, yaşadığı coğrafyanın, geçim tarzının, ekonomik ve ticari faaliyetlerinin ortaya çıkardığı, şekillendirdiği ve beslediği seslerden örülmüş, kendine özgü kuralları olan, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal ve sosyal bir iletişim aracıdır. Dil, bir milletin ortak malıdır; sosyal bir sözleşmedir, doğaldır, canlıdır, nasıl ve ne zaman oluştuğu bilinemeyen kuralları sahiptir. Dil, bir milletin varlığını ve devamını sağlayan, milli şuuru besleyen, bir millete mensup olma hazzını veren ve mensuplarını birbirine yaklaştırarak aralarında birlik duygusu oluşturan en önemli ortak değerdir. Türkçe; tarihte Türk devletlerinin kurulup hüküm sürdüğü tüm coğrafyada, Balkanlarda, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde, Orta Doğu'da; İran, Çin, Rusya, Afganistan gibi ülkelerde yoğun bir kullanım alanına sahip olmuştur.

3. Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Çin, Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, İran, Irak, Suriye, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Romanya, Ukrayna ve Moldova.

Etkinlik No.: 38

Yönerge

1. Dünyanın farklı bölgelerinden, farklı kültürlerinden çıkan ürünler internet ortamında çeşitli dijital platformlar aracılığı ile insanlara sunulmaktadır. Bu durum da pek çok insanın kültürel anlamda bir etkileşime girmesini sağlamaktadır. Genelde çıktıkları coğrafyanın kültürel özelliklerini taşıyan bu ürünler, farklı kültürlerdeki insanları etkileyebilmekte ve o kültüre karşı merak uyandırabilmektedir. Bu durumun hem kültürel anlamda karşılıklı etkileşime yol açması hem de ekonomik getirilerinin olması gibi olumlu sonuçları olabilmektedir. Bazı görüşlere göre ise hızla dijitalleşen dünyada küresel boyutta bir tüketim toplumu meydana gelmekte ve insanlar tek tipleşmektedir.

2. Türk yapımı diziler Orta Doğu'dan Balkanlar'a, Afrika'dan Orta Asya, Uzak Doğu ve Güney Amerika'ya kadar pek çok kıtada gösterilirken, yaklaşık 146 ülkede 700 milyon kişi tarafından izlendi. 2013'te 150 milyon dolar civarında olan Türk dizi ihracatının tutarı, 2018 yılında 500 milyon dolara çıktı. Dizi ihracatından gelen ekonomik getirinin yanı sıra bu ülkelere yapılan çeşitli malların ihracatında da artış olmuştur. Ayrıca bu diziler sayesinde Türk kültürü ve Türkiye'ye karşı da bir merak uyanmış ve bu ülkelerden gelen turist ve öğrenci sayılarında da önceki yıllara göre artış olduğu gözlemlenmiştir.

3. Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 39

Yönerge

1. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çok uluslu bankacılık gelişmiştir. Ayrıca telekomünikasyonlar ulusal paraların, hisse senetlerinin, bonoların anında ve dünyanın her yerinden kontrolünü ve ticaretini mümkün kılmıştır.

2. Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 40

Yönerge

1. Gelişmişliğin belirlenmesinde birçok ölçüt vardır. Bunlardan bir tanesi ülkelerin sahip olduğu zenginliktir. Bu zenginlik tespit edilirken GSİH (Gayrisafi iç hasıla) ve GSMH (Gayrisafi millî hasıla) şeklinde iki kriter kullanılır. Bu sayılanların dışında doğurganlık, ölüm oranları, ortalama ömür, beslenme gibi toplumsal göstergelere ilave olarak enerji tüketimi gibi başka göstergeler de vardır. BM (Birleşmiş
Milletler), her yıl farklı istatistiki ölçütler arasında bir denge kurmak üzere "İnsani Gelişme İndisi" adıyla bir değer bulmaya çalışır. Bu indis; ülkeler arasında satın alma gücü, ortalama ömür ve yetişkin okuryazarlığı şeklinde üç istatistiğin kıyaslanmasına dayanır.

2. Çin dünyanın bugün A.B.D. ile birlikte en büyük ekonomisidir. Ancak Çin'in İnsani Gelişme İndisi (İGİ) çok yüksek seviyede değildir. Bunun da başlıca sebebi bir ülkenin gelişmişlik göstergesinde farklı parametrelerin de olması, ekonomik büyüklüğün gelişmişliğin belirlenmesinde tek başına yeterli bir kriter olmamasıdır. Bir ülkenin elde ettiği ekonomik gelir kadar bu gelirin nüfusa dengeli şekilde dağıtımı da gelişmişliğin önemli bir göstergesidir. Ayrıca nüfusun şehirleşme oranı, okuryazar oranı, iş kollarına dağılımı gibi ölçütler açısından da Çin birçok batılı devletin gerisindedir.

3. Sahra Altı Afrika ülkeleri, eski sömürge toplumları arasında yer almaktadır. Sanayileşen ülkeler buradaki kaynakları sömürerek bu bölgenin kendi kaynaklarından ve zenginliklerinden faydalanamamalarına sebep olmuştur. Dolayısıyla bölgede yer alan ülkeler, ekonomik olarak zenginleşememiş; sağlık, eğitim vb. alanlarda yetersiz kalmıştır. Sonuç olarak bu ülkeler, günümüzde BM'nin "İnsani Gelişmişlik İndisi"nde düşük insani gelişme grubunda yer almaktadır.

Etkinlik No.: 41

Yönerge

1. Almanya ekonomisinde ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyetlerin payı çok büyüktür. Bankacılık, sigortacılık ve hizmet sektörünün yanı sıra otomotiv, ilaç vb. birçok sanayi kolunda dev Alman firmalarının varlığı bu duruma örnek verilebilir. Latin Amerika'nın en büyük ekonomisine sahip Brezilya'da ise gelişmekte olan karma bir ekonomi vardır. Brezilya'nın gayrisafi yurt içi hasılasında dörtte üçlük paya sahip olan üçüncül ekonomik faaliyetler (ticaret ve hizmet)önemli bir yer teşkil etmektedir.Ancak Almanya ile kıyaslandığında Brezilya ekonomisinde tarım, ormancılık ve madencilik gibi birincil ekonomik faaliyetlerin ve bu faaliyetlere dayalı sanayi kuruluşlarının gayrisafi yurt içi hasıladaki payı çok daha fazladır.

2. Almanya'da okuryazar oranının Brezilya'ya göre daha yüksek olması ve eğitim, sağlık, hukuk, bankacılık, sigortacılık gibi hizmet sektörlerinin daha gelişmiş olmasından dolayı Alman nüfusunun hizmet sektöründeki istihdam oranı Brezilya'ya göre daha fazladır. Ayrıca Almanya daha gelişmiş bir sanayiye sahiptir. Dolayısıyla tarımda makineleşme oranı daha yüksektir. Bu da tarımda istihdam edilen nüfusun Brezilya'ya göre daha düşük olduğu anlamına gelir.

Etkinlik No.: 42

Yönerge

1. Sanayisi büyüyen Çin, ham madde ve enerji ihtiyacını karşılayabilmek ve yeni ihraç pazarlarına erişebilmek amacıyla Afrika ile ilişkilerini geliştirme yoluna gitmiştir.

2. Çin'in yükselişini sağlayan ekonomik koşullar şunlardır:
   - Yabancı sermaye yatırımlarına olanak sağlaması
   - Ucuz iş gücüne sahip olması
   - Ham madde satın alıp işleyerek ithalatı artırabilmesi

3. Çin-Afrika ilişkilerinin gelişmesinde;
   - Sömürgeci geçmişinin olmaması,
   - Koşula bağlı olmayan yardımlarda bulunması,
   - Bölgedeki ülkelerin iç işlerine müdahale etmemesi,
   - Kıtadaki ülkelerin taleplerine özen göstermesi,
   - Kıtadaki demokratik uygulamaları önemsemesi etkili olmuştur.

Etkinlik No.: 43

Yönerge

1. Venezuela'nın sanayileşememiş olması, küresel güçlerin ekonomik ve siyasi baskıları ülkenin küresel petrol üretimindeki payını düşürmüştür.

2. Venezuela'nın 2007'de günlük petrol üretimi, 3 milyon 237 bin varil iken 2017'de günlük petrol üretimi, 2 milyon 110 bin varil olarak düşüşe uğramıştır.

3. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomisinde dış satım ham maddeye dayanmaktadır. İlkel teknolojinin kullanıldığı bu tür ülkelerde kredi ve pazarlama olanakları ile kişi başına düşen gelir yetersizdir.

4. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomide dışa bağımlılığını azaltmak için ekonomik kalkınmaya önem verilmeli, araştırma geliştirme faaliyetlerine ayrılan kaynak artırılmalı ve nitelikli bir iş gücü oluşturulmalıdır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 44

Yönerge

1. Üç kıtanın merkezinde bulunan Türkiye, doğal gazın boru hatları ile kıtalar arası (Asya'dan Avrupa'ya, Orta Doğu'dan Avrupa'ya) taşınmasında jeopolitik bir öneme sahiptir. Bu nedenle Rusya gibi doğal gaz üreticisi ülkeler, Türkiye'yi önemli bir pazar olarak görmektedir. Bulunduğu coğrafi konum itibarıyla ülkemiz; sosyal, kültürel, iktisadi, jeopolitik ve jeostratejik olarak çeşitli avantajlara sahiptir. Dış politika amacı taşıyan Orta Doğu, Kafkaslar, Balkanlar gibi bölgelerin tam ortasında yer alan Türkiye, küresel ve bölgesel düzeyde tüm politikaların hedefi ve hareket noktası konumundadır. Ülkemizin enerji kaynaklarına yakınlığı, doğu-batı, kuzey-güney yönlerinde enerji güzergâhında bulunması, enerji kaynaklarına açılımı destekleme ve engelleme özelliği, Türkiye'nin küresel ve bölgesel jeopolitik içinde önemini artırmaktadır.

2. Türkiye, iyi bir diplomasi ve kazançlı antlaşmalar ile enerji merkezi hâline gelerek bölgede daha güçlü bir ülke olabilir. Bunun yanı sıra boru hatları ticaretinden yararlanarak enerji kaynaklarına harcanan maddi yükü azaltmakla birlikte ülke kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirebilir.

Etkinlik No.: 45

Yönerge

1. Azerbaycan ile Ermenistan arasında yaşanan sıcak çatışmanın nedenleri, Azerbaycan toprağı olan Dağlık Karabağ'ın Ermenistan tarafından işgal edilmesi ve bölgedeki etnik farklılıkların iki ülke arasında sınır anlaşmazlıklarına yol açmasıdır.

2. Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Dağlık Karabağ sorunu, bölgede menfaati bulunan devletlerin taraflanmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan durum, ekonomik ve siyasi nedenleri beraberinde getirerek uluslararası sorun hâline dönüşmüştür.

3. Uluslararası sıcak çatışmaya neden olan doğal unsurlar:
   - Su kaynakları ve toprak paylaşımı
   - Yer altı zenginliklerinin paylaşımı
   - Enerji kaynaklarının paylaşımı

   Beşerî ve ekonomik unsurlar:
   - Ekonomik sorunlar
   - Sınır sorunları
   - Siyasi sorunlar
   - Geçmişe dayanan sorunlar
   - Bağımsızlık isteği
   - Önemli ulaşım yollarının kontrolü

Etkinlik No.: 46

Yönerge

1. Orta Doğu ülkeleri arasında su kaynaklarının paylaşımı ile ilgili yaşanan sorunun nedenleri; bölgeye düşen yıllık yağış miktarının yetersiz olması, su sıkıntısının artması, birden fazla ülkenin sınırları içinde bulunan akarsuların varlığı ve sınır anlaşmazlıklarıdır.

2. Gelecekte su kaynaklarının azalacağı ve sınıraşan sular sorunun giderek artacağı düşünüldüğünde su sorununun yaşanmasının nedeni; küresel iklim değişikliği, su kaynaklarının kirletilmesi, su havzalarının daralması, su kullanımının bilinçsizce artması ve nüfus artışıdır.

3. Sınıraşan suların adil kullanımı konusunda ülkelere düşen sorumluluklar şunlardır: Ülkeler; suyun kullanımında ve su kaynaklarının korunmasındaekolojik olarak duyarlı, ikili ya da çok taraflı antlaşmalarla çözüm yolu bulmalıdır. Kıyıdaş devletler; sınıraşan etkileri azaltarak ulusal ve uluslararası eylemleri güçlendirmeli, su kullanımı için araştırma ve geliştirmeye yönelik iş birliğinde bulunmalı, sınıraşan sulara ilişkin verileri zamanında ve doğru şekilde paylaşmalıdır. Taraflar, su kullanımı konusunda adil ve makul bir tutum sergilemelidir.

Etkinlik No.: 47

Yönerge

1.

Nedenler	A	B	C	D
İklim değişikliği		X		
Canlıların yaşam ortamlarının bozulması	X	X	X	X
Aşırı avlanma ve tüketim		X	X	
Ekosisteme yeni türlerin girişi	X			

2. a) Göle aşılama yapılırken kullanılan balık türlerinin baskın ya da yırtıcı tür olması, göldeki diğer balıkların yok olmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak da tür çeşitliliği azalmıştır.

   b) Gölde yaşayan balıklara zarar vermeyen ve birbiriyle uyumlu türlerin aşılanması gerekmektedir.

3. Bitki örtüsünün aşırı tahrip edilmesi bu bölgede erozyona neden olmaya başlayacaktır. Erozyonla birlikte bu bölgedeki toprağın verimliliği yok olacaktır. Ayrıca gelişimini tamamlamadan tüketilen bitkilerin gelecek dönemlerde yetişmesi zorlaşmaktadır. Meralar hayvancılık faaliyetleri için büyük bir önem arz etmektedir. Burada yetişen bitkiler sayesinde hayvanların yem ihtiyacının bir bölümü ücretsiz olarak temin edilebilmektedir. Fakat aşırı otlatma ile ortaya çıkan sorunlar, hayvancılık faaliyetlerinde masrafların artmasına ve ekonomik anlamda birtakım sıkıntılar yaşanmasına olmaktadır.

4. Gölün kurutulması, bölgede yetişen bitki örtüsünün yok olmasına ve buradaki ekosistemin tamamen ortadan kalkmasına neden olmuştur. Bitki örtüsünün ortadan kalkması, balık türlerinin ortadan kalkmasına sonuç olarak da balıkla beslenen kuş türlerinin nesillerinin tükenmesine neden olmuştur. Kısacası gölde yapılan tahribat, göl ekosistemini ortadan kaldırmış ve gölden elde edilen geliri olumsuz etkilemiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 48

Yönerge

1. Çevre sorunlarının temelinde doğaya çok fazla zarar veren fosil yakıtların kullanılması vardır. Fosil yakıtlar havanın, suyun ve toprağın kirlenmesine neden olmaktadır. Fakat yenilenebilir enerji kaynaklarının bu doğal ortamlara verdiği zararın çok daha az olması, onun günümüz şartlarında daha önemli bir kaynak hâline gelmesini sağlamaktadır.

2. Olumsuz;
Teknolojik gelişmelerle sayıları artan fabrikalar hava, su, toprak kirliliğine neden olmuştur. Bununla beraber kirlenen doğal ortamların bitki ve canlı yaşamlarını olumsuz etkilemesi, hem insan sağlığını hem de çevreyi tehdit eder duruma gelmiştir.
Olumlu;
Artan fabrikaların oluşturduğu olumsuz etkileri ortan kaldırabilmek için teknolojinin bize sunduğu avantajları kullanabiliriz. Fabrikalardan çevreye yayılan atıkların filtreleme teknolojisiyle en aza indirilmesi mümkündür. Ayrıca geri dönüşüm teknolojileriyle ihtiyacın bir bölümünün atık ürünlerden elde edilmesi imkânı vardır.

3. Ormanların kendilerini yenileme hızından daha hızlı tüketilmesi, onlarısınırlı ve tükenebilir bir kaynak hâline getirir. Bu sorunun çözümü için kesilen her ağacın yerine yeni fidanların dikilmesi, kesilecek ağaçların hastalıklı ve yaşlı ağaçlardan seçilmesi gerekir. Ayrıca orman alanlarının yerleşim, tarım alanı veya mera kullanımı için tahrip edilmesinin önüne geçilmelidir.

4. Bir bölgedeki tüketim hızının o bölgedeki doğal kaynakların yenilenme hızından fazla olması, ekolojik ayak izinin yüksek çıkmasına neden olur. Gelir düzeyi yüksek olan toplumlarda tüketim oranı gelir düzeyi düşük toplumlara oranla fazla olduğundan ekolojik ayak izi yüksek çıkar.

Etkinlik No.: 49

Yönerge

1. Çevre bilincinin yüksek olması, geri dönüşüm teknolojisiyle atıkların neredeyse yarısının geri dönüşüme kazandırılması ve bu sayede çevreye yayılan karbon miktarının en aza indirilmesiyle hava ve çevre kirliliğinin minimum düzeyde olması.

2. Hava kirliliğiyle mücadele için fosil yakıtlarının tüketiminin en aza indirilmesi, fabrika bacalarına filtre zorunluluğu getirilmesi ve kontrollerinin düzenli yapılması gerekir.
Su kirliliğiyle mücadele için ölü yakma törenlerinin nehirde yapılmaması ve endüstriyel atıkların nehre boşaltılmaması gerekir.

3. Gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümenin tamamlanması ve gelir düzeyinin yüksek olmasından dolayı çevresel sorunlar için bütçe ayrılması daha kolaydır. Ayrıca halkın refah seviyesinin yüksel olması da alınan önlemlere karşı sorumluluklarını yerine getirmeyi kolaylaştırmaktadır.
Gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkerde ekonominin büyük bir kısmı kalkınmaya ayrıldığından çevresel sorunlara karşı bir bütçe ayırmak çok daha zordur. Ayrıca alınmaya çalışılan önlemlerin halkı ekonomik olarak zorlaması da bu tedbirlerin uygulanabilirliğini azaltmaktadır.

Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 50

Yönerge

1. Çevreyi kendisine bırakılan miras değil emanet olarak görmek yaşadığı dünyayı; korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere en güzel şekilde devredilmesi gereken bir emanet olarak görmeyi, kendisinden sonra başkalarınında kullanacağını idrak etmeyi anlatmaktadır.

2. Metinlerde verilen insanlar çevreye karşı duyarlılığını davranışlarına da yansıtmış, kendi çevrelerinde yaptıkları küçük adımların nasıl büyük ve çevreye faydalı adımlara dönüşebildiğini kanıtlamışlardır. Çevre sorunlarına karşı birey olarak yapılabileceklerin aslında sınırsız olabileceğini göstermektedir.

3. Öğrencilerin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 51

Yönerge

1.

Sözleşme veya Örgütler	Ⓐ	Ⓑ	Ⓒ	Ⓓ
Greenpeace			X	
Bern				X
Tema		X		
Ramsar	X			

2. Ülkelerin yapılan anlaşmalarda alınan kararlara bağlı kalma ve bu kararları uygulama zorunluluğu vardır. Ayrıca ilgili ülkelerin kendi kanunlarında yer alan çevresel sorunlara yönelik düzenlemeler yapmaları ve uluslararası çevre sorunlarının çözümüne de katkı sağlamaları gerekmektedir.

3. Çevresel örgütler; çevre sorunlarının kaynağını belirleme ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmanın yanı sıra bahsedilen konularda toplumu bilinçlendirme, kamuoyu oluşturma ve yöneticilere yol gösterme şeklinde çalışmalar yürütürler.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 52

Yönerge

1. Afrika, dünyada siyasi istikrarın yeterince sağlanamadığı ve çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bir kıtadır. Bundan dolayı koruma politikalarının da yeterli olmadığı, yönetim planı eksikliğinin yaşandığı, kaçak avcılığın, orman tahribatının, izinsiz tarımsal faaliyetlerin yaygın olduğu, yasa dışı ve zehirli deniz ürünleri kullanımının ve insan kaynaklarının yetersiz olduğu bölgeler Orta Afrika'da yaygın olarak görülmektedir. Bunların dışında bölgede iç savaşların yaşanıyor olması, modern silahlarla bu bölgelerin tahribatına sebep olmaktadır.

2. Dünyanın tehlike altındaki kültürel mirasları haritası incelendiğinde yoğunluğun Orta Doğu, Kuzey Afrika, Yemen ve Afganistan'da olduğu görülür. Bu bölgelerde savaş ve iç savaşlarla birlikte ortak miraslara yönelik saldırıların artması, tarihî eser kaçakçılığının yapılıyor olması, eserleri koruma politikalarının yetersiz kalması, baraj inşa projeleri vb. faktörler dünyanın tehlike altındaki miras sayısında artışa neden olmuştur.

3. Türkiye'de siyasi istikrarın olması, sivil toplum kuruluşlarının çabaları, devlet kurumlarının politikaları ve çıkarılan kanunlarla doğal ve kültürel alanların korunması ülkemizde dünyanın tehlike altındaki doğal ve kültürel miras alanlarının bulunmamasını sağlamıştır. Ayrıca bu konuda devlet politikası gereği dünya genelindeki doğal ve kültürel varlıkları koruma sözleşmelerine taraf olmamız ve destek vermemiz de Türkiye'de doğal ve kültürel mirasların tehlikesiz ortamlarda varlığını sürdürmesini sağlamaktadır.

4. Öğrencinin seçeceği tehlike altındaki dünya mirasına göre cevap farklılık gösterebilir.

Etkinlik No.: 53

Yönerge

1. Bamyan Vadisi'nin kültürel peyzajı ve arkeolojik kalıntılarını tehdit eden en önemli unsurlar: Heykellerin kalan parçalarıyla birlikte Buda nişlerinin aniden çökme riskinin bulunması, mağaralarda hâlâ var olan duvar resimlerinin daha fazla bozulma riskinin bulunması, yağma ve kaçak kazı yapılması, antipersonel mayınların varlığı nedeniyle bölgenin bazı kısımlarına erişilemiyor olmasıdır.

2. Bamyan Buda heykellerinin savaşın kurbanı olduğu apaçık ortadadır. Afganistan'da iç savaşın yaşandığı dönemde (2001) ülke yönetiminde yer alan Taliban, Buda heykellerinin yıkılmasına karar vermiştir. Bu da savaşlar ve iç savaşlarda kültürel mirasların önemsenmeden ortadan kaldırılabileceğini göstermekte ve geri döndürülemez sonuçlar doğurmaktadır. Suriye'de yaşanan iç savaşta da yüzlerce eserin tahrip edildiği bilinmektedir. Halep'te tarihî camiler, çarşılar, kiliseler yıkılmış, tarihî eserler parçalanmış, bazıları da karaborsada satılmıştır.

KAYNAKÇA

Etkinlik no.: 1

Kozan, M. (2018). ,"İS 535-537 Yılları Arasında Orta Çağ'da Gelişen İklim Değişikliğinin Kuzey Yarımküre Üzerindeki Etkisi: Güneşin On Sekiz Ay Boyunca Etkisini Azaltması ve Yaşanan Soğumanın Tarihsel Yansımaları, TAD, C. 37/ S. 64, 2018, 207-226.

Etkinlik no.: 3

https://mfa.gov.tr ve https://tr.wikipedia.org/ adresinden alınmıştır.

Etkinlik no.: 4

METE. F, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/2 2020 s. 736-749, TÜRKİYE

BALİ. A, HALK OYUNLARI ÜZERİNE HALKBİLİMSEL BİR ARAŞTIRMA: MERSİN İLİ SİLİFKE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Etkinlik no.: 7

HAYIR, M., (2009) İstanbul Başakşehir'de Şehirleşme Süreci, Çantay Kitabevi ISBN: 978–975–9060–60–2, İstanbul, 2009

Etkinlik no.: 8

Meb 12.sınıf ders kitabı
https://www.akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/EylemPlani.pdf (E.T. 21/03/2021)

GÜRSOY,O.,(2019) Akıllı Kent Yaklaşımı Ve Türkiye'deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkânları, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Etkinlik No.: 9

Metin: MEB 12. Sınıf Ders Kitabı

https://solarsystem.nasa.gov/asteroids-comets-and-meteors/asteroids/16-psyche/in-depth/ (E.T.22/03/2021)
https://www.hayabusa2.jaxa.jp/en/ (E.T.22/03/2021)

Etkinlik No.: 10

Özçağlar, A. (2015). Bölge Kavramı ve Sistematiği Ders Notları, erişim http://geography.huma-nity.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/277/2016/04/B%C3%96LGE-KAVRAMI-YEN%¬C4%-B0-DERS-NOTLARI.pdf
Özçağlar, A. (2003). Türkiye'de Yapılan Bölge Ayrımları ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri, Coğrafi Bilimler Dergisi. 1, 3-18
Sönmez, S. (2015). Bölgesel Coğrafya, erişim http://cografya.balikesir.edu.tr/ssonmez/bolgesel/bolge-selders.pdf

Etkinlik No.: 11

http://www.gap.gov.tr/

https://www.tuik.gov.tr/

Etkinlik No.: 12

https://www.tuik.gov.tr/

Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, İ.F. (2014). Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya. Ankara: Pegem Akademi.

Etkinlik No.: 13

BAKIRCI, M. (2010). Ulaşım coğrafyası. Erişim adresi: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cografya_lisans_ao/ulasim_cografyasi.pdf (E.T. 12.03.2021 11.1

Etkinlik No.: 14

BAKIRCI, M. (2010). Ulaşım coğrafyası. Erişim adresi: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cografya_lisans_ao/ulasim_cografyasi.pdf (E.T. 15.03.2021 10.40)

Etkinlik No.: 17

https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Eylul-2020-33857
https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/yayinlar/deniz-ticaret-2018-istatistikleri.pdf
https://www.utikad.org.tr/images/HizmetRapor/utikadlojistiksektoruraporu2020-53923.pdf
https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Yayinlar/YayinPdf/KarayoluUlasimIstatistikleri2019.pdf
https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/bakanlik-yayinlari/ulasan-ve-erisen-turkiye-2020.pdf
https://ticaret.gov.tr/data/5d63d89d13b8762f7c43a738/16-Tasima%20Sekillerine%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf
https://atlantis.udhb.gov.tr/istatistik/files/ARSIV/Yillar_Itibariyle_Turk_Deniz_Ticaret_Filosunun_Gemi_Cinslerine_Gore_DWT_ve_Adet_Gelisimi.pdf
https://atlantis.udhb.gov.tr/istatistik/istatistik_kruvaziyer.aspx
https://www.researchgate.net/publication/261947351_Urban_growth_and_transport_Understanding_the_spatial_temporal_relationship

Etkinlik No.: 19

Altınay A. , Akıncı Ö. (2019). Uluslararası İşletme ve Ekonomi Çalışmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 12-24

Etkinlik No.: 20

https://www.cografyabilimi.gen.tr/dunyanin-onemli-uretim-alanlari/ (Erişim tarihi: 10/03/2021)

Etkinlik No.: 21

https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler (Erişim tarihi 22.03.2021)

Etkinlik No.: 22

Bakırcı, M. (2014). Coğrafi Açıdan Anadolu'nun Tarihi Ulaşım Ağı ve İpek Yolu. Avrasya Etütleri, 45(2014–1), s. 63–86.

Etkinlik No.: 23

https://www.tuik.gov.tr/ (Erişim tarihi: 15/03/2021-10.00)

Etkinlik No.: 28

https://www.yigm.ktb.gov.tr/(Erişim tarihi: 23/03/2021-10.00)
https://www.tuik.gov.tr/ (Erişim tarihi: 22/03/2021-09.00)
Tonbil Atça, Sevil, Türkiye'de Turizm Politikası ve Planlaması (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2019.

Etkinlik No.: 30

Koday, Z., Koday, Kaymaz Ç.K., (2017). Dünyadaki Bazı Önemli Boğazlar ile Kanalların Coğrafi Özellikleri ve Jeopolitik Önemleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3): 879-910. (E.T: 15.03.2021-17.25)

Etkinlik No.: 31

Tümertekin, E., Özgüç, N. (2013). Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma. İstanbul: Çantay. (E.T: 23.03.2021-15.29)

Etkinlik no.: 32

Büyük Selçuklu İmparatorluğu Haritası: MEB Tarih 11 Türk Kültürü ve Medeniyet Tarihi Kitabı
Makedonya imparatorluğu: http://img.eba.gov.tr/945/1ad/20e/e6f/89a/a04/5c0/a9f/b37/a9e/5fa/4f8/a4c/b14/037/9451ad20ee6f89aa045c0a9f-b37a9e5fa4f8a4cb14037.pdf (E.T. 02.03.2021 17:30)
Pers İmparatorluğu: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_ao/eirantarihi.pdf (E.T. 02.03.2021 17:00)
Roma İmparatorluğu: https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/4094_32998_1655.pdf (E.T. 02.03.2021 18:30)

KAYNAKÇA

Etkinlik no.: 33

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756756 (E.T. 14.03.2021-18.00)
https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php (E.T. 14.03.2021-18.00)

Etkinlik no.: 34

Petrol boru hatları : https://www.botas.gov.tr/Sayfa/dogal-gaz-ve-petrol-boru-hatlari-haritasi/168#gallery (E.T. 10.03.2021 10.00)
https://www.tpao.gov.tr/file/2003/sektor-raporlari-2018-2735e5d18395d1ba.pdf (E.T. 14.03.2021 15:00)
Demir yolu yolları : https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/demiryolu/demiryolu.pdf (E.T. 11.03.2021 12.00)

Etkinlik No.: 36

Orhun Yazıtları: https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/turk-dili-tarihi-ve-kulturune-isik-tutan-tonyukuk-yaziti (E.T 25.03.2021 16:30)
Uluğ Bey Medresesi: https://www.ogu.edu.tr/images/birimduyuru/2012109133723.pdf (E.T 25.03.2021 16:30)
Mescidi Cuma Camii: https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/kemal.ozkurt/64561/%C4%B0sfahan%20Mescid-i%20Cumas%C4%B1.pdf (E.T 25.03.2021 16:30)
Medine Tren İstasyonu: http://ottoman.mfa.gov.tr/eser.aspx?g=e9d6fdaf-9767-4659-b02f-fdd3b2f1522a (E.T 25.03.2021 16:30)
Keçiova Camii: http://www.tika.gov.tr/upload/2018/Ke%C3%A7iova%20Bro%C5%9F%C3%BCr/KeciovaCamii.pdf (E.T 25.03.2021 16:30)
Mostar Köprüsü: https://www.researchgate.net/publication/318382901_Making_a_home_in_Mostar_heritage_and_the_temporalities_of_belonging (E.T 25.03.2021 16:30)

Etkinlik No.: 38

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2011). Ekonomik Coğrafya: Küreselleşme ve Kalkınma. Çantay Kitabevi, İstanbul.
https://www.trthaber.com/haber/dunya/eglence-pazarinin-yukselen-yildizi-oyun-sektoru-505897.html (Erişim Tarihi: 07.03.2021)
https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizilerinin-yurt-disi-reytingi-hizmet-ve-mal-ihracatini-artirdi/1640070 (Erişim Tarihi: 05.03.2021)

Etkinlik No.: 39

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2011). Ekonomik Coğrafya: Küreselleşme ve Kalkınma. Çantay Kitabevi, İstanbul.

Etkinlik No.: 40

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2011). Ekonomik Coğrafya: Küreselleşme ve Kalkınma. Çantay Kitabevi, İstanbul.

Etkinlik No.: 41

https://data.un.org/en/iso/br.html (Erişim Tarihi: 27.03.2021)
https://data.un.org/en/iso/de.html (Erişim Tarihi: 27.03.2021)

Etkinlik No.: 42

Arslan, İ., (2018), Bir Ülke-Bir Kıta İlişkileri: Çin-Afrika Örneği, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:16, Sayı:31, 125-142, Çanakkale.

Etkinlik No.: 43

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2005) Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma, İstanbul, Çantay Kitabevi..

Etkinlik No.: 44

Harunoğulları, M., (2020), Enerji Dağıtım Merkezi Perspektifinden Türkiye'nin Enerji Jeopolitiği, Mukaddime, 11(1), s. 177-211.

Etkinlik No.: 45

Koç, H., Tarcan, B., (2020), 19. Yüzyıldan Günümüze Ermenistan-Azerbaycan İlişkileri, Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, 87-116, Karabük Üniversitesi

Etkinlik No.: 46

Erdağ, R., (2015), Türkiye'nin Sınıraşan Sular Sorunu, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 9, 27-52, Yalova.

Ekmen, S., Fırat, M., (2017), Uluslararası Su Yollarının Kullanılmasından Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü, Ankara Barosu Dergisi, sayı:2,179-201, Ankara

Şerefoğlu, C., Yılmaz, M., (2019), Sınıraşan Akarsuların Yönetimi Konusunda Çalışan Uzmanların Bakış Açısından Dicle ve Fırat nehirleri, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 16(1), 73-86.

Etkinlik No.: 47

Korkmaz, E. Gürbüz,M(2008). Amik Gölü'nün Kültürel Ekolojisi, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı(17),1-26.

Akgül, H(2012). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Tarım Kaynaklı Güncel Kavramlar Hakkındaki Farkındalıklarının Tespiti, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1),60-61.

Eğirdir Gölü Balıkçılık Raporu | WWF.(09.03.2021)

Etkinlik No.: 49

Arslan, G . (2014). Kentsel Dönüşümün Sürdürülebilirlik Boyutu: Hammarby (İsveç) ve Fener-Balat Örneklerinin İncelenmesi . Artium , 2 (2) , 180-190 .
Çöpüne Sahip Çık Vakfı | Çöpsüz ülke: İsveç (copunesahipcik.org) (16.03.2021)
z5-cevre-kirliliginin-dunyamza-ve-yasammza-etkisi.pdf (dunyaninenbuyukdersi.org) (16.03.2021)

Etkinlik No.: 50

Ilgar, R(2007). Çevre Eğitiminde Yaygın Eğitimin Rolü ve Önemi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (23), 38-50.

20 yılda çorak araziyi orman yaptılar! İşte mükemmel sonuç... (haberturk.com) (18.03.2021)

Çobanlık yapan lise öğrencisi atık malzemelerden enerji üretti (iha.com.tr) (18.03.2021)

Etkinlik No.: 51

Sevindi, C (2013). Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti. Türk Coğrafya Dergisi, (61) 63-76.
Kahramanmaraş Nefes Alsın - Greenpeace Akdeniz Türkiye (22.03.2021)
07_nesl--tukenen_canl-lar_brosur-20191128080630.pdf (csb.gov.tr) (22.03.2021)
TEMA, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (22.03.2021)

Etkinlik No.: 52

https://whc.unesco.org/en/list/?& (E.T 21.03.2021 16.30)

Etkinlik No.: 53

https://whc.unesco.org/en/list/208 (E.T: 20.03.2021 15.00)

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik no.: 1

Görseller: https://tr.123rf.com (Görsel Kimliği: 125886676, 71051236)

Etkinlik no.: 2

Görseller ve grafik : kitep.eba.gov.tr den alınmıştır.

Etkinlik no.: 3

Resimler: https://tufak.org.tr/adiyamanyoresi.html

http://kitap.eba.gov.tr/panel/dosyalar/upload/gorsel/1025/GR_706_24_03_2018_13_54_01_498.jpg

http://kitap.eba.gov.tr/panel/dosyalar/upload/gorsel/975/GR_3341_02_04_2018_16_24_25_10.jpg

Etkinlik No.: 6

Görsel 1: Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 7

Görsel 1: Komisyon çizimi

Grafik 1: Komisyon Çizimi (veri kaynağı: Türkiye İstatistik Kurumu-TUİK)

Etkinlik No.: 8

Görsel 1: www.123rf.com (Görsel Kimliği : 112348564)

Grafik1 : komisyon çizimi(veriler MEB arşivden alınmıştır)

Etkinlik No.: 9

Görsel 1: https://www.peacepalacelibrary.nl/2015/12/space-mining-and-u-s-space-law/

Fotoğraf 1: https://www.hayabusa2.jaxa.jp/en/topics/20201209_capsulephotos/

Etkinlik No.: 13

Tablo 1: Komisyon çizimi

Harita 1: https://www.openrailwaymap.org/ (E.T. 16.03.2021 01.00)

Etkinlik No.: 14

Harita 1: https://www.harita.gov.tr/uploads/files/products/dunya-fiziki-haritasi-1228.jpg (E.T. 15.03.2021 10.40)

Etkinlik No.: 22

Harita : Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 24

Görseller : Meb Arşivi

Etkinlik No.: 25

Görseller : Meb Arşivi

Etkinlik No.: 26

Görseller : Meb Arşivi

Etkinlik No.: 27

Görseller : Meb Arşivi

Etkinlik No.: 30

Görsel : Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 31

Harita: Tümertekin, E., Özgüç, N. (2013), yararlanılarak komisyon tarafından çizilmiştir.

Etkinlik No.: 32

Harita 1: Aşağıdaki kaynaklar kullanılarak çizilmiştir.
Osmanlı İmparatorlu Haritası: MEB Tarih 11 Ders kitabı
Büyük Selçuklu İmparatorluğu Haritası: MEB Tarih 11 Türk Kültürü ve Medeniyet Tarihi Kitabı
Makedonya imparatorluğu: http://img.eba.gov.tr/945/1ad/20e/e6f/89a/a04/5c0/a9f/b37/a9e/5fa/4f8/a4c/b14/037/9451ad20ee-6f89aa045c0a9fb37a9e5fa4f8a4cb14037.pdf (E.T. 02.03.2021 17:30)

Pers İmparatorluğu: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_ao/eirantarihi.pdf (E.T. 02.03.2021 17:00)

Roma İmparatorluğu: https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/4094_32998_1655.pdf (E.T. 02.03.2021 18:30)

Etkinlik no.: 33

Harita 1: Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 34

Harita 1, aşağıdaki kaynaklar kullanılarak çizilmiştir.

Petrol boru hatları : https://www.botas.gov.tr/Sayfa/dogal-gaz-ve-petrol-boru-hatlari-haritasi/168#gallery

(E.T. 10.03.2021 10.00)

https://www.tpao.gov.tr/file/2003/sektor-raporlari-2018-2735e5d18395d1ba.pdf (E.T. 14.03.2021 15:00)

Demir yolu yolları : https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/demiryolu/demiryolu.pdf

(E.T. 11.03.2021 12.00)

Etkinlik No.: 35

Harita : Komisyon çizimi

https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php (E.T. 15.03.2021 09.0)

Şekil 1, aşağıdaki kaynaklar kullanılarak çizilmiştir.

https://msu.edu.tr/mavivatandanacikdenizleredergisi/mavivatan_3_1.pdf (E.T. 15.03.2021 09.00)

Etkinlik No.: 37

Görsel 1: https://core.ac.uk/download/pdf/50612296.pdf (E.T 26.03.2021 18:30)

Görsel 2: https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2017/03/Ribat-%C4%B1-Melik-Kervansaray%C4%B1-7.jpg (E.T 26.03.2021 18:30)

Harita 1: Blij H. The Power of Place Geography, Destiny, and Globalization's Rough Landscape 2009, Oxford University Press, s.37 (E.T 26.03.2021 18:30)

Etkinlik No.: 38

www.123rf.com, 143175138

www.123rf.com, 155564650

Etkinlik No.: 39

www.123rf.com, 34403277, 35335649, 20482385

Etkinlik No.: 40

www.123rf.com, 58297085

Etkinlik No.: 41

Görseller Meb arşivinden alınmıştır.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 42

Harita 1: Komisyon Çizimi

Etkinlik No.: 43

Harita 1: Komisyon Çizimi

Etkinlik No.: 44

Harita : Komisyon Çizimi

Etkinlik No.: 45

Haritalar: Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 46

Harita : Komisyon Çizimi

Etkinlik No.: 47

Görselller: Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 48

Görselller: Free Vector | Drawn beautiful spring landscape background (freepik.com) (13.03.2021)
Free Vector | Ecology pollution, factory pipes emitting smoke (freepik.com) (13.03.2021)

Etkinlik No.: 49

Görsel 1: https://pixabay.com/tr/photos/stockholm-isveç-şehir-kentsel-1824368/

Görsel 2: https://pixabay.com/tr/photos/haridwar-ganga-hindistan-687346/

Etkinlik No.: 51

Görsel 1: Kuyucuk'ta Kuş Zamanı… Kuyucuk Gölü eski günlerine dönüyor (kars.gov.tr) (22.03.2021)
Görsel 2: https://www.tarimtv.gov.tr/tr/video-detay/erozyona-karsi-ornek-mucadele-12551
Görsel 3: Komisyon tarafından oluşturulmuştur
Görsel 4: 07_nesl--tukenen_canl-lar_brosur-20191128080630.pdf (csb.gov.tr) (22.03.2021)

Etkinlik No.: 52

Harita 1: Komisyon çizimi

Harita 2: Komisyon çizimi

Etkinlik No.: 53

Görsel 1: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/46/Buddha_of_Bamiyan.jpg (E.T: 19.03.2021 20.50)

Görsel 2: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c8/Bouddhas_de_B%C3%A2miy%C3%A2n_-_Aout_2005.jpg (E.T: 19.03.2021 20.50)

Grafik 1: https://whc.unesco.org/en/list/208/indicators/ (E.T: 22.03.2021 23.30)